

VILNIAUS UNIVERSITETAS
ŠIAULIŲ AKADEMIJA

MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA
Socialinio darbo specializacija

LAURA MATAČINSKIENĖ

Magistro baigiamasis darbas

INFORMACINIŲ KOMUNIKACINIŲ TECHNOLOGIJŲ
TAIKYMAS SOCIALINIAME DARBE SU SENYVO AMŽIAUS
ŽMONĖMIS

Darbo vadovė doc. dr. Kristina Rūdytė

Šiauliai, 2023

**Studijuojančiojo, teikiančio
baigiamąjį darbą, GARANTIJA**

WARRANTY of Final Thesis

Vardas, pavardė <i>Name, Surname</i>	Laura Matačinskienė
Padalinys <i>Faculty</i>	Šiaulių akademija <i>Šiauliai Academy</i>
Studijų programa <i>Study Programme</i>	Socialinis darbas <i>Social Work</i>
Darbo pavadinimas <i>Thesis topic</i>	Informacinių komunikacinių technologijų taikymas socialiniame darbe su senyvo amžiaus žmonėmis <i>Applying of Information and Communication Technologies in Social Work with Elderly People</i>
Darbo tipas <i>Thesis type</i>	Baigiamasis darbas <i>Final Thesis</i>

Garantuju, kad mano baigiamasis darbas yra parengtas sąžiningai ir savarankiškai, kitų asmenų indėlio į parengtą darbą nėra. Jokių neteisėtų mokėjimų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

I guarantee that my thesis is prepared in good faith and independently, there is no contribution to this work from other individuals. I have not made any illegal payments related to this work.

Šiame darbe tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų šaltinių citatos yra pažymėtos literatūros nuorodose.

Quotes from other sources directly or indirectly used in this thesis, are indicated in literature references.

Aš, Laura Matačinskienė, pateikdama šį darbą, patvirtinu (pažymėti)

I, Laura Matačinskienė, by submitting this paper confirm (check)

Embargo laikotarpis

Embargo Period

Prašau nustatyti šiam baigiamajam darbui toliau nurodytos trukmės embargo laikotarpį:
I am requesting an embargo of this thesis for the period indicated below:

_____ mėnesių / months

(embargo laikotarpis negali viršyti 60 mėn. / an embargo period shall not exceed 60 months).

Embargo laikotarpis nereikalingas / no embargo requested.

Embargo laikotarpio nustatymo priežastis / Reason for embargo period:

SANTRAUKA

Magistro darbe analizuojamas informacinių komunikacinių technologijų taikymas socialiniame darbe su senyvo amžiaus žmonėmis. Norint labiau pagrįsti tyrimo problemą, iškelti du probleminiai klausimai: kaip pasitelkiamos informacinės komunikacinės technologijos socialiniame darbe su senyvo amžiaus žmonėmis; kokios socialinių darbuotojų ir senyvo amžiaus žmonių patirtys atskleidžiamos informacinių komunikacinių technologijų taikyme.

Tyrimo objektas: informacinių komunikacinių technologijų taikymo patirtys socialiniame darbe. Iškeltas tyrimo tikslas: atskleisti informacinių komunikacinių technologijų taikymo patirtis socialiniame darbe. Taip pat nurodyti tyrimo uždaviniai: remiantis mokslinės literatūros analize, apibūdinti socialinio darbo su senyvo amžiaus žmonėmis koncepciją, aktualizuojant informacinių komunikacinių technologijų taikymo galimybes; kokybinio tyrimo metodais identifikuoti informacinių komunikacinių technologijų taikymo tikslus ir kliūtis socialiniame darbe, remiantis socialinių darbuotojų patirtimis; atskleisti senyvo amžiaus žmonių patirtis informacinių komunikacinių technologijų taikyme; remiantis empirinio tyrimo rezultatais, aktualizuoti informacinių komunikacinių technologijų taikymo socialiniame darbe galimybes, remiantis socialinių darbuotojų ir senyvo amžiaus žmonių patirčių analize.

Tyrimas buvo atliekamas remiantis kokybine tyrimo prieiga ir taikant pusiau struktūruotą interviu metodą. Tyrimo duomenys apdoroti, taikant turinio analizės metodą. Tyrimo imtis sudaryta kriterinės atrankos būdu. Tyrime dalyvavo 6 socialiniai darbuotojai, teikiantys socialines paslaugas ir 6 senyvo amžiaus žmonės, gaunantys paslaugas.

Išvados: remiantis mokslo literatūros analize, atskleistos informacinių komunikacinių technologijų taikymo galimybės socialiniame darbe. Paaiškėjo, kad šiuolaikinis socialinis darbas tampa vis labiau susijęs su technologijomis, kur labai svarbų vaidmenį atlieka socialinis darbuotojas, bet tuo pačiu ir paslaugų gavėjas; informacinės komunikacinės technologijos socialiniame darbe su senyvo amžiaus žmonėmis atlieka svarbią funkciją senyvo amžiaus asmenų tarpe. Nepriklausymas nuo kitų, įgytas didesnis savarankiškumas, gebėjimas patiems naudotis elektroninėmis paslaugomis, didesnė komunikacija ir izoliacijos sumažėjimas; . informacinių komunikacinių technologijų integravimas į socialinį darbą su pagyvenusiais žmonėmis gali padidinti jų saviraiškos ir pasitikėjimo savimi lygį, skatinti nepriklausomumą ir socialinius ryšius; kokybinio tyrimo duomenų analizė išryškino, kad socialinis darbas tampa nebeatsiejamas nuo informacinių komunikacinių technologijų. Socialiniai darbuotojai ir senyvo amžiaus žmonės, taikydami informacines komunikacines technologijas savo gyvenime ir veiklose, gali pasiekti teigiamų rezultatų.

SUMMARY

The master thesis analyses the application of information communication technologies in social work with elderly people. In order to further substantiate the research problem, two problematic questions were raised: how information communication technologies are used in social work with the elderly; what experiences of social workers and the elderly are revealed in the use of information communication technologies.

The object of the study: experiences of using information communication technologies in social work. The aim of the study: to identify the experiences of using information communication technologies in social work. The objectives of the study are: to describe the concept of social work with the elderly, based on the analysis of the scientific literature; to identify the objectives and obstacles of the application of information communication technologies in social work, based on the experiences of social workers; to reveal the experiences of the elderly in the application of information communication technologies; and to identify the opportunities for the application of information communication technologies in social work, based on the analysis of experiences of the social workers and the elderly, based on the results of the qualitative study.

The study was carried out using a qualitative research approach and semi-structured interviews. The data were processed using content analysis method. The participants were 6 social workers providing social services and 6 elderly people receiving services.

Conclusions: based on the analysis of scientific literature, the possibilities of applying information communication technologies in social work are revealed. It has been shown that modern social work is becoming increasingly technology-oriented, with the social worker playing a key role, but also the service user; information and communication technologies play an important role in social work with the elderly among the elderly. Independence from others, increased independence, the ability to use electronic services themselves, increased communication and a reduction in isolation; integrating information communication technologies into social work with older people can increase their level of self-expression and self-confidence, promote independence and social contacts; the analysis of the data from the qualitative study has highlighted that social work is no longer becoming dependent on information communication technologies. Social workers and older people can achieve positive results by applying information and communication technologies in their lives and activities.

TURINYS

SANTRAUKA	3
SUMMARY	4
ĮVADAS	6
1. INFORMACINIŲ KOMUNIKACINIŲ TECHNOLOGIJŲ TAIKYMO SOCIALINIAME DARBE SU SENYVO AMŽIAUS ŽMONĖMIS TEORINIAI ASPEKTAI	10
1.1. Informacinių komunikacinių technologijų apibrėžtis socialinio darbo kontekste	10
1.2. Socialinio darbo su senyvo amžiaus žmonėmis koncepcija	13
1.3. Sėkmingas senėjimas	17
1.4. Informacinių komunikacinių technologijų svarba socialiniame darbe su senyvo amžiaus žmonėmis: užsienio šalyse, Ukrainoje ir Lietuvoje	20
2. INFORMACINIŲ KOMUNIKACINIŲ TECHNOLOGIJŲ TAIKYMO SOCIALINIAME DARBE SU SENYVO AMŽIAUS ŽMONĖMIS TYRIMO METODOLOGIJA	27
3. INFORMACINIŲ KOMUNIKACINIŲ TECHNOLOGIJŲ TAIKYMO SOCIALINIAME DARBE SU SENYVO AMŽIAUS ŽMONĖMIS TYRIMO REZULTATAI IR PATIRČIŲ ANALIZĖ	32
3.1. Socialinių darbuotojų patirtys, taikant IKT socialiniame darbe su senyvo amžiaus žmonėmis	32
3.2. IKT taikymas socialiniame darbe, remiantis senyvo amžiaus žmonių patirtimis	40
DISKUSIJA	48
IŠVADOS	50
REKOMENDACIJOS	52
LITERATŪRA	53
SUMMARY	61
PRIEDAI	78

ĮVADAS

Aktualumas ir mokslinis iširtumas. Lietuvoje, kaip ir daugumoje išsivysčiusių valstybių, stebima visuomenės senėjimo tendencija. Visuomenės senėjimo reiškinys yra siejamas su tokiais demografiniais veiksniais kaip mažėjantis gimstamumo lygis ir gyvenimo trukmės ilgėjimas (Skučienė ir kt. 2015). Senatvė keičia daugelį aspektų žmogaus gyvenime: žmogus išeina į pensiją, praranda socialinius vaidmenis, išgyvena įvairias netektis, pakinta jo visuomeninis statusas. Pakitę pagyvenusių žmonių socialiniai santykiai, ekonominiai, demografiniai veiksniai sąlygoja pagyvenusių žmonių psichosocialines problemas, savarankiškumo sumažėjimą. Visuomenė konstruoja senatvę ir socialines struktūras, kurios trukdo senyvo amžiaus asmenims gyventi prasmingą ir visavertį gyvenimą (Jankūnaitė ir Naujanienė, 2012).

Suaugusio žmogaus gyvenimas gali būti skirstomas į tris pagrindinius periodus, kurių vienas iš jų senatvės, apytikriai skaičiuojamas nuo 65 metų (Žukauskienė, 1998). Remiantis autorių Žemaitytės ir Katkonienės (2019) išvalgomis, pagal Eurostato duomenis, vidutinis Europos valstybių narių gyventojų senėjimo augimas buvo 1,9 proc. Tai 65 metų ir vyresnių gyventojų procentinė dalis, palyginti su likusių gyventojų skaičiumi. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2003 m. daugiau nei 20 proc. Lietuvos gyventojų buvo 60 metų ir vyresni, o prognozuojama, kad iki 2030 m. 60 metų ir vyresnių gyventojų dalis sieks daugiau nei 27 proc. Anot Žemaitytės ir Katkonienės (2019), senėjant visuomenei daugiau dėmesio reikėtų skirti vyresnio amžiaus žmonių gyvenimo kokybei. Remiantis World Health Organization (2012) strategija, investicijos į sveiką senėjimą tapo labai svarbios siekiant užtikrinti sveikatos ir socialinės politikos tvarumą Europoje. Vienas iš svarbiausių šiuolaikinės visuomenės atspindžių yra informacinių komunikacinių technologijų taikymas. Nors technologijų spektras į Lietuvą atkeliavo palyginti neseniai, Lietuvoje jos pradėtos naudoti prieš 20-30 metų. Daugelis vyresnio amžiaus suaugusiųjų neturi įgūdžių, neketina ir neturi galimybių naudotis IKT, kurios yra labai svarbios sėkmingam visuomenės funkcionavimui. Vienas iš „Lietuva 2030“ tikslų yra sukurti veiksmingą mokymosi visą gyvenimą sistemą, efektyviai pritaikančią informacinių ryšių technologijų galimybes, užtikrinančią dinamiškai visuomenei būtiną žinių bei gebėjimų įgijimą ir tobulinimą (Lietuvos Respublikos seimas, 2012).

Akcentuojama, kad IKT naudojimo įgūdžiai yra būtini visoms socialinėms grupėms ir sluoksniams. Šiuolaikinės IKT taikomos daugelyje visuomenės gyvenimo sričių, todėl gebėjimai ir įgūdžiai jomis naudotis yra svarbūs visoms visuomenės grupėms. Pagal Nordin et al. (2021), IKT gali padėti vyresnio amžiaus žmonėms priimant sprendimus ir padidinant jų dalyvavimą sprendimų priėmimo procesuose. Svarbu įsigilinti ir atrasti informacinių ir

komunikacinių technologijų taikymo galimybes senų žmonių gyvenime, lengvinant jų gyvenimo kasdienybę ir patiriamus iššūkius. Kiekvienas turi gebėti būti nepriklausomu, komunikabiliu, besidominčiu, svarbu įsigilinti, kaip visuomenė galėtų labiau prisidėti prie vyresnio amžiaus žmonių socialinės atskirties mažinimo ir tuo pačiu prie jų gerovės didinimo bei sėkmingos senatvės kūrimo (Mikulionienė ir kt. 2018). Informacinės ir komunikacinės technologijos užima svarbų vaidmenį šių dienų pasaulyje. Informacinių technologijų plėtra yra aktuali kiekvienam šiuolaikinės visuomenės nariui, jos panaudojimas atveria naujas perspektyvas, formuojami įgūdžiai, vystoma orientacija, ugdomas noras tobulėti (Labutė ir kt. 2015). Senyvo amžiaus žmonės yra linkę tobulėti, vystytis, įgyti žinių ir jas perteikti, įvertinti ir būti patys įvertinti (Brijūnaitė ir Metrikienė, 2010). Informacinių ir komunikacinių technologijų pritaikymas ir naudojimas labai svarbus tiek socialinėms darbuotojams, tiek senyviems žmonėms. Informacinės komunikacinės technologijos tampa neatsiejama ir būtina gyvenimo dalimi, vienu esminių 21 amžiaus įgūdžių. Tarptautiniu mastu pripažinta, kad IKT prieinamumas ir taikymas gerina gyvenimo kokybę, mažina socialinę atskirtį ir didina asmens dalyvavimo galimybes, o neprieinamumas – sukuria socialinius, ekonominius ir politinius barjerus (Europos specialiojo ugdymo plėtros agentūra, 2013). Informacinių komunikacinių technologijų taikymas socialiniame darbe yra gana nauja tema. Nors įvairi techninių produktų įvairovė išsiplėtė įvairiose visuomenės gyvenimo srityse, trūksta žinių apie tai, kokią įtaką IKT daro vyresnio amžiaus suaugusiųjų sprendimų priėmimui kasdienėse situacijose. Taip pat svarbu įsigilinti į IKT taikymo galimybes socialinių paslaugų sektoriuje, atsižvelgiant į tai, kokių pagrindinių įgūdžių ir žinių reikia socialiniams darbuotojams. Kaip teigia Petružytė ir kt. (2022), Lietuvoje išmaniųjų technologijų integravimas į socialinio darbo praktiką kol kas yra įvadiniame plėtros etape. Vyrauja teorinio pobūdžio diskusijos apie galimus paradigminius pokyčius, kuriuos iššauks technologijų diegimas. Praktiniame lygmenyje technologijų taikymas nėra išplitęs, vykdomi fragmentiški techninės pagalbos priemonių poveikio paslaugų kokybei tyrimai, o vertybių ir etikos klausimais dar tik prasideda diskusijos apie technologijų panaudojimo naudą, galimas rizikas ir iššūkius.

Tyrimo probleminiai klausimai: Kaip pasitelkiamos informacinės komunikacinės technologijos socialiniame darbe su senyvo amžiaus žmonėmis? Kokios socialinių darbuotojų ir senyvo amžiaus žmonių patirtys atskleidžiamos informacinių komunikacinių technologijų taikyme?

Tyrimo objektas - informacinių komunikacinių technologijų taikymo patirtys socialiniame darbe.

Tyrimo tikslas - atskleisti informacinių komunikacinių technologijų taikymo patirtis socialiniame darbe.

Uždaviniai:

1. Remiantis mokslinės literatūros analize, apibūdinti socialinio darbo su senyvo amžiaus žmonėmis koncepciją, aktualizuojant informacinių komunikacinių technologijų taikymo galimybes.
2. Kokybinio tyrimo metodais identifikuoti informacinių komunikacinių technologijų taikymo tikslus ir kliūtis socialiniame darbe, remiantis socialinių darbuotojų patirtimis.
3. Atskleisti senyvo amžiaus žmonių patirtis informacinių komunikacinių technologijų taikyme.
4. Remiantis empirinio tyrimo rezultatais, aktualizuoti informacinių komunikacinių technologijų taikymo socialiniame darbe galimybes, remiantis socialinių darbuotojų ir senyvo amžiaus žmonių patirčių analize.

Tyrimo metodologija.

Atsižvelgiant į šių dienų aktualijas, kurios fokusuojasi ties vienišumo ir izoliacijos aspektais, tampa svarbu įsigilinti į tai, kas individams yra svarbu ir, kas gali pagerinti senyvo amžiaus žmonių emocijas. Remiantis socialinio konstruktyvizmo teorija, kuri teigia, kad žmogus visko mokosi iš aplinkos ir iš kitų, tampa svarbu pažvelgti giliau ir rasti veiksnių, kurie gali padidinti dalyvavimą visuomenėje, įsiliejimą į kuriamas ir teikiamas veiklas, kurios skatina didesnę dalyvavimą ir geresnę savijautą. Miller et al. (2022) teigimu, humanizmo perspektyvoje daugiausia dėmesio yra skiriama sveikų žmonių vystymuisi kai pabrėžiamas individui būdingas savirealizacijos ir kūrybiškumo siekis. Mokantis ir tobulėjant, galima pasiekti savirealizacijos, kuri neatsiejamai pakeičia žmonių savijautą, mąstyseną ir didiną pasitikėjimą savimi. Tyrimo esmė – atskleisti informacinių komunikacinių technologijų taikymo galimybes socialinio darbo kontekste, kuriame būtų užtikrinta galimybė socialiniams darbuotojams ir senyvo amžiaus žmonėms atrasti veikimo būdus, kurie skatintų tarpusavio supratimą bei įgalintų asmenis veikti taip, kad siektini tikslai nešų naudą abejoms pusėms.

Tyrimo metodai: mokslo literatūros analizė, pusiau struktūruotas interviu metodas, turinio analizės metodas.

Tyrimo imtis: tyrimo imtis sudaryta kriterinės atrankos būdu. Tyrime dalyvavo 6 socialiniai darbuotojai, teikiantys socialines paslaugas ir 6 senyvo amžiaus žmonės, gaunantys paslaugas.

Tyrimo laikas: tyrimas buvo atliktas 2023 rugsėjo-spalio mėnesiais.

Tyrimo eiga ir organizavimas: temo formulavimas; problemos iškėlimas; objekto ir tikslo išskyrimas; uždavinių sudarymas; metodo pasirinkimas; tyrimo dalyvių atranka; tyrimo

instrumento rengimas; tyrimo organizavimas; tyrimo vykdymas; duomenų tvarkymas; gautų duomenų analizė; tyrimo rezultatai išvados ir pasiūlymai/rekomendacijos.

Magistro darbo sandara: Darbą sudaro santrauka, įvadas, trys skyriai, išvados, diskusija, rekomendacijos, darbe panaudoti 86 literatūros šaltiniai, santrauka 14 psl. anglų kalba. Magistro baigiamajame darbe pateikta 3 paveikslėliai, 11 lentelių ir 3 priedai.

Darbo naujumas, teorinis ir praktinis reikšmingumas. Gautų duomenų rezultatai rodo, kad informacinės komunikacinės technologijos neišvengiamai dar labiau taps reikalingos socialiniame darbe su senyvo amžiaus žmonėmis. Humanizmo teorija pabrėžia, kad žmogui labai svarbi realizacija, meilė kitam ir visai aplinkai. Gautos išvados patvirtina, kad senyvo amžiaus žmonės neįsivaizduoja savo gyvenimo be nuolatinės komunikacijos su artimaisiais, draugais ar paslaugų tiekėjais. Ryšys su kitu žmogumi neatsiejamai vertingas, kuris skatina senyvo amžiaus žmones tobulėti, mokytis naujų dalykų, įsisavinti naujus aspektus, kurie siejasi su technologijomis. Atlikus šį tyrimą, buvo galim pastebėti, kad tiek paslaugų tiekėjams, tiek ir gavėjams šiuolaikinėje visuomenėje tampa labai svarbu gebėti tinkamai naudotis informacinėmis komunikacinėmis technologijomis. Jos tampa kiekvienos dienos palydovais: vykdomos veiklos; sisteminama ir renkama informacija,; bendraujama; susisiekiama su gydymo įstaigomis, vykdoma nuotolinė registracija pas specialistus; vyksta nuotolinės konsultacijos su gydytojais ir kitais specialistais. Mokymasis, tobulėjimas sietinas su socialine konstruktyvizmo teorija, kurioje vienas iš svarbiausių aspektų tai – gebėjimas mokytis iš aplinkos ir kitų. Šiame tyrime mokymasis buvo sietinas su galimybe įgauti naujų ir naudingų įgūdžių informacinių komunikacinių technologijų srityje, kurių pagalba būtų mažinama senyvo amžiaus izoliacija, didėtų savarankiškumas ir pasitikėjimas savimi. Gera emocinė ir psichinė sveikata gali įtakoti senyvo amžiaus žmonių tolimesnį gyvenimo funkcionalumą, mokymąsi, tobulėjimą bei bendravimą ir komunikaciją su kitais.

1. INFORMACINIŲ KOMUNIKACINIŲ TECHNOLOGIJŲ TAIKYMO SOCIALINIAME DARBE SU SENYVAIS ŽMONĖMIS TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Informacinių komunikacinių technologijų apibrėžtis socialinio darbo kontekste

Pastaraisiais dešimtmečiais informacinės ir komunikacinės technologijos (toliau IKT) suteikė vis daugiau galimybių palengvinti kasdienį žmonių gyvenimą (Blok et al, 2020). Interneto augimas ir IKT naudojimas pakeitė tai, kaip yra bendraujama ir dirbama. Socialinio darbo sritis susiduria su esminiu poreikiu įtraukti IKT į socialinių darbuotojų mokymą, socialinio darbo paslaugų teikimą ir socialinio darbo tyrimų vykdymą (Hill et al, 2015). Akivaizdu, kad apgalvotai ir efektyviai naudojamos IKT gali patobulinti įvairias socialinio darbo praktikos veiklas (t. y. paslaugų teikimą, švietimą ir tyrimus). Stebima informacinių komunikacinių technologijų sampratų įvairovė. Pasak Perron (2010), informacinės komunikacinės technologijos - tai elektroninės priemonės, naudojamos informacijai perduoti, tvarkyti ir saugoti. Pasak Nedeljko (2021), informacinės ir ryšių technologijos - tai bendras terminas, susidedantis iš žodžių "informacija", "ryšiai" ir "technologijos". Šios technologijos apima techninę ir programinę įrangą, tinklus ir taikomas programas, kurios palengvina duomenų ir informacijos kūrimą, saugojimą, apdorojimą, perdavimą ir keitimąsi jais.

Pastaruosiu metu, kaip teigia Labutė ir Žemaitaitytė (2015), informacinės komunikacinės technologijos tampa nebeatsiejama dalimi įvairiose gyvenimo srityse. Jos suteikia galimybę gauti, perduoti bei apdoroti informaciją pačiu tinkamiausiu ir priimtinausiu būdu. Visuomenei sparčiai tobulėjant, žengiant į priekį, įvairių technologijų dominavimas aplinkoje yra gana svarbus kiekvienam. Šiuolaikinėje informacinėje visuomenėje naujų technologijų skverbimasis į mūsų gyvenimą ir darbo veiklą yra labai spartus. Tai reikalauja nuolat mokytis ir atnaujinti žinias, lavinti įgūdžius, kaupti informaciją bei ją valdyti. Informacinėje visuomenėje išskirtinę reikšmę įgyja žmonių žinios ir kompetencijos. Svarbus įrankis šios kompetencijos didinimui yra IKT, kurios leidžia greitai ir patogiai pasiekti įvairius informacijos šaltinius, taip pat atlikti su asmeninėmis ir darbinėmis veiklomis susijusius veiksmus. Pasak Lamanauko (2013), Lietuvoje vyrauja nuomonė, kad dalis problemų, susijusių su IKT, yra sąlygojama techninių išteklių, kompiuterinio raštingumo, metodikos ir metodologijos stygiaus, netinkamo požiūrio į technologijų taikymą apskritai.

Perron et al (2010) atkreipia dėmesį, kad IKT skiriama šiek tiek dėmesio, tačiau teigiama, kad šis dėmesys nėra pakankamas, atsižvelgiant į jų paplitimą, augimą ir įtaką, ypač

kai tai susiję su socialinio darbo etikos laikymusi. Reikia skirti daug dėmesio siekiant padėti užtikrinti, kad socialiniai darbuotojai reaguotų į technologinius pokyčius sveikatos priežiūros sistemoje, įskaitant sveikatos priežiūros infrastruktūrą ir technologijų naudojimą tarp klientų. Socialiniams darbuotojams taip pat reikalingos IKT kompetencijos, kad galėtų veiksmingai vadovauti įvairioms socialinių pokyčių iniciatyvoms arba bendradarbiauti su kitų sričių specialistais, kurie naudoja IKT kaip esamų strategijų dalį (Perron et al 2010). Didelė socialinio darbuotojo darbo dalis yra tiesioginis bendravimas su klientais, todėl jie pasikliauja technologijomis, kurios padeda valdyti laiką ir klientus. Technologijų naudojimas darbe turi ir privalumų, ir iššūkių. Pasak Johnson (2003), socialinio darbo praktika pagrįsta vertybių sistema, kuri dažniausiai išreiškiama individo verte ir orumu bei apsisprendimo laisve. IKT socialiniame darbe labai svarbi ir naudinga priemonė, padedanti aktyvinti ir gerinti susisiekimą, bendravimą bei informacijos perdavimą. Pagal Teresevičienę (2012), šiuolaikinėje informacinėje visuomenėje naujų technologijų skverbimasis į mūsų gyvenimą ir darbo veiklą yra labai spartus ir tai reikalauja nuolatos mokytis ir atnaujinti žinias, lavinti įgūdžius, kaupti informaciją bei ją valdyti.

Pasak Žėkaitės ir kt. (2021), vienas iš reikšmingiausių pandemijos laikotarpiu įvykusių pokyčių – atsiradusi interneto ryšio būtinybė. Iki pandemijos laikotarpiu paskelbto karantino dalis žmonių galėjo laisvai funkcionuoti tiek socialiniu, tiek ekonominiu požiūriu nesinaudodami internetu. Tačiau tuo laiku, be interneto ryšio ir kitų komunikacijų, kurios suteikė galimybę bendrauti, mokytis ir atlikti kitas funkcijas, būtų buvę labai sunku tinkamai ir be didelių praradimų išgyventi šį laikotarpį, tai dar labiau paskatino visų technologijų vartojamumą. Tam tikrų technologijų rūšių (pvz., elektroninio pašto ar tekstinių žinučių) naudojimas gali trukdyti rinkti informaciją ir užmegzti ryšius vertinimo etape. Vis dėlto vis dažniau tikimasi, kad socialiniai darbuotojai taikys IKT priemones, kad galėtų atlikti vertinimą (Randolph et al, 2022). Technologijų integravimas į socialinį darbą ir praktikos naujovių kūrimas pasitelkiant IKT gali leisti įgyvendinti transformuojančius socialinius pokyčius. Technologijų integravimas gali sukurti praktiką, apimančią lanksčias, pagal poreikį teikiamas, asmenines ir individualiai pritaikytas paslaugas (Berzin et al, 2015).

Liakh ir Spirina (2022) teigia, kad IKT naudojimas yra svarbus socialinių darbuotojų darbo elementas. Naujausia IKT pažanga suteikia iš esmės naujų galimybių socialiniam darbui, teikiant socialines paslaugas, įskaitant kokybišką reagavimą į pažeidžiamų gyventojų grupių ir krizių ištiktų asmenų prašymus. Dirbant socialinį darbą, reikalingos žinios ir įgūdžiai efektyviai ieškoti, kaupti, apdoroti, saugoti, pateikti ir perduoti duomenis naudojant kompiuterius ir kompiuterių tinklus. Socialinis darbuotojas turi gebėti naudotis informacinėmis ir

komunikacinėmis technologijomis tiek saviugdai profesinėje srityje, tiek kasdienei praktinei veiklai organizuoti ir socialiai reikšmingoms problemoms spręsti.

Pasak Ratheeswari (2018), eksponentinis interneto prieigos ir IKT augimas padarė didelę įtaką socialiniams, politiniams ir ekonominiams procesams Jungtinėse Amerikos Valstijose ir visame pasaulyje. Nepriklausomai nuo praktikos lygio, IKT ir toliau darys įtaką socialinių darbuotojų ir jų aptarnaujamų klientų karjerai, kuri įtakos. IKT daro įtaką visiems žmogaus gyvenimo aspektams. Jos atlieka svarbų vaidmenį darbo vietose, versle, švietime ir pramogose. Be to, pripažįstama, kad IKT yra pokyčių skatintojos darbo sąlygose, informacijos tvarkyme, mokymo metoduose, mokymosi prieigose ir moksliniuose tyrimuose. IKT vis dar gana plati ir besivystanti sritis, apimanti visas technologijas, naudojamas informacijai valdyti ir perduoti. Šios technologijos vaidina gana svarbų vaidmenį įvairiose šiuolaikinio gyvenimo srityse, tiek švietime, tiek sveikatos priežiūroje ir pan. Bet kokio tipo bendravimas tarp dviejų ar daugiau žmonių, naudojant mobiliuosius telefonus, kompiuterius ir kt. vadinasi tarpasmeninis bendravimas, kai naudojami prietaisai bendravimui vystyti (Randolph et al, 2022).

Pagal Litviną (2021), didelė dalis naujausių technologijų dar stokoja pritaikomumo. Vis dėlto, švietimo sistema ir jos dalyviai turi prisitaikyti prie sparčiai besikeičiančios aplinkos, o technologijų vystytojai savo ruožtu – pritaikyti technologijas taip, kad jas būtų patogiu naudoti tiek studentams, tiek ir vyresniems žmonėms, siekiantiems atnaujinti ir gilinti žinias. Kiekviena visuomenė yra pasirengusi diegti, taikyti ir plėtoti žinias, kurios yra reikalingos ir, kurios padėtų jos nariams geriau prisitaikyti prie vis besikeičiančių ir naujų technologinių aspektų.

Pagal Petružytę (2022), technologijų diegimas socialinio darbo profesijoje nėra savaime suprantamas, o jų integravimas į praktiką suponuoja ne pasyvų naujų dalykų priėmimą, bet reflektuotą tapatybės pokytį ir naujas kompetencijas. IKT taikymas socialiniame darbe reikalauja daugiau pastangų ir darbo laiko sąnaudų. Pasak Zhu (2021), internetas, mobilieji telefonai ir socialinė žiniasklaida gali padidinti socialinių darbuotojų prieinamumą ir jų bendravimą su atskirais klientais, konkrečiomis grupėmis ir bendradarbiaujančiais partneriais, o tai lemia glaudesnę įvairių suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimą. Lamanausko (2013) nuomone, technologijų progreso sparta išlieka ir išliks kur kas spartesnė nei visuomenės technologinio (taip pat ir kompiuterinio) raštingumo lygis. Kiekvienos šalies socialinė ir ekonominė raida, konkurencingumas stipriai priklauso nuo informacinių komunikacinių technologijų lygio. Gebėjimai naudotis IKT didina žmonių galimybes sėkmingiau konkuruoti darbo rinkoje, lengviau leidžia naudotis skaitmeninės rinkos paslaugomis. Tai ypač aktualu vyresnio amžiaus žmonėms, išlieka reikšmingas suaugusiųjų švietimas IKT srityje. Dar

svarbiau šiuo požiūriu yra ne technologinis aprūpinimas, bet teigiamos nuostatos formavimas, kad žmogui būtina nuolat tobulėti, kelti kvalifikaciją, įgyti naujų įgūdžių bei gebėjimų.

Liakh ir Spirina (2022) teigiant, atlikto tyrimo Kijeve metu, buvo nustatytos pagrindinės IKT priemonės, kurios dažniausiai naudojamos, teikiant socialines paslaugas. Šios priemonės suskirstytos į tris pagrindines kategorijas: komunikacijos kanalai, informacijos sklaidos kanalai ir internetinių paslaugų teikimo procesų kūrimo metodai. Įrodyta tai, kad informacinių ir komunikacinių technologijų naudojimas teikiant socialines paslaugas turės teigiamos įtakos socialinės paramos ir socialinių paslaugų teikimo kokybei. Pagal autorės, pagrindinis IKT tikslas socialiniame darbe siejamas su operatyvumu ir efektyvumu, kaip tiksliai reaguoti į socialinių paslaugų gavėjų poreikius, užtikrinti kokybišką paslaugų teikimą ir platų užduočių atlikimą, informuoti žmones apie jiems priklausančias paslaugas, užtikrinti teisių ir laisvių įgyvendinimą, laikytis informacijos konfidencialumo sąlygų. Semigina (2016) išskiria pagrindinius informacinių komunikacinių technologijų privalumus ir trūkumus, kurie geriausiai atsispindi vykdant veiklas socialiniame darbe (žr. 1 lentelėje).

1 lentelė. Pagrindiniai IKT privalumai ir apribojimai taikomi socialiniame darbe

IKT privalumai	IKT apribojimai
Ekonomiškumas	Dideli laiko ištekliai priežiūrai
Vienu metu aprėpiama didelė vartotojų auditorija	Sunku keisti elgseną, požiūrį ar suteikti reikiamą pagalbą tik teikiant informaciją
Greita informacijos sklaida	Sunkumai, naudojant vieną išteklių skirtingoms tikslinėms auditorijoms
Abipusio dialogo su tiksline auditorija palaikymas	

Šaltinis: Semigina, 2016

Apibendrinant galime teigti, kad IKT atlieka labai svarbią funkciją socialiniame darbe, dirbant su klientais, teikiant jiems paslaugas ir vykdant veiklas. Kiekvienos institucijos pareiga - kuo labiau integruoti technologijas į savo darbinę veiklą, kad ji būtų dar efektyvesnė ir atliepanti šių dienų aktualijas.

1.2. Socialinio darbo su senyvo amžiaus žmonėmis koncepcija

Anot Stuko (2012), visuomenės senėjimas yra viena iš svarbiausių XXI – ojo amžiaus problemų. Teigiama, kad iki 2050 – ujų metų gimstamumas Europoje didės nežymiai, vidutinė gyvenimo trukmė ilgės, tad senyvo amžiaus žmonių neišvengiamai nuolatos daugės. Kuo visuomenė labiau sens, tuo išaugs didesnis poreikis senyvų žmonių priežiūrai ir pagalbai. Kaip

teigia Jankūnaitė ir Naujanienė (2012), remiantis socialinio konstruktyvizmo perspektyva, senatvė yra socialinis konstruktas, kuris yra socialinių procesų ir sąveikų produktas. Pasak Mikulionienės ir kt. (2018), senatvė yra natūralus gyvenimo kelio etapas, apie kurį vieni svajoja kaip apie „užtarnauto poilsio“ laikotarpį, kiti mano jo nesulauksią. Anot šiuolaikinės humanizmo teorijos, žmogus nėra žmogus, kol jis nepatenkina savo potencialo ir galimybių (Morkūnienė, 1995). Ypatingai senyvame amžiuje pasireiškia tai, kad žmogui tampa labai svarbu, kai jis yra įvertintas, išgirstas ir priimtas. Pasak Dauderio (2008), sveiko ir aktyvaus senėjimo koncepcijoje išryškėja ne tik sveikatos išlaikymo klausimai, bet ir pagyvenusių žmonių gyvenimo kokybės, visuomeninio aktyvumo, tobulėjimo ir savarankiškumo problemos. Lietuvą, kartu su kitomis Baltijos šalimis, galima priskirti prie labiausiai senėjančių šalių pasaulyje, dėl to senyvo amžiaus asmenų pažeidžiamumas, socialinė pagalba ir globa bei siekis užtikrinti jų gyvenimo kokybę yra ypatingai svarbios sritys (Gudžinskienė ir Gečienė, 2018).

Senyvas amžius dažnai siejamas su įvairiomis ligomis, negaliomis ir negebėjimu savimi rūpintis. Pasaulio sveikatos organizacija atkreipia dėmesį į tai, kad nepakanka vien siekti ilgesnės žmonių gyvenimo trukmės, būtina siekti, kad gyvenimas senatvėje būtų kiek galima sveikesnis ir produktyvesnis (Šukytė, Čepukienė, 2017).

Pasak Erhag (2022) senėjimas yra labai sudėtingas ir daugialypis procesas. Todėl senėjimui tirti reikia įvairių perspektyvų ir metodų, o svarbiausia - atviro požiūrio. Amžius ir senėjimas yra ne tik biologiškai, bet ir socialiai bei kultūriškai konstruojami dalykai. Sudėtinga ir tai, kad veiksniai, kurie anksčiau buvo laikomi santykinai stabiliais, pavyzdžiui, genai ir asmenybė, dabar yra keičiami išorinės aplinkos. Erhag (2022) teigimu, įrodyta, kad asmenybė ne tik kinta per visą gyvenimą, bet ir keičiasi gyvenimo eigoje, formuojasi dėl aplinkos veiksnių. Kitas svarbus gebėjimų aspektas yra tas, kad jie apima ir pasirinkimus, norus ir troškimus, todėl dėmesys sutelkiamas į subjektyvią patirtį, kuri yra prieinama tik pačiam žmogui, ir tik jis gali nustatyti, ką jis turi pagrindo vertinti, kad galėtų gerai gyventi. Tai labai svarbus aspektas, jei norime suprasti individualius veiksmus ir gerovę skatinančius veiksnius. Senatvinis požiūris yra įsišaknijęs visuose visuomenės sluoksniuose. Dauderio (2008) nuomone, norėdami pasiekti sveikatos lygybę ir išlaikyti gerą sveikatą vėlesniame amžiuje, turime sutelkti dėmesį į galimybes didinti gebėjimus senėjant visame pasaulyje, tiek visuomenės, tiek individualiu lygmeniu, atsižvelgiant į amžiaus, lyties, neįgalumo, socialinių skirtumų, pilietinės visuomenės, socialinės padėties, socialinių ir ekonominių problemų, taip pat į įvairovės sankirtas, statusą, migraciją ir priklausymą etninėms mažumoms.

Visuomenių senėjimas yra sąlygojamas šių dienų demografinių pokyčių: didėja vyresnių gyventojų dalis, ypač vyriausio amžiaus (Skučienė, Bartkus, 2015). Gyventojų senėjimui labiausiai įtakos turi gimstamumo mažėjimas, bei tuo pačiu ir vidutinės gyvenimo

trukmės didėjimas. Metrikienė ir Eitmonaitė (2010) teigia, kad senėjimas, kaip reiškinys sukelia tiek teigiamas, tiek ir neigiamas pasekmes, todėl turtinga gyvenimo patirtis ir išmintis, socialiniai įgūdžiai, naujos laisvės ir galimybės atsiskleidžia kaip stipriosios pagyvenusių žmonių pusės ir net jų potencialas. Vyresnio amžiaus žmonės gali užmegzti prasmingus ryšius su jaunesnėmis kartomis, mažinti kartų atotrūkį ir skatinti abipusį supratimą, pagarbą ir empatiją, kuri labai svarbi šių dienų visuomenėje, siekiant užtikrinti lygias galimybes. Svarbu pripažinti ir įvertinti vyresnio amžiaus žmonių indėlį ir užtikrinti jų gerovę, socialinę įtrauktį ir aktyvų dalyvavimą visuomenės gyvenime.

Pasak Gvaldaitės ir Švedaitės (2005), socialinio darbo veikla yra labai sudėtinga ir kompleksinė, tačiau labai reikalinga kiekvienam žmogui. Ypatingai senyvame amžiuje kito žmogaus pagalba būna labai svarbi ir nepakeičiama. Pagrindinė socialinio darbo vertybė yra darbuotojo ir kliento santykių svarba (Randolph et al, 2022). Socialiniai darbuotojai siekia užmegzti ir palaikyti santykius su paslaugų vartotojais, kaip pagalbos proceso partneriais. Socialinis darbas su senyvais žmonėmis daugiausia dėmesio skiria veiklos rezultatų ir gyvenimo kokybės išsaugojimui bei plėtrai (Mahalakshmi ir Velusamy, 2018). Sutelkiant dėmesį į pagyvenusių žmonių priežiūrą, norus ir gebant patikėti kylančiais sunkumais iš skirtingų perspektyvų, socialiniai darbuotojai atlieka išskirtinį ir vertingą vaidmenį šioje srityje suteikdami tinkamą ir subalansuotą priežiūrą ir pagalbą, kuri tenkina daugialypius pagyvenusių žmonių ir jų šeimų norus. Profesinės ribos - tai ribos arba parametrai, kuriuose darbuotojas ir klientas sąveikauja vienas su kitu, jais siekiama nustatyti ir išlaikyti vaidmenis ir sąveikos santykių modelius, kurie atitiktų kliento poreikius, šios ribos dažnai yra lemia sėkmingus kliento rezultatus (Randolph et al, 2022).

Pasak Kavaliauskienės (2005), socialinio darbo tikslas yra gerinti arba atnaujinti abipusiai naudingą individų ir visuomenės sąveiką, siekiant pagerinti kiekvieno žmogaus gyvenimo kokybę. Žmonių, dirbančių šį darbą, pagrindinis tikslas - padėti gerinti vyresnio amžiaus žmonių kasdienybę ir gyvenimo kokybę senyvame amžiuje. Pasak Kerr et al. (2005), pati senatvė nėra problema ir į visus senyvus asmenis nereikėtų žiūrėti, kaip į vienalytį objektą, kuris turi tuos pačius poreikius. Visi žmonės skirtingai funkcionuoja aplinkoje ir įvairiai išgyvena senatvės laikotarpį. Socialinis darbas, kaip teigia Dunajevs (2009), yra profesionalų atliekama veikla, kuri egzistuoja jau daugiau nei šimtmetį. Tačiau yra labai sunku tiksliai ir aiškiai apibrėžti, kokia ta socialinio darbo sąvoka. Pagal autorių, socialinis darbas siejamas su psichologija, sociologija, teise ir pedagogika, dėl to socialinis darbas gali būti apibrėžiamas kaip „daugiamatis reiškinys, kuris gali įgyti įvairiausias formas laiko ir erdvės atžvilgiu“ (Dunajevs, 2009). Pagal Šinkūniene (2010), socialinis darbas apibrėžiamas kaip tam tikros socialinės paramos sistema, kurios paskirtis yra socialinių problemų sprendimas, siekiant

socialinio teisingumo visuomenėje. Taigi galima teigti, kad socialinio darbo tikslas – gerinti asmenų, šeimų, grupių, bendruomenių gerovę ir gyvenimo kokybę. Socialinio darbo srityje vadovaujamosi etikos principais, įskaitant konfidencialumą, pagarbą asmens teisėms ir įsipareigojimą siekti socialinio teisingumo.

Pagal Piščialkienę ir kt. (2014), socialiniame darbe daugiausia dėmesio skiriama tai, ką žmonės gali daryti ir maksimaliai padidinti tiek galimybes, tiek gyvenimo kokybę, atsižvelgiant į jų socialinę sistemą, jų poreikius ir teises. Galima teigti, kad senatvėje ne tik dėl silpnėjančios sveikatos prarandamas savarankiškumas, bet ir sutrikdomas socialinis bendravimas (Topicha ir kt., 2010). Senatvėje žmonės dažnai kamuojami įvairios ligos ar net negalios. Dėl tos priežasties savarankiškumas bei gebėjimas spręsti pačiam dažnai ar bent dalinai prarandamas. Kad darbuotojas, dirbantis su senyvu žmogumi, gebėtų tinkamai jį palaikyti, jam padėti, jis pats turi būti labai stiprus dvasiškai ir emociškai. Pasak Johnson (2003), su žmonėmis reikia elgtis pagarbiai ir oriai, jie turi turėti maksimalias galimybes valdyti savo gyvenimą ir būti skatinami. Šių dienų mūsų visuomenės pagrindinis uždavinys, jog senyvi žmonės būtų kuo aktyvesni, sveikesni ir savarankiškesni. Reguliari veikla gali turėti teigiamos įtakos vyresnių žmonių bendrai savijautai bei gerovei. Aktyvus laiko leidimas teigiamai veikia psichinę sveikatą, kuri įtakoja geresnę nuotaiką bei pagerina bendrą psichologinę savijautą. Taip pat ir bendravimas yra neatsiejama kiekvieno žmogaus gyvenimo dalis, nes tinkami tarpasmeniniai santykiai, kurie užsimezga bendrose veiklose, gali padėti sulėtinti senatvės progresą ir palengvinti izoliacijos ir vienišumo jausmą. Užsiimdami mėgstama veikla, senyvi žmonės didina bendrą pasitenkinimo lygį ir gerina savo emocinę būklę. Pagal Šukytę (2017), senyvame amžiuje psichologinis atsparumas yra labai svarbus, kuris leidžia palaikyti aukštą gyvenimo kokybę, nepaisant nepalankių situacijų, tokių kaip ligos, išėjimas į pensiją, artimųjų mirtis ar finansinis nepriteklis. Svarbu užtikrinti, kad vyresnio amžiaus žmonės galėtų gyventi oriai ir saugiai, kad jiems būtų suteiktos visos socialinės garantijos, kurios garantuotų gražų ir prasmingą senėjimo procesą. Pasak Jachjajevos ir Levickaitės (2013), reikia ugdyti kultūrą, kuri padėtų formuoti visuomenės požiūrį į senėjimo procesą ir vyresnio amžiaus žmones, bei siektų ir skatintų suprasti, kad jie gali būti pilnaverčiai ir aktyvūs visuomenės nariai kaip ir jaunoji karta, kuri turi daugiau galimybių.

Vyresnio amžiaus suaugusieji dažnai susiduria su draugų, šeimos narių, o kartais ir savo pačių sveikatos ir nepriklausomybės praradimu. Dažnai artimiausiais žmonėmis tampa socialiniai darbuotojai, kurie teikia paramą klientams, sprendžiantiems sielvarto ir netekties problemas. Norint įveikti šiuos sunkumus, reikia empatijos, gilaus senėjimo proceso supratimo ir gebėjimo bendradarbiauti su kitais sveikatos priežiūros specialistais ir paslaugų teikėjais.

Socialiniai darbuotojai atlieka svarbų vaidmenį, gerinant vyresnio amžiaus žmonių gyvenimą, veiksmingai sprenddami šias problemas.

1.3. Sėkmingas senėjimas

Nepaisant to, senatvė gali būti ir laikas, kai žmogus mėgaujasi savo laisve, jaučia mažiau streso ir turi galimybę daugiau laiko skirti savo pomėgiams, šeimai, draugams arba socialinei veiklai. Tai gali būti laikas, kai žmogus įgyja daugiau patirties ir išminties, kurią galėtų pasidalinti su kitais. Singh ir Misra (2009) išvelgia senatvės teigiamą pusę teigdami, kad senatvė gali būti kaip galimybė susirasti naujų draugų, atrasti naujus pomėgius, praleisti daugiau laiko bendraujant su Dievu. Taigi galime daryti prielaidą, kad senatvė ne tik neigiamai veikia žmones, bet ir turi tam tikrų privalumų. Mikulionienė (2011) išvelgia selektyvų požiūrį į senėjimą, pažymėdama, kad senatvė mūsų visuomenėje yra nuvertinama dėl vyraujančio jaunystės kulto. Senatvę žmonės linkę suprasti neigiamai dėl silpnėjančios sveikatos, socialinės ir ekonominės padėties (Šukytė ir Čepukienė, 2017).

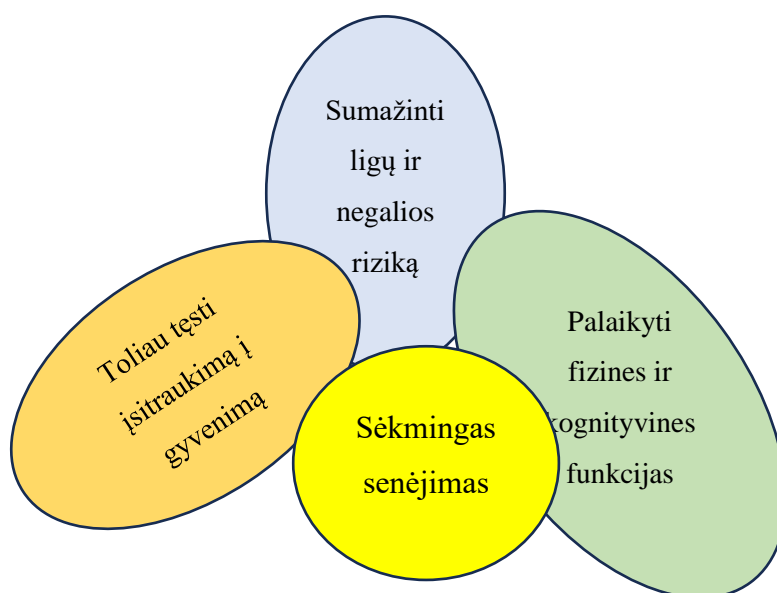
Anot Urtamo et al. (2019), sėkmingas senėjimas tapo svarbia sąvoka, apibūdinančia senėjimo kokybę. Tai daugialypė sąvoka, o pagrindinis dėmesys sutelkiamas į tai, kaip prailginti funkcinis metus vėlesniame amžiuje. Pagal autorių, ši sąvoka išsivystė nuo biomedicininio požiūrio iki platesnio supratimo apie socialinius ir psichologinius prisitaikymo procesus vėlesniame amžiuje. Sėkmingas senėjimas – labai svarbus veiksnys, padedantis geriau prisitaikyti bei jaustis vis labiau besikeičiančioje aplinkoje, tai yra kiekvieno senyvo amžiaus žmogaus tikslas ir tam labai daug įtakos turi asmens požiūris į save, vadinamas Aš koncepcija (Urtamo et al, 2019).

Kaip teigia Jankūnaitė ir Naujanienė (2012), kaip atsvara neigiamam senatvės apibūdinimui imta domėtis sėkmingo senėjimo fenomenu, kurio pagrindiniai aspektai sako, kad vis daugiau pensinio amžiaus žmonių išlieka aktyvūs ir nesitenkina vien tik pasyviu vartojimu ir tai lemia, kad ne visada chronologinis amžius gali tiksliai apibūdinti visų žmonių gebėjimus.

Pasak Piščalkienės ir kt. (2014), sveikas senėjimas apima mokymąsi visą gyvenimą, ilgesnį darbą, vėlesnį išėjimą į pensiją ir aktyvumo išsaugojimą. Aktyvus laiko leidimas teigiamai veikia psichinę sveikatą, kuri įtakoja geresnę savijautą, geresnę nuotaiką bei pagerina bendrą psichologinę savijautą. Bendravimas neatsiejama kiekvieno žmogaus dalis, nes tinkami tarpasmeniniai santykiai, kurie užsimezga bendrose veiklose, gali padėti sulėtinti senatvės progresą ir palengvinti izoliacijos ir vienišumo jausmą. Užsiimdami mėgstama veikla senyvi žmonės didina bendrą pasitenkinimo lygį ir gerina savo emocinę būklę. Pagal Šukytę (2017), senyvame amžiuje psichologinis atsparumas yra labai svarbus, kuris leidžia palaikyti aukštą

gyvenimo kokybę, nepaisant nepalankių situacijų, tokių kaip ligos, išėjimas į pensiją, artimųjų mirtis ar finansinis nepriteklus.

Daugelis žmonių senatvėje mėgaujasi turėdami daugiau laisvo laiko, kurį gali skirti savo pomėgiams ir artimųjų bei draugų bendravimui. Senatvėje žmonės dažnai yra patyrę ir išmintingesni, o tai gali padėti sprendžiant sunkesnes situacijas ar pasiruošti būsimiems iššūkiams. Daugeliui žmonių senatvėje yra mažiau streso, nes jie nebeturi tiek daug pareigų ir atsakomybių, kaip anksčiau. Viena pagrindinių bet kokios bendruomenės veiklos užduočių yra įgalinti asmenį, padėti išreikšti jo stiprybes ir suspenduoti silpnybes (Ruškus ir Mažeikis, 2007). Be to, senatvėje daugeliui žmonių yra būdingas tam tikras refleksyvumas ir atsidavimas savo patirties ir žinių perėmimui. Tai gali reikšti, kad jie tampa svarbiais šaltiniais šeimos ir bendruomenės nariams, kuriems reikia patarimų ir palaikymo.

1 pav. Sėkmingo senėjimo modelis (Rowe and Kahn, 1997)

Savarankiškumo poreikis yra svarbus kiekvieno žmogaus gyvenime, ypatingai išreikštas pagyvenusių ir senyvų žmonių tarpe. Pasak Motamed - Jahromi (2021), senėjimo proceso metu numanomi fiziniai, fiziologiniai, psichologiniai ir socialiniai pokyčiai sukelia kasdienės veiklos negalią ir mažina savarankiškumą. Savarankiškumas vyresnio amžiaus žmonėms yra labai svarbus, nes leidžia išlaikyti nepriklausomybę. Tai jiems suteikia tam tikrą galimybę priimti sprendimus savo kasdieniame gyvenime, dėl gyvenimo sąlygų ir kitų asmeninių pasirinkimų ir sprendimų.

Pasak Wang (2012), nereikėtų ignoruoti vyresnio amžiaus žmonių kaip individų traktavimo klausimo, nes jų poreikiai yra įvairūs, atsižvelgiant į jų individualias asmenybes,

patirtį, pažeidžiamumą, kultūrinę aplinką ir pan. Savarankiškumas labai svarbus žmonių psichinei sveikatai ir gerai savijautai. Kai vyresnis žmogus gali jaustis nepriklausomas bei gebantis valdyti savo finansus, tai jam suteikia didesnę pasitikėjimą savimi, bei gali apsaugoti nuo išnaudojimo bei apgavysčių. Vyresnio amžiaus žmonių nepriklausomybė reiškia savarankiškumą arba autonomiją, sėkmingo senėjimo skatinimas dažnai apima idėją, kad nepriklausomybė yra būtina gerai fizinei, emocinei ir kognityvinei sveikatai. Be geresnės gyvenimo trukmės, pasitenkinimo gyvenimu ir psichologinės sveikatos, pagrindinės sveiko senėjimo sudedamosios dalys yra susijusios su nepriklausomybe, įskaitant ir asmeninį augimą (Beswick et al, 2010).

Savęs pažinimas yra dar vienas iš būdų, kaip gebėti tinkamai prisitaikyti prie aplinkos ir kitų vis labiau besikeičiančių gyvenimo aspektų. Mokymasis visą gyvenimą, naujų veiklų atradimas gali padėti išlaikyti protinį aktyvumą, verta užsiimti tokia veikla, kuri teiktų džiaugsmą ir pasitenkinimą, tačiau nereikia atsisakyti ir naujovių, kurios gali paskatinti į viską pažiūrėti per platesnę prizmę, kuri suteiktų didesnes galimybes. Kitas aspektas, kas galėtų vesti senyvą žmogų prie sėkmingos senatvės, tai savirealizacija. Remiantis Wang (2012) nuomone, kai žmogus gali save atrasti, sukurti tinkamą ryšį su savimi ir aplinka, kai gyvenimas jam teikia atradimus ir pasitenkinimą savo buvimu ir dalyvavimu visuomenėje. Vyresnio amžiaus žmonės gali būti pažeidžiami dėl atskirties. Galimos kliūtys, trukdančios vyresnio amžiaus žmonėms lygiavertiškai dalyvauti visuomeniniame gyvenime, yra skurdas, prasta sveikata, žemas išsilavinimo lygis, transporto trūkumas, paslaugų prieinamumas ir diskriminacija dėl amžiaus. Pagal Trečiokiene ir kt. (2011), šiuolaikinėje besikeičiančioje visuomenėje pagyvenę žmonės turi prisitaikyti prie kintančio gyvenimo ir atrasti naujų būdų, kaip realizuoti save ir jaustis laimingiems. Kiekvienam asmeniui turėtų būti sudarytos sąlygos saugiai ir oriai senėti ir kuo prasmingiau prisidėti prie visuomenės gyvenimo. Tokia aplinka yra stabilios, saugios ir teisingos visuomenės, kurioje visi nariai, įskaitant pažeidžiamus, turi lygias galimybes, pagrindas, ji reiškia visuomenės gebėjimą užtikrinti savo narių gerovę, mažinant skirtumus.

E. Jachjajevos ir K. Levickaitės (2013) teigimu, reikia ugdyti kultūrą, kuri padėtų formuoti visuomenės požiūrį į senėjimo procesą ir vyresnio amžiaus žmones, bei siektų ir skatintų suprasti, kad jie gali būti pilnaverčiai ir aktyvūs visuomenės nariai kaip ir jaunoji karta, kuri turi daugiau galimybių. Kaip teigia Wang (2012), žmogaus gyvenimas nėra įtakotas tik tai, ko jam reikia dabar, tačiau labai didelę dalį sudaro tai, koks žmogus buvo anksčiau. Pasitelkta socialinės konstrukcijos teorija, kad ištirtų, kaip socialinio darbo praktikoje socialiai konstruojamas vyresnio amžiaus žmonių gyvenimas. Jos aiškinimu, socialinio konstravimo teorija gali būti gerai taikoma tiriant, kuo ir kaip skiriasi vyresnio amžiaus žmonių gyvenimas atsižvelgiant į jų ankstesnį gyvenimo būdą, kultūrą, socialinę klasę ir pan.

Apibendrinant galima teigti, kad sėkmingas senėjimas yra neatsiejamas nuo nuolat tobulėjančios visuomenės. Kuo žmogus daugiau dalyvauja įvairiose veiklose, bendrauja, mezga pažintis, įsitraukia į naujus užsiėmimus, tuo jo suvokimas apie sunkią senatvę keičiasi į gerąją pusę. Visuomenė turi sudaryti sąlygas sėkmingam senėjimui, kad žmonės būtų laimingesni, savarankiškesni ir labiau besidžiaugiantys savo senyvu amžiumi.

1.4. Informacinių komunikacinių technologijų svarba socialiniame darbe su senyvais žmonėmis: užsienio šalyse, Ukrainoje ir Lietuvoje

Nors šiuolaikinės kompiuterinės technologijos gyvuoja jau 50 metų ir dabar yra būtinos tokiose pramonės šakose kaip bankininkystė, kelionių rezervavimas, medicininė priežiūra, jos dar nepadarė rimtos įtakos socialinio darbo praktikai (Mogilicharla, 2021). Socialinio darbuotojo vaidmuo vystosi, o socialiniai darbuotojai turi prisitaikyti prie socialinio darbo praktikos pokyčių šiuolaikinių technologijų amžiuje. Vis dėlto, svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad informacinių komunikacinių technologijų integravimas socialinio darbo praktikoje (įskaitant ir senyvus asmenis) kelia tiek pat iššūkių, kiek ir sukuria naujų galimybių pačiai socialinio darbo sričiai (Bullock ir Colvin, 2015). Anot Lamanausko (2013), informacinės komunikacinės technologijos didina žmonių galimybes sėkmingiau konkuruoti darbo rinkoje, lengviau leidžia naudotis skaitmeninės rinkos paslaugomis. Tai tampa ypač aktualu vyresnio amžiaus žmonėms, kur išlieka reikšmingas suaugusiųjų švietimas IKT srityje. Taip pat autorius pabrėžia, kad dar svarbiau šiuo požiūriu yra ne technologinis aprūpinimas, bet teigiamos nuostatos formavimas, kad žmogui būtina nuolat tobulėti, kelti kvalifikaciją, įgyti naujų įgūdžių bei gebėjimų.

Kaip teigia Žemaitytė ir Katkonienė (2019), Lietuvoje daugiausia dėmesio skiriama pagyvenusių žmonių gebėjimams dalyvauti darbo rinkoje ir demografiniams bei socialiniams gyventojų senėjimo padariniams. Siekdamos spręsti šią problemą, Europos Sąjungos valstybės narės, atsižvelgdamos į Lisabonos strategiją, siekia įgyvendinti priemones, kurios būtų naudingos vyresnio amžiaus žmonių užimtumui ir socialinei integracijai. Šiandien pagrindinė valstybės politikos priemonė, skirta pagyvenusiems žmonėms, yra Nacionalinė senėjimo pasekmių įveikimo strategija, kuria Lietuva pradėjo svarstyti šią problemą nacionaliniu lygmeniu. Kaip teigia Fedirko (2022), atsižvelgiant į dabartines IKT plėtros tendencijas, skaitmeninė transformacija tampa pagrindiniu reikalavimu daugelyje socialinių sričių. Skaitmeninės technologijos įrodė savo svarbą ne tik gerokai padidindamos veiklos efektyvumą, bet ir dėl bendro patogumo bei plačių galimybių naudotojams. Perėjimas prie skaitmeninių

principų ypač svarbus socialinės apsaugos srityje, nes nuo jo priklauso gyventojų gerovė, socialinis saugumas ir socialinis stabilumas šalyje, ypač krizės sąlygomis.

Remiantis atlikto tyrimu, kurio tikslas - pagrįsti gyventojų skaitmeninės socialinės apsaugos formavimo Ukrainoje strateginius pagrindus. Remiantis Fedirko (2022) nuomone, tyrimas parodė, kad globalios socialinės apsaugos skaitmeninimo prielaidos, taip pat nacionaliniai veiksniai, viena vertus, paspartino skaitmeninių technologijų diegimą, kita vertus, stabdė ir nepakankamai įvertino sėkmingo jų panaudojimo galimybes. Skaitmeninės technologijos, plačiai naudojamos teikiant viešąsias paslaugas, taip pat įrodo savo veiksmingumą socialinės apsaugos praktikoje ir turi reikšmingų pranašumų, palyginti su tradicine jos forma. Ukrainoje sukurtos socialinės elektroninės paslaugos tik iš dalies apima Ukrainoje egzistuojančius socialinės sistemos komponentus (Fedirko, 2022). Kaip teigia Samus (2023), Ukrainos skaitmeninės transformacijos ministerija pristatė naują edukacinį kursą platformoje „Diiia.Education“, skirtą teikti pagrindinius skaitmeninius įgūdžius senyvo amžiaus žmonėms. Kursas skirtas vyresnio amžiaus žmonėms, kurie nepasitiki savimi, naudojantis skaitmeninėmis priemonėmis, ir gali padėti išmokti naudotis išmaniaisiais telefonais bei elektroninėmis paslaugomis dažniausiai pasitaikančiose gyvenimo situacijose.

Pasak Soloviovos (2021), Ukrainoje dedamos pastangos gerinti vyresnio amžiaus žmonių skaitmeninį raštingumą. Jungtinių Tautų vystymo programa Ukrainoje, finansiškai remiama Kanados vyriausybės, atidarė keturis kompiuterinio raštingumo centrus vyresniems nei 50 metų žmonėms Ukrainos Donecko ir Luhansko srityse. Kurių tikslas – padėti vyresnio amžiaus žmonėms gebėti naudotis technologijomis.

2018 metais Lietuvoje buvo atliktas tyrimas, kuris atskleidė, kad vyresnio amžiaus žmonių domėjimasis naujomis technologijomis aktyvina jų dalyvavimą mokymosi procese, skatina domėjimąsi naujovėmis ir sukuria sąlygas visuomenės gerovei (Žemaitytė ir Katkonienė, 2019). Kai kurios elektroninės priemonės (pvz., tekstinės žinutės) gali suteikti efektyvesnius ir veiksmingesnius bendravimo būdus, nes didina prieinamumą, laiką, ir darbuotojų ir klientų sąveikos mastą (Berzin et al., 2015). IKT technologinė pažanga atlieka esminį vaidmenį visose žinių ir paslaugų srityse, bet ypač sveikatos priežiūros srityje, nes atsiranda labai sudėtingų prietaisų, skirtų sveikatos priežiūrai namuose, padedančių paslaugų teikėjams bendrauti su pacientais namuose. Slauga namuose yra viena iš labiausiai pripažintų paslaugų tokiose šalyse kaip Jungtinės Amerikos Valstijos, Ispanija, Anglija ir Vokietija. Apskaičiuota, kad JAV 20 000 specialistų teikia sveikatos priežiūros paslaugas namuose 8 milijonams asmenų. Šie skaičiai neabejotinai didės ilgėjant gyvenimo trukmei (Santana-Mancilla et al 2017).

Jungtinėse Amerikos Valstijose per pastaruosius dešimtmečius technologijos taip pat vystėsi socialinio darbo praktikoje, vaidindamos svarbų vaidmenį ir suteikdamos specialistams lengvą prieigą prie kolegų ir klientų faksu, elektroniniu paštu, mobiliaisiais telefonais, pokalbių kambariais ir internetinėmis žinutėmis (Bullock ir Colvin, 2015) Elektroninės sistemos leidžia darbuotojams būti mobilesniems teikiant paslaugas. Jie gali pasiekti klientų įrašus naudodamiesi interneto ryšiu, o ne nešiotis popierines bylas. Tai reiškia, kad darbuotojai gali sugaišti mažiau laiko ieškodami įrašų ir daugiau laiko dirbti su klientais.

Kaip teigia Zhuand ir Andersen (2021), Norvegijoje atlikto tyrimo metu paaiškėjo, kad socialinius darbuotojus aprūpina stacionariais ir nešiojamais kompiuteriais, mobiliaisiais telefonais, fotoaparatais ir ausinėmis. Specialistai taip pat gali naudotis kolektyviniais spausdintuvais, skeneriais ir projektoriais. Kasdienė socialinių darbuotojų praktika labai priklauso nuo IKT sistemų. Nė vienas iš dalyvių nebuvo oficialiai įpareigotas naudotis socialine žiniasklaida, tačiau kai kurie iš jų darbo tikslais neoficialiai naudojami tokiais svetainėmis kaip "Facebook", "Instagram" ir "Snapchat". Didesnis bendravimo prieinamumas tarp specialistų ir klientų yra esminė tema, kurią dalyviai minėjo kalbėdami apie santykinius IKT tarpininkaujamos praktikos privalumus. Plačiai naudojami nešiojamieji kompiuteriai ir išmanieji telefonai, turintys prieigą prie navigacinių sistemų, tai didina socialinių darbuotojų prieinamumą ir komunikacinį lankstumą, atsiranda daugiau būdų, kaip specialistai gali atsakyti į savo klientų ir bendradarbiavimo partnerių užklausas ne biure ir ne darbo valandomis.

Pasak Blažun (2012), nors informacinės ir komunikacinės technologijos daro didžiulę įtaką kasdieniam žmonių gyvenimui, atnešdamos naują socialinę patirtį ir naujus žmonių bendravimo būdus, vis dar egzistuoja dideli socialinio elgesio skirtumai tarp skirtingų grupių žmonių. Šiuolaikinė aplinka įgalina žmogų jaustis priklausomu nuo įvairių technologijų, kurių išmanymas ir gebėjimas jomis naudotis, padėtų labiau įsitraukti į visuomenę. Tačiau vyresni žmonės šiais ištekliais naudojami vis rečiau nei jaunesnė amžiaus grupė. Vyresnio amžiaus suaugusieji turi daugiau su amžiumi susijusių problemų, kurios gali turėti neigiamos įtakos jų susidomėjimui naudotis IKT, todėl, pasak Blažun (2012), svarbu, kad jie būtų technologiškai raštingi, nes tai gali sumažinti vienišumo lygį ir teigiamai paveikti jų gyvenimo kokybę. IKT naudojimas gali padėti vyresnio amžiaus suaugusiesiems įsitraukti į skaitmeninius socialinius tinklus, kuriuose jie gali bendrauti su šeima ir draugais (Machado et al, 2014).

Socialiniai darbuotojai, padedantys izoliuotiems ir namuose gyvenantiems klientams, gali pasiekti reikalingas institucijas, greičiau ir paprasčiau. Skaitmeniniam amžiui tobulėjant, nebereikia visos informacijos laikyti didelėse bylose, nes visą informaciją galima perkelti į skaitmeninę formą. Kaip teigia Joranson et al (2023), IKT yra perspektyvus sprendimas, galintis sustiprinti socialinę sąveiką ir sumažinti vienišumą, o tai yra labai svarbūs veiksniai,

skatinantys sėkmingą senėjimą. IKT gali būti vertinga priemonė socialiniams darbuotojams, jos gali padėti įtakoti ir skatinti socialinius ryšius, mažinti socialinę izoliaciją, gerinti sveikatos būklę, užtikrinti švietimą ir mokymą, nustatyti poreikius ir teikti paramą. Tačiau, siekiant maksimaliai padidinti teigiamą šių technologijų poveikį ir suteikti vyresnio amžiaus suaugusiesiems galimybę sėkmingai gyventi, būtina šalinti kliūtis, trukdančias vyresnio amžiaus žmonėms priimti IKT.

Lesauskaitės (2019), teigia, kad sėkmingas technologijų pritaikymas tampa vis svarbesnis funkcinėi nepriklausomybei ir sėkmingam senėjimui. Geresnis vyresnio amžiaus žmonių technologijų naudojimo supratimas gali padėti nukreipti būsimas intervencijas, kuriomis siekiama pagerinti jų sveikatos priežiūrą. Lietuvoje yra programos, skirtos senyvo amžiaus žmonėms ir jų priežiūros poreikiams. Tai apima įvairias socialines paslaugas, kurios padeda senyvo amžiaus žmonėms išlaikyti orią gyvenseną. Socialinės apsaugos politika Lietuvoje yra nuolat kintanti ir pritaikoma esamoms socialinėms ir ekonominėms sąlygoms. Valstybė stengiasi užtikrinti, kad jos piliečiai turėtų galimybę pasinaudoti socialinėmis paslaugomis ir parama, kad būtų užtikrinta jų socialinė gerovė. Tai yra svarbi Lietuvos viešosios politikos dalis, skirta rūpintis žmonių gerove ir užtikrinti socialinę teisingumą. Pagyvenę žmonės turėtų būti konsultuojami ir aktyviai įtraukiami į visus politikos ciklo ir paslaugų kūrimo bei teikimo etapus, kad būtų galima informuoti apie juos paveikiančius sprendimus (Lesauskaitė, 2019).

Pagal Žemaitytę ir Katkonienę (2019), technologijų plėtrą palaiko didelė grupė net ir tarp senjorų, tačiau daugelis vyresnio amžiaus žmonių neturi įgūdžių ir neturi nei noro, nei galimybių naudotis skaitmeniniais prietaisais, kurie yra labai svarbūs sėkmingam funkcionavimui visuomenėje. Pasak Machado (2014), IKT naudojimas gali padėti senjorams mėgautis ir įsitraukti į žinių visuomenę, daugiausia per skaitmeninius socialinius tinklus, kuriuose jie gali palaikyti ryšius su šeima ir draugais. Skaitmeniniai socialiniai tinklai skatina pokyčius socialiniuose santykiuose, jie yra terpė, leidžianti keisti socialinius santykius. Technologijų poveikis ypač reikšmingas vyresnio amžiaus žmonėms, kuriems IKT atlieka lemiamą vaidmenį gerinant gyvenimo kokybę ir sudarant sąlygas aktyviam senėjimui. Pasak Machado et al (2014), gyventojai vis labiau rūpinasi gyvenimo kokybe, ji apima įvairius veiksnius, todėl ji laikoma daugialype. Gyvenimo kokybė susijusi su biologiniais, edukaciniais, psichologiniais ir socialiniais aspektais, kurie apima naujus pokyčius visuomenėje. Naudodamiesi paieška ir internetinėmis svetainėmis, senjorai gali rasti informaciją apie sveikatą, sveikatingumą, atrasti naujus pomėgius ir įvairias kitas dominančias temas. Internetinė bankininkystės paslauga, apsipirkimas internetu taip pat gali prisidėti prie gyvenimą lengvinančių faktorių. Taip pat svarbus IKT naudojimo poveikis santykių riboms, kuris gali

paskatinti iš naujo konceptualizuoti socialinio darbuotojo vaidmenis, kaip įvairiapusių paslaugų struktūrų "kūrėjo" arba "pagalbininko", virtualioje aplinkoje, taip plečiant paramos tinklus klientams, kurie dažnai yra izoliuoti (Berzin et al., 2015). IKT gali suteikti galimybę palaikyti ryšius su artimais žmonėmis, ieškoti informacijos internete ir pagerinti laisvalaikio praleidimo galimybes (Schlomann et al 2022). Pasak Nedeljko (2021), IKT naudojimas suteikia galimybę palaikyti ryšius tarp šeimos narių ir draugų socialiniame tinkle, taip pat mažina socialinę izoliaciją ir vienišumo jausmą. Vienas iš pagrindinių IKT privalumų yra tas, kad jos leidžia vyresnio amžiaus žmonėms įveikti kliūtis, susijusias su atstumu ir mobilumu. Naudodamiesi internetu ir skaitmeninėmis platformomis, senjorai gali lengvai bendrauti su savo artimaisiais, nepriklausomai nuo jų fizinės buvimo vietos. Tai ypač svarbu gyvenantiems atokiau, kur sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas gali būti ribotas, turintiems judėjimo problemų ar esantiems ribotame socialiniame rate. Taip pat ir socialiniai darbuotojai, dirbantys su klientais, gyvenančiais namuose, gali lengviau susisiekti, užmegzti ryšį su klientu vaizdo skambučiu ar atsiunčiant pranešimą. Šiuolaikinėje, technologijomis besivadovujančioje visuomenėje, įvairaus amžiaus žmonės turi įgyti įgūdžių, kad galėtų nuolat naudotis naujomis skaitmeninėmis sistemomis ir produktais. Šukytės (2017) teigimu daugelis viešųjų paslaugų tapo elektroninės formos, leisdamos vykdyti užsakymus, mokėti sąskaitas ir gauti paramą internetu, todėl senyvo amžiaus žmonėms tampa lengviau ir patogiau jas naudotis. IKT taip pat gali skatinti saviugdą ir socialinį įsitraukimą. Skaitmeninės platformos ir įvairūs tinklalapiai suteikia galimybę mokytis naujų dalykų, dalyvauti edukacinėse veiklose, susipažinti ir bendrauti su bendraamžiais, tai padeda išlikti aktyviais ir įdomiai praleisti laiką. Mokomosios interneto svetainės gali padėti vyresnio amžiaus žmonėms išlaikyti aktyvų protą ir įsitraukti į veiklą. Pasak Nedeljko (2021), IKT naudojimas siekiant išvengti vienatvės yra dažnesnis tarp vyresnio amžiaus suaugusiųjų, gyvenančių namų aplinkoje, nei tarp tų, kurie gyvena institucinėje aplinkoje.

Niujorke atlikto tyrimo su senyvais žmonėmis metu paaiškėjo, kad lengvai prieinami techninės pagalbos mokymai ir parama negarantuoja paslaugų naudojimo, nes sėkmė naudojantis techninėmis paslaugomis yra susijusi su jau turima IKT kompetencija (Finkelstein et al, 2023).

Tačiau IKT gali būti ir didelis iššūkis senyviems žmonėms. Jie gali susidurti su įvairiomis kliūtimis, susijusiomis su prieiga, galimybe įsigyti prietaisus, ar tiesiog turint žemą skaitmeninį raštingumą. Taip pat naudojimo kliūtys gali būti susijusios, su sveikatos problemomis, jutimų praradimu, techninių įgūdžių stoka arba nenoru naudotis technologijomis (Joranson, 2023). Svarbiausia atsižvelgti į kiekvieno žmogaus poreikius, norus, galimybes, kad būtų sudaromas pasitikėjimo, privatumo ir priėmimo jausmas. Yra daugybė galimybių naudoti skaitmeninius

socialinius tinklus kaip naudą senjorų gyvenimo kokybei, todėl specialistai, dirbantys su šiais žmonėmis, turi parodyti jiems skaitmeninių socialinių tinklų naudojimo galimybes ir potencialą (Machado et al, 2014). Sprendžiant įvairias IKT naudojimo galimybes, reikia užtikrinti tinkamą mokymą, paramą ir prieinamus technologinius sprendimus, pritaikytus konkrečioms vyresnio amžiaus žmonių poreikiams ir gebėjimams.

Naujų technologijų integravimo svarbą ypač paryškina 2020-aisiais kilusi pasaulinė pandemija, perkėlusį dalį veiklų, taip pat ir socialinį darbą, į nuotolinę erdvę. Pandemija, kuri paskatino sparčiau naudotis IKT, taip pat išryškino iššūkius ir naudą darbuotojo ir kliento santykiuose (Randolph et al, 2022). COVID-19 pandemija buvo ypač sunki vyresnio amžiaus žmonėms, nes jie ypač pažeidžiami viruso. Jų uždarymas, siekiant užkirsti kelią viruso plitimui, lėmė socialinę izoliaciją, dažnai susijusią su nepageidaujama vienatve, kuri trukdo jų emocinei gerovei. Ypatingas dėmesys skiriamas IKT galimybėms, įveikiant neigiamą šios izoliacijos poveikį (Llorente – Barosso et al, 2021). Informacinių komunikacinių technologijų naudojimas buvo būtinas, kad išliktų socialinis ryšys ir būtų galima gauti daugiau sveikatos ir socialinių paslaugų COVID-19 pandemijos metu (Finkelshtein et al, 2023).

COVID-19 pandemija padarė didelę įtaką visų žmonių gyvenimui, bet ypač sveikatai ir vyresnio amžiaus žmonių gerovei. Ji taip pat sutrikdė asmenų galimybes naudotis paslaugomis ir bendrauti tarpusavyje bei dėl fizinio nutolimo ir įsakymų "likti namuose" skaitmeninis bendravimas tapo būtinybe (Sixsmith et al 2022). Pandemijos metu, bendravimas elektroninėmis priemonėmis iš esmės pakeitė tarpusavio santykių aspektus socialiniame darbe. Ši transformacija kelia iššūkių ir teikia naudos darbuotojo ir kliento santykiams (Randolph et al, 2022). Kaip pažymi Barsky (2020), svarbu, jog naudojimasis IKT pandemijos metu etiškai derėjo su klientų neapleidimu. Kai kurios sąveikos reikalavo kontaktinių bendravimo metodų tada, kai reikia būti šalia, tačiau buvo remiamasi kitais IKT metodais, tokiais kaip tekstinių žinučių siuntimas, siekiant pagerinti socialinius santykius, kai gali būti pasiekiamas ir prieinamas. Galimybė naudotis IKT buvo ypač svarbi vyresnio amžiaus suaugusiesiems kuriems buvo taikomi griežčiausi izoliavimo protokolai (Llorente Barroso et al. 2021). Nors pirmosiose ataskaitose buvo pateikiamos optimistinės prognozės vyresnio amžiaus suaugusiųjų naudojimosi IKT ir nuosavybės teisių į jas per kelerius metus, ypač pandemijos metu (Kakulla, 2021; Faverio, 2022), daugelis tyrimų įspėjo, kad toks augimas dažnai tik reiškė perėjimą nuo "neturinčių" prie "turinčių" (Freeman et al. 2022). Kitaip tariant, vien tik IKT prietaisų turėjimas nėra pakankama sąlyga, kad būtų užtikrinta prasminga skaitmeninė prieiga ir dalyvavimas. Palyginti su jaunesniais suaugusiais, vyresnio amžiaus suaugusieji apskritai yra linkę į mažesnę skaitmeninį raštingumą ir jiems mažiau sekasi efektyviai siekti savo tikslų

ir tiksliai patenkinti savo poreikius dėl naudojimosi internetu (Van Deursen, 2020; Finkelshtein et al. 2023).

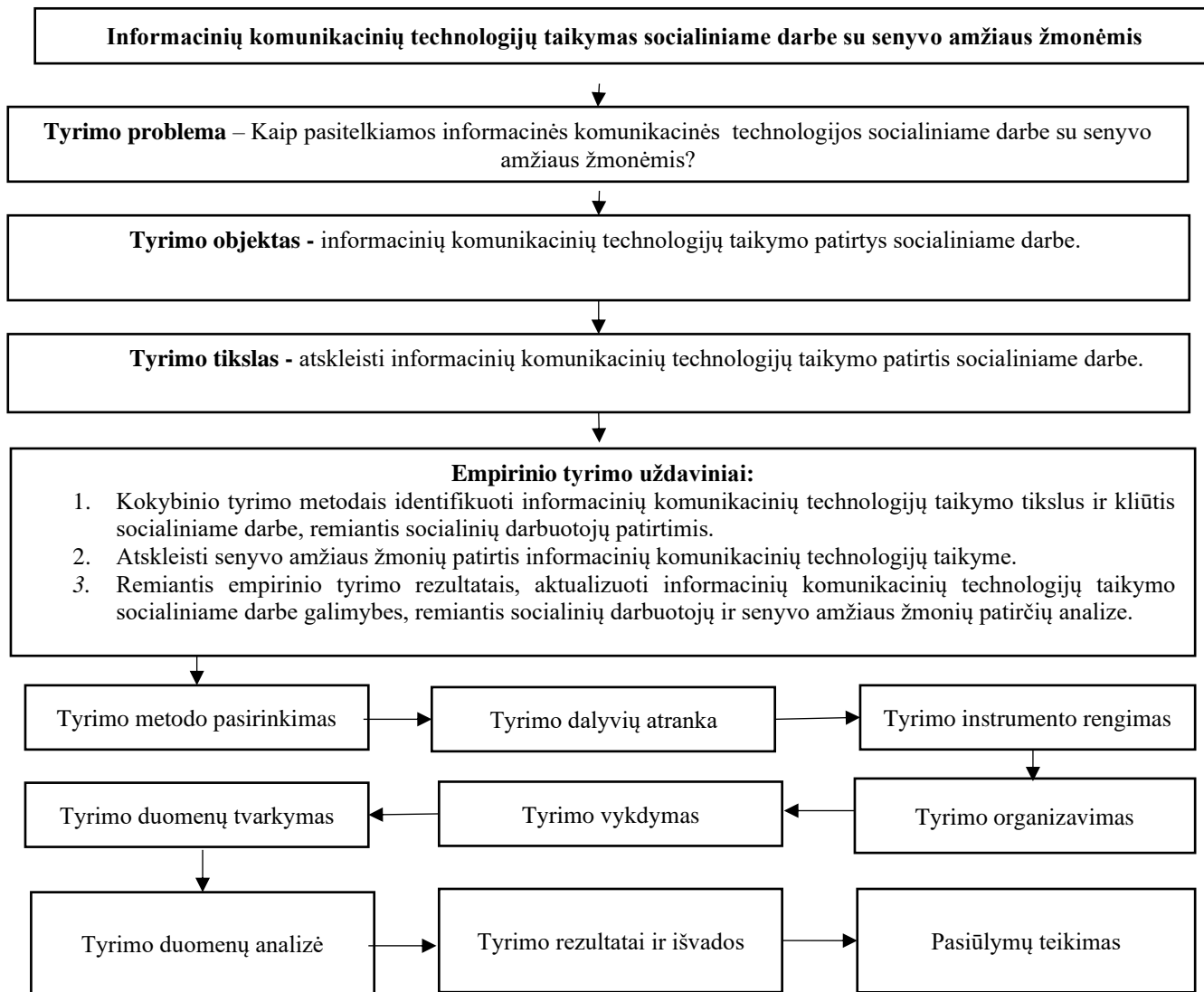
Apibendrinant galima teigti, kad informacinių komunikacinių technologijų taikymas su senyvo amžiaus žmonėmis yra nenutrūkstamas ir svarbus, dažnai neatsiejamas nuo kokybiškų paslaugų suteikimo ir nepertraukiamo bendravimo.

2. INFORMACINIŲ KOMUNIKACINIŲ TECHNOLOGIJŲ TAIKYMO SOCIALINIAME DARBE SU SENYVO AMŽIAUS ŽMONĖMIS TYRIMO METODOLOGIJA

Pasak Morkūnienės (1995) neatsiejama nuo humanizmo sąvokos yra pagarba žmogui, jo orumui ir teisėms. Labai svarbu rūpintis visuomenės nariais, jų gerove, visapusišku vystymusi bei sudaryti tinkamas sąlygas patenkinti savo poreikius. Teikiant socialines paslaugas labai svarbu priimti paslaugų gavėją tokį, koks jis yra, atsižvelgiant į jo tikslus. Dalyvaudamas socialinėse veiklose ar grupėse, užsiimdamas veikla, žmogus gali įgyti tam tikrus socialinius vaidmenis bei komunikacinius gebėjimus. Kaip teigia Ruškus ir kt. (2013), įgalinimu laikomas procesas, kai individai oriai dalyvauja bendruomenėje ir visuomenėje. Tai neša tam tikrą naudą jiems, kai komunikuojant gali parodyti savo gebėjimus, žinias bei siekiamus tikslus. Labai svarbu, kad žmogus tobulėtų, siektų savo tikslų, o juos pasiekęs susikurtų kitus, kurių pasiekimas būtų tam tikras tikslo siekimas. Senyvo amžiaus žmonės priklauso pažeidžiamųjų grupei, taigi labai svarbu užtikrinti jų teises, asmenybės atsiskleidimą. Anot Miller et al. (2022)

Remiantis socialinio konstruktyvizmo teorija, kuri teigia, kad individai aktyviai kuria savo supratimą apie pasaulį per socialinę sąveiką ir patirties interpretavimu, galima teigti, kad žinios ateina per pažinimo ir patirčių kelią, mokymasis visą gyvenimą išlieka svarbus ir reikšmingas. Pagal Akpan et al. (2020), socialinis konstruktyvizmas yra mokymosi bendradarbiaujant forma, pagrįsta tarpusavio sąveika, diskusijomis ir dalijimusi žiniomis. Kuo individai gali daugiau žinių įgyti iš aplinkos, kitų žmonių, tuo jų funkcionalumas, tobulėjimas didėja daugelyje gyvenimo etapų.

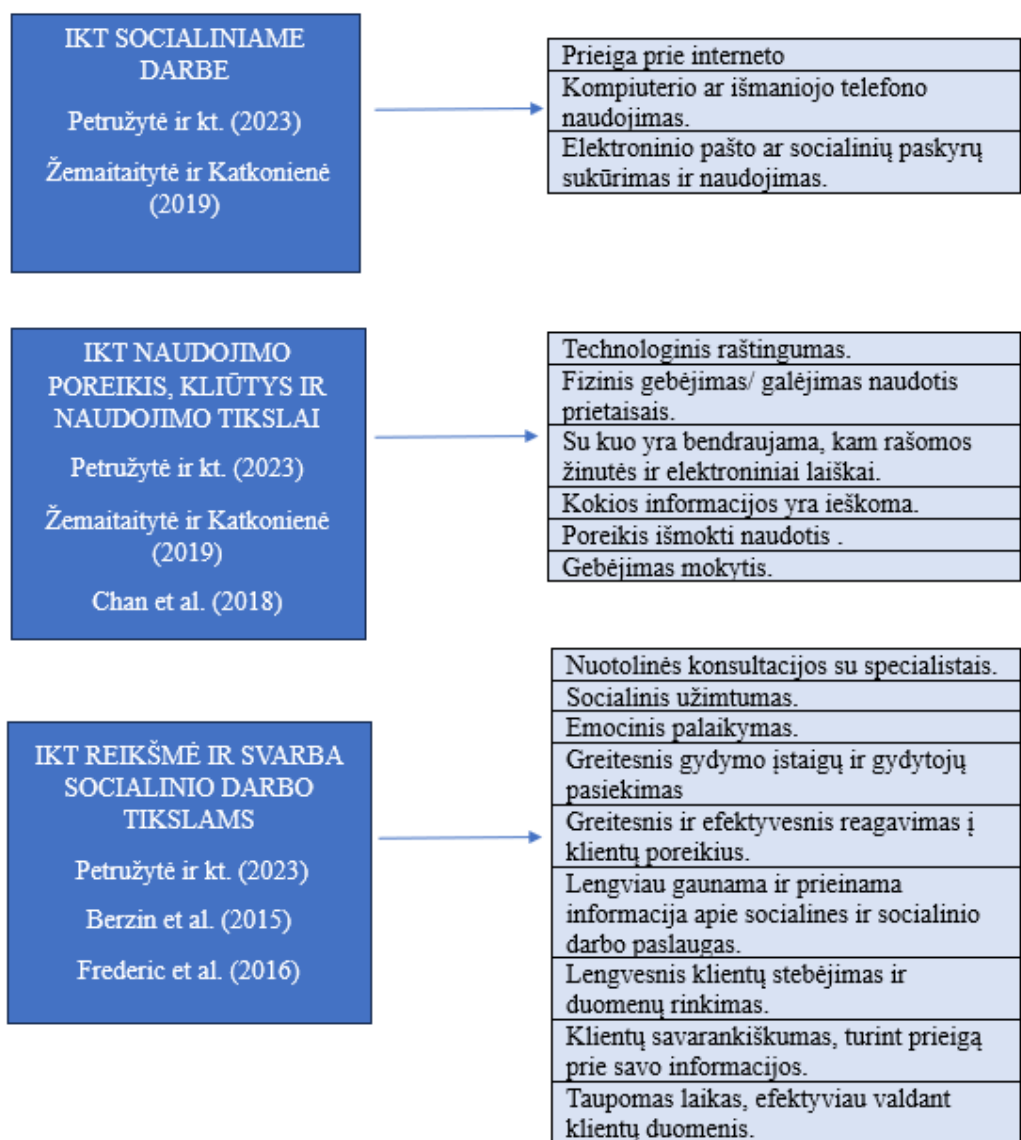
Empirinėje darbo dalyje analizuojami klausimai, susiję su informacinių komunikacinių technologijų taikymo galimybėmis socialiniame darbe su senyvo amžiaus žmonėmis. Tyrimas buvo atliekamas, siekiant išsiaiškinti kaip informacinių komunikacinių technologijų taikymas įtakoja socialinių darbuotojų ir senyvo amžiaus žmonių darbą bei gyvenimą. Atlikus mokslinės literatūros analizę ir tinkamai susistemintą surinktą medžiagą, toliau buvo rengiama tyrimo schema, padėjusi laikytis loginio nuoseklumo nenukrypstant nuo siekiamo tikslo. 2 paveiksle yra pateikiami visi tyrimo eigos etapai.

2 pav. Tyrimo eiga (sudaryta darbo autorės, 2023)

Siekiant nustatyti informacinių komunikacinių technologijų taikymo ypatumus socialiniame darbe su senyvais žmonėmis, buvo pasirinktas turinio analizės metodas. Kokybiniai tyrimai yra reiškinų prigimties tyrimai, apimantys jų kokybę, skirtingas apraiškas, kontekstą, kuriame jie atsiranda, arba perspektyvas, iš kurių jie gali būti suvokiami, tačiau neįtraukia jų diapazono, dažnio ir vietos objektyviai nustatytoje priežasties ir pasekmės grandinėje. Kokybinių tyrimų tikslas – visapusiškai suprasti socialinius reiškinius jų natūralioje aplinkoje. Pastarieji remiasi tiesiogine žmonių, kaip prasmės formuojančių agentų, patirtimi jų kasdiniame gyvenime ir sutelkia dėmesį į socialinių reiškinių „kodėl“, o ne į „ką“ (Ugwu ir Eze, 2023). Toks tyrimo metodas padėjo surinkti tinkamą, kokybišką ir giluminėmis žiniomis paremtą informaciją tiriamos problemos atžvilgiu (Mohajan, 2018). Kitos kokybinio tyrimo pasirinkimo priežastys – holistinis požiūris į objektą, kokybiškų duomenų gavimas, tyrimo atvirumas, tyrėjo, kaip pažinimo instrumento, statusas, įgyta ir panaudota patirtis apibūdinant objektą (Žemaitytė ir Katkonienė, 2019). Atsižvelgiant į tyrimo tikslą ir nagrinėjamą problemą

bei panašiomis mokslininkų tirtomis temomis, kuriose buvo analizuojamas informacinių komunikacinių technologijų taikymas dirbant su senyvo amžiaus žmonėmis, buvo nuspręsta, kad pusiau struktūruoto interviu metodas, apklausiant socialinius darbuotojus ir senyvo amžiaus žmones, kurie susiduria su informacinių komunikacinių technologijų taikymu, yra tinkamiausias tyrimo būdas, siekiant ne tik nustatyti informacinių komunikacinių technologijų taikymo ypatumus socialiniame darbe su senyvais žmonėmis, bet ir surinkus kokybinę informaciją, paremtą darbuotojų ir senyvo amžiaus žmonių patirtimi ir žiniomis, pateikti siūlymus informacinių komunikacinių technologijų taikymo gerinimui socialiniame darbe su senyvais žmonėmis. Pusiau struktūruotas interviu yra laikomas pranašesniu nei kitų tipų interviu kokybiniam tyrimui, nes jis leidžia tyrėjams gauti išsamios informacijos ir įrodymų iš apklausiamųjų, atsižvelgiant į tyrimo tikslą (Ruslin et al, 2022). Pusiau struktūruotas interviu taip pat suteikia lankstumo ir prisitaikymo galimybių (Acheampong ir Anto, 2015).

3 pav. Pusiau struktūruoto interviu struktūra (sudaryta darbo autorės, 2023)

Kaip matoma 4 paveiksle, remiantis moksline literatūra viso buvo išskirtos 3-ys klausimų grupės, t.y. 1) IKT socialiniame darbe, 2) IKT naudojimo poreikis, kliūtys ir naudojimo tikslai bei 3) IKT reikšmė ir svarba socialinio darbo tikslams, o tuomet formuluojami atskiri klausimai paslaugų gavėjams ir tiekėjams. Klausimynai pateikiami 1 priede.

Tyrimo metu buvo orientuojamasi į socialinius darbuotojus bei paslaugų gavėjus. Svarbu atkreipti dėmesį ir į tai, kad atliekant interviu ir atsakymams pradedant kartotis, tyrimo duomenų rinkimą galima stabdyti ir skaityti, kad surinkti duomenys atspindi reprezentatyvią tiriamos sferos nuomonę (Ruslin et al, 2022). Šio tyrimo metu viso buvo apklausti 6 socialiniai darbuotojai, teikiantys paslaugas ir 6 senyvi žmonės, gaunantys socialines paslaugas.

2 lentelė. Tyrimo dalyviai

Socialiniai darbuotojai	Senyvi žmonės
Dirbo socialiniu darbuotoju	Socialinių paslaugų gavėjai
Dirbo su senyvais žmonėmis ne mažiau nei 1 metus	Socialines paslaugas gautos ne mažiau nei 1 metus
Susidūrė su IKT taikymu socialiniame darbe	Susidūrė su IKT taikymu

Šaltinis: sudaryta darbo autorės (2023)

Tyrimo dalyvių atranka buvo paremta paslaugų teikimo ar gavimo ilgiu, IKT taikymo patirtimi bei organizacijos įsitraukimu. Taikytas kriterinės atrankos metodas, kuris taikomas tada, kai imties vienetai dažniausiai atrenkami pagal tyrėjo nustatytus kriterijus (Rupšienė, 2007). Šiuo metu buvo svarbu, kad tyrime dalyvavę socialiniai darbuotojai dirbtų su senyvo amžiaus žmonėmis, turėtų patirties taikant informacines komunikacines technologijas savo darbinėje veikloje. Senyvo amžiaus žmonės buvo atrenkami pagal tokius kriterijus: ar gaunamos socialinės paslaugos, bei ar taikomos informacinės komunikacinės technologijos gyvenime.

Tyrimo duomenys buvo laikomi patikimais ir validžiais, atsižvelgiant į tyrimo dalyvių atsakymus, kurie buvo įrašomi diktofono pagalba, o vėliau transkribuojami, taip užtikrinant informacijos tikslumą šio tyrimo metu. Interviu transkribacijos pavyzdžiai pateikiami 4 priede. Pasak Žydžiūnaitės ir Sabaliausko (2017), tyrimo kokybės parametru patikimumas ir tinkamumas yra esminiai kiekvieno kokybinio tyrimo aspektai. Tyrimo duomenų validavimui buvo pasirinktas ekspertų metodas. Buvo pasirinkti du socialiniai darbuotojai, turintys ilgametę patirtį socialinio darbo srityje. Ekspertai taip pat dalyvavo tyrime kaip dalyviai. Ekspertai išanalizavę pateiktus duomenis nustatė, kad IKT taikymui socialiniame darbe su senyvo amžiaus žmonėmis yra svarbūs abiejų grupių atsakymai. Labiausia akcentavo senyvo amžiaus žmonių izoliacijos mažėjimą ir savarankiškumo didėjimą. Atsižvelgiant į ekspertų pastebėjimus ir komentarus buvo pakoreguota keletas subkategorijų.

Tyrėjų atsakomybės ir jų ribos yra apibrėžiamos etikos principų tyrimo metu (Aleksnevičienė ir kt., 2020). Šio tyrimo metu buvo laikomasi 4-ių principų, t.y. konfidencialumo ir anonimiškumo, pagarbos asmens privatumui, geranoriškumo ir teisingumo. Tyrimo metu buvo užtikrintas tyrimo dalyvių atsakymų anonimiškumas (tyrimo dalyviai interviu protokolais buvo koduojami, pvz: „I1“ – informantas 1, „SD1“ – socialinis darbuotojas 1), o surinkti duomenys buvo analizuojami kaip visuma, atsižvelgiant į atsakymų turinį, o ne į tapatybę. Prieš atliekant tyrimą buvo gautas tyrimo dalyvių žodinis sutikimas.

Duomenys buvo renkami ir analizuojami 2023 m. rugsėjo-spalio mėnesiais gavus žodinių dalyvių sutikimą. Interviu laikas ir data su kiekvienu tyrimo dalyviu buvo derinamas atskirai, o interviu medžiaga buvo įrašoma diktofonu ir vėliau transkribuojama. Pirmajame tyrimo etape buvo atliekami interviu su socialiniais darbuotojais ir senyvais žmonėmis, antrajame – surinkti duomenys buvo analizuojami ir interpretuojami, pasitelkiant turinio analizės metodą, o paskutiniajame tyrimo etape buvo apibendrinami tyrimo rezultatai ir teikiami siūlymai informacinių komunikacinių technologijų taikymo gerinimui socialiniame darbe su senyvais žmonėmis.

3. INFORMACINIŲ KOMUNIKACINIŲ TECHNOLOGIJŲ TAIKYMO SOCIALINIAME DARBE SU SENYVO AMŽIAUS ŽMONĖMIS TYRIMO REZULTATAI IR JŲ ANALIZĖ

3.1. Socialinių darbuotojų patirtys taikant IKT socialiniame darbe su senyvo amžiaus žmonėmis

Šiuo tyrimu siekiama atskleisti, kokią įtaką IKT daro socialiniame darbe su senyvo amžiaus žmonėmis. Pagal Žemaitytę ir Katkonienę (2019), daugiau 65 metų ir vyresnių žmonių naudojami internetu ir išmaniųjų technologijų paslaugomis finansams tvarkyti, bendrauti ir laisvalaikiui praleisti. Pirmoje tyrimų analizės dalyje analizuojami socialinių darbuotojų atsakymai. Atsižvelgiant į jų pateiktą informaciją, galime išskirti dvi kategorijas, kurios siejasi su IKT panaudojimu socialiniame darbe. Pirmoji kategorija nusako socialinių darbuotojų ir paslaugų gavėjų komunikaciją, o antroji – patį socialinio darbo procesą ir turinį.

Informacinės komunikacinės technologijos socialiniame darbe. Socialinis darbas dabartinėje aplinkoje yra svarbus ir savo specifika prasmingas veiksnys, atliepantis paslaugų gavėjų lūkesčius ir poreikius. Informacinės komunikacinės technologijos įneša į socialinį darbą naujų aspektų, kurie patį paslaugų teikimą daro įvairiapusiškesnį.

3 lentelė

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių skaičius
Socialinių darbuotojų ir paslaugų gavėjų komunikacija darbe	Efektyvesnis informacijos apie klientą rinkimas	„<...> lengviau sisteminti visą informaciją apie klientą, pasitelkiant IKT.“ [SD1]	3
	Lengvesnis bendravimas su klientais	“<...> lengviau susisiekti per facebook, messenger, nes jie labai tuo naudojami<...>” [SD2]	3
Socialinio darbo procesas ir turinys	Įgyjami įgūdžiai, kurie reikalingi dalyvavimui visuomenėje	„<...> įgyja naujų socialinių įgūdžių ir bando kažkaip integruotis į visuomenę socialiai“ [SD1]	2
	Fiksuojamas klientų pokytis	„<...> paprasčiau stebėti pokytį tiek pačio proceso esmėje, tiek	2

		kliento gyvenimo pokyčiuose<...>“ [SD3].	
--	--	--	--

Kaip matyti 3 lentelėje, IKT reikšmė socialiniame darbe labiausiai siejama su efektyvesniu informacijos apie klientą rinkimu bei lengvesniu bendravimu – susiekimo galimybėmis. Kiek mažiau aktualizuojama, tačiau ne mažiau svarbu tai, kad pasitelkiant IKT senyvo amžiaus žmonės įgyja įgūdžių, kurie reikalingi dalyvavimui visuomenėje. Jų nuomone, turint daugiau žinių, susijusių su informacinėmis komunikacinėmis technologijomis, galima lengviau integruotis ir dalyvauti visuomenės veiklose. IKT lengvina ir didina bendravimą, minčių ir požiūrių dalinimąsi. Tai neatsiejamai svarbu kiekvienoje veikloje. Taip pat buvo paminėta, kad lengviausia susisiekti per „facebook“ ir „messenger“ programėles. Tai leidžia spręsti, kad klientai įsitraukia į visuomenę ir naudoja šiuolaikinius bendravimo būdus. Remiantis Bagdono (2017) įžvalgomis, kur yra teigiama, kad nuolatos vis labiau daugės senų žmonių mūsų visuomenėje, todėl reikia suteikti galimybę senyvo amžiaus žmonėms išlikti funkcionaliems, aktyviems ir įsitraukiantiems į įvairius. Tai leis neprarasti jau turimų įgūdžių, juos ugdyti ir įgyti naujų.

IKT reikšmė, kaip jau buvo paminėta, socialiniame darbe yra stebima per efektyvų informacijos rinkimą apie klientą „<...>informacinės komunikacinės technologijos labai svarbios mūsų darbe, tiek dirbant asmeniškai ir pildant įvairius dokumentus apie klientus, tiek dirbant su pačiu žmogumi<...>“ [SD6]. Išskiriamas dar vienas aspektas, kuris susijęs su galimu klientų pokyčių fiksavimu, naudojant technologijas „Sisteminant informaciją, vėliau galima matyti, kaip klientai keičiasi, progresuoja<...>[SD]. IKT padeda struktūruotai ir aiškiai surinkti informaciją apie klientą, apie jo pokyčius ir progresą, kuris vėliau leidžia koreguoti užimtumą, veiklas pagal esamus poreikius. IKT yra reikšmingos socialinio darbo specifikoje, suteikiančios socialiniams darbuotojams daugiau informacijos apie klientus, padidina galimybę greičiau ir efektyviau su jais susisiekti ir palaikyti ryšį. IKT leidžia lengviau ir greičiau surinkti ir susisteminti informaciją bei leidžia atkreipti dėmesį į tai, kad klientai geba įsiliesti į įvairias veiklas daug efektyviau.

Informacinių komunikacinių technologijų panaudojimo būdai socialiniame darbe

Lentelėje išskiriamos kategorijos, remiantis socialinių darbuotojų patirtimis, kurios siejasi su informacinių komunikacinių technologijų panaudojimu darbinėje veikloje.

4 lentelė

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių skaičius
Naudojamos ryšio priemonės ir kita įranga	Kompiuterių naudojimas	„<...> tai tikriausiai naudojame visi tiek kompiuterį <...>“ [SD5].	5
	Mobiliųjų telefonų naudojimas bendravimui ir ryšių su klientais palaikymui	„<...> tai daugiausiai naudojame telefonus, kai bendraujame ir palaikome ryšius su klientais<...>“ [SD3].	5
	Planšetiniai kompiuteriai, kaip dar vienas IKT įrankis	„<...>Tai darom visokias apklausas, kur galim parodyti ant ekrano iškart atsakymus<...>“ [SD2].	4
	Susisiekimas, bendravimas vyksta daugiausia per facebook/messenger	„<...> pandemijos metu labai daug kalbėjom su žmonėm per mesendžerį <...>“ [SD2].	3
IKT paskirtis socialiniame darbe	Bendravimas vienas iš esminių IKT naudojimo tikslų	„<...> bendraujant su klientais tai labai svarbu<...>visas komunikavimas ir vyksta per įvairias platformas“ [SD3].	3
	IKT naudojama veikloms, paskaitoms, užsiėmimams	„<...>su senyvo amžiaus žmonėmis tai dažniausiai planšetiniai kompiuteriai įvairioms veikloms, nes jie patogesni savo dydžiu<...>“ [SD6].	2

Analizuojant duomenis, galima pastebėti, kad pagrindiniai naudojami ir vyraujantys IKT įrankiai socialinių darbuotojų tarpe yra: kompiuteriai, planšetiniai kompiuteriai, mobilieji telefonai ir įvairios bendravimo ir veiklų atlikimui tinkamos programėlės. Kompiuteris minimas kaip vienas iš pagrindinių įrankių, dirbant su klientais, kurio pagalba galima atlikti daug funkcijų. Jis neatsiejamai svarbus tiek socialinio darbuotojo kasdienėje veikloje, tiek veiklose, susijusiose su senyvo amžiaus žmonėmis.

Mobilieji telefonai dažniausiai pasitaikantis prietaisas, kurį turi patys klientai: „<...> tai daugiausiai naudojame telefonus, kai bendraujame ir palaikome ryšius su klientais<...>“ [SD3]. Planšetiniai kompiuteriai, kaip teigia socialiniai darbuotojai, taip pat labai reikalingi įrankiai šiandieniniais laikais. Remiantis atsakymais, galima teigti, kad jais naudojantis, galima pajavairinti visas veiklas, gauti atsakymus į klausimus, į kuriuos jiems paprasčiau parašyti

planšetinio kompiuterio ekrane. „<...>Tai darom visokias apklausas, kur galim parodyti ant ekrano iškart atsakymus<...>“ [SD2]. Tai daro didelę įtaką veiklų efektyvumui, pačių dalyvių naujų dalykų įsisavinimui ir socialinių darbuotojų, kaip specialistų, tobulėjimui, IKT įtraukimui į savo veiklas. Kompiuteriai, telefonai ir planšetiniai kompiuteriai yra reikalingi ir svarbūs socialinio darbo veiklose. Šių įrankių pagalba galima efektyviau bendrauti, palaikyti ryšius vieni su kitais, bei atlikti įvairias veiklas, užimtumus ir kitus darbus. Žalimienės ir kt. (2021) teigimu, kad socialiniame darbe šiuo metu svarbu ne tik vien santykis su klientu, tačiau individualus kliento poreikiu patenkinimas, kuris gali nulemti dedamas bendras pastangas siekti didesnės lygybės.

Gaunamas poveikis, taikant IKT socialiniame darbe su senyvo amžiaus žmonėmis.

Lentelėje išskiriamos dvi kategorijos, kurios aiškiai nusako, kokie teigiami aspektai yra galimi, naudojantis informacinėmis komunikacinėmis technologijomis.

5 lentelė

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių skaičius
Didesnis senyvo amžiaus pasitikėjimas savimi ir atskirties mažinimas	Mokantis naudotis IKT, stiprėja senyvo amžiaus žmonių savivertė	„<...> kai mokėmės, tarkim, naudoti įvairias priemones <...> ir sakė, oi aš čia nieko nemoku, man niekas neišeis, bet iš tikrųjų, jie jautėsi kažką išmokę po užsiėmimo.“ [SD2].	4
	IKT naudojimas komunikacijai, kaip senyvo amžiaus žmonių atskirties mažinimo galimybė	„<...> kai žmogus daugiau bendrauja, komunikuoja, tai ir ta atskirtis mažėja<...>“ [SD].	2
Efektyvesnis paslaugų prieinamumas	Didesnė komunikacija tarp socialinių darbuotojų ir senyvo amžiaus žmonių	„<...>būtų lengviau pasiekiami klientai, didėtų bendravimas<...>“ [SD5].	2
	Lengvesnis paslaugų pasiekimas, pasitelkiant IKT	„<...> savitarnos platformų atsiradimas, laiko reiškia eilėse trumpinimas patiems senjorams yra didelė pagalba.“ [SD3].	2
	Informacijos rinkimas, naudojantis technologijomis	„<...>socialiniame darbe jau yra būtinos informacinės technologijos, pradedant nuo paramos rinkimo, baigiant	2

		paprasčiausia paslaugų gavėjų bylų pildymu, ISGP sudarymu.“ [SD4].	
--	--	--	--

Senyvo amžiaus žmogus ir įvairios technologijos dažnai atrodo sunkiai suderinama, tačiau kuo daugiau žmogus domisi, naudoja IKT, tuo jam lengviau gyventi, siekti savo tikslų, užsiimti mėgstama veikla. Atsižvelgus į tyrime dalyvavusiųjų pateiktus atsakymus ir jų pasikartojimą paaiškėjo, kad tyrime dalyvavę socialiniai darbuotojai, išskyrė senyvo amžiaus klientų savirealizaciją, kaip vieną iš pagrindinių veiksnių, kurie nusako IKT naudojimo reikšmingumą. Įveikus baimes ir perlipus susiformavusius stereotipus apie negebėjimą tinkamai naudotis technologijomis, galima pasiekti labai gerų rezultatų, kurie skatins eiti tolyn. Taip pat išskiriamas ir senyvo amžiaus žmonių socialinės atskirties mažinimas: „<...>senyvo amžiaus klientus turime įtraukti į visuomenę, kad jie nepatirtų jokios socialinės atskirties.“ [SD1]. Didesnis aktyvumas, dalyvavimas gali padėti senyvo amžiaus žmogui jaustis lygiu visuomenės nariu. Tai padeda užmegzti ryšį su išoriniu pasauliu, gauti socialinę paramą, užsiimti dominančia veikla ir didinti pasitikėjimą savimi. Autorių Jachjajavos ir Levickaitės (2013) teigimu žmogaus gyvenimo trukmė nuolatos ilgėja ir teigiama, kad 2045-2050 m. gyvenimo trukmė pasieks 83 metus. Todėl labai svarbu sudaryti galimybes senyvo amžiaus žmonėms gebėti prisitaikyti besikeičiančioje aplinkoje technologiniu atžvilgiu.

Paslaugų prieinamumas visada yra labai svarbus veiksnys žmonių gyvenime. Kuo įvairesnes paslaugas, veiklas ir sritis galima pasiekti, tuo paprasčiau gyventi, bendrauti ir jomis naudotis. Efektyvesnis klientų pasiekimas, bendravimas, pokalbio palaikymas, taip pat labai svarbus veiksnys socialinių paslaugų teikime. „<...>mes galime jau susiskambinti, o jeigu nesusiskambinti, tai tada susirašyti trumposiomis žinutėmis ir tai jau yra išmanių technologijų taikymas<..>“ [SD1]. Technologijos dažnai asocijuojasi su efektyvumu, nuolatiniu tobulėjimu, inovatyviais mąstymo, veikimo būdais, kurie įtakoja paslaugų teikimą ir gavimą (Žalimienė, 2018). Atsižvelgiant į atsakymus, išaiškėjo dar vienas svarbus veiksnys – paslaugų pasiekiamumas, „<...> sutrumpėja pats laukimo laikas, norint gauti tam tikras socialines paslaugas, ypatingai tiek senjorams, tiek socialiai pažeidžiamoms grupėms.“ [SD3]. Mūsų aplinka ir nuolatos besikeičianti visuomenė yra neatsiejama nuo tobulėjimo bei naujų metodų įvedimo. Todėl ir socialiniame darbe technologijos užima labai svarbų vaidmenį tiek darbuotojų, tiek paslaugų gavėjų veiklose.

IKT naudojimo poreikis ir kliūtys socialiniame darbe su senyvo amžiaus žmonėmis. Kaip teigia Žemaitytė ir Katkonienė (2019), technologijų plėtra turi daug šalininkų

net ir tarp senjorų, tačiau daugelis vyresnio amžiaus žmonių neturi įgūdžių ir galimybių naudotis skaitmeniniais prietaisais, kurie yra būtini sėkmingam funkcionavimui visuomenėje. 6 lentelėje yra pateikiamos dvi kategorijos, kurios apibūdina kliūtis, su kuriomis yra susiduriama socialinio darbo praktikoje, taikant IKT.

6 lentelė

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių skaičius
IKT taikymo kliūtys dėl senyvo amžiaus žmonių asmeninių savybių ir socialinių darbuotojų įgūdžių trūkumo	Senyvo amžiaus žmonių priešinimasis naujovėms	„Visų pirma senyvo amžiaus asmenys dažnai priešinasi tam, ko bijos patys, jiems sunku priimti naujoves, nes galvoja, kad nesugebės išmokti.“ [SD2].	3
	Senyvo amžiaus žmonių nepasitikėjimas savimi, naudojantis IKT	„<...> jie bijo tų technologijų, atrodo kažkas labai baisaus, kad aš paspausiu kažką ir viskas dings <...>“ [SD2].	2
	Socialinių darbuotojų įgūdžių trūkumas, naudojant IKT dirbant su senyvo amžiaus žmonėmis	„<...>per mažai informacijos patiems sau, nes išties ne, ne viską galime žinoti, trūksta darbinės praktikos<...>“ [SD3].	2
IKT taikymo kliūtys dėl priemonių nepakankamumo ir pagalbos poreikio senyvo amžiaus žmonių tarpe	Senyvo amžiaus žmonių nesinaudojimas technologijomis dėl įrangos neturėjimo	„<...>Yra tokių, kurie neturi tų išmaniųjų įrenginių<...>“ [SD5].	2
	Senyvo amžiaus žmonių pagalbos poreikis	„Nenoras prašyti pagalbos<...>tas prašymas pagalbos parodo, kad žmogus yra nebe savarankiškas, kad jam reikia pagalbos<...>“ [SD6].	2

Atsižvelgiant į respondentų atsakymus, galima matyti, kas labiausiai lemia IKT naudojimosi trukdžius senyvo amžiaus žmonių tarpe. Vienas iš įtakojančių veiksnių yra įvardijamas jų amžius, sunkus naujovių įsisavinimas ir supratimas. Taip pat didelis dėmesys skiriamas baimei bei nenorui naudotis ir taikyti IKT savo aplinkoje. „<...> *ne visada klientai nori mokytis, ne visada galvoja, kad jie gali<...> moka naudotis išmaniaisiais, pavyzdžiui, telefonais ir baisu naudotis kompiuteriu, nes ten atrodo kažkas kitokia<...>*“ [SD1]. Tyrimo dalyvių atsakymuose buvo galima aptikti tokių atsakymų, kurie nusako jog ir darbuotojų tarpe pasitaiko atvejų, kai patys darbuotojai pritrūkdavo kantrybės arba pasireikšdavo žinių trūkumas, kuris įtakodavo paslaugų teikimo kokybę. Todėl labai svarbu skatinti, motyvuoti

pačius socialinius darbuotojus domėtis ir kelti savo kvalifikaciją. Taip pat viena iš kliūčių įvardijama, kad senyvo amžiaus žmonės dažnai neturi reikiamos įrangos ir reikiamų įrankių, norint efektyviai naudotis IKT. Teigiama, kad sunkus naujovių priėmimas, naujos informacijos įsisavinimas ir priešiškas nusiteikimas prieš naujus ir nepažintus dalykus dažnai įtakoja efektyvų darbą įvairiose veiklose. „<...> sunkiai priimamos naujovės, gali sukelti išankstinį pasipriešinimą.“ [SD4]. Efektyvumas tampa labai svarbus dirbant su senyvo amžiaus žmonėmis ir teikiant jiems įvairias užimtumo paslaugas. Tai pabrėžia ir Šuminas et al. (2018), jog skaitmeninio raštingumo trūkumas labiausiai atsiskleidžia tuomet, kai žmogus dėl įgūdžių ir motyvacijos stokos labai dažnai pasirenka atlikti tik nesudėtingas užduotis. Svarbu įvertinti kliūtis, trukdančias naudotis IKT, nes tai padeda kurti tinkamesnes technologijas tiems, kurie gali ir nori jomis naudotis (Joranson, 2022).

Visi užfiksuoti aspektai gali labai įtakoti efektyvų ir tinkamą informacinių technologijų įsisavinimą. Pasak Scheeder et al. (2017), senyvo amžiaus žmonės susiduria su tam tikra skaitmenine atskirtimi, dėl savo amžiaus, negebėjimo naudotis technologijomis, menko supratimo apie technologinius įrankius ir sunkaus naujos informacijos įsisavinimo.

Socialinių problemų išvengimas, taikant IKT socialiniame darbe su senyvo amžiaus žmonėmis. 7 lentelėje galima matyti dvi kategorijas, kurios siejasi su IKT nauda socialiniame darbe, kokios socialinės problemos formuojasi visuomenėje ir kaip jų būtų galima išvengti senyvo amžiaus žmonių tarpe, naudojantis IKT.

7 lentelė

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių skaičius
IKT nauda, išvengiant socialinių problemų senyvo amžiaus žmonių gyvenime	Senyvo amžiaus žmonių izoliacijos ir vienišumo išvengimas	„<...> išsprendžia izoliacijos problemą, kad žmonės pradeda burtis į bendruomenes<...>“ [SD1]. „<...> daugiau įtraukties, reiškia daugiau matymo<...>“ [SD3].	6
	Senyvo amžiaus žmonių savarankiškumo skatinimas	„<...> daugiau savarankiškai, nes būna, sėdi ir sako, laukiu ten, kada anūkė atvažiuos ir ten kažką padarys<...>“ [SD2].	2
	Senyvo amžiaus žmonių socialinio tinklo atkūrimas / sukūrimas	„<...> atkuria bendravimą su esamais, buvusiais draugais, giminaičiais<...> atranda tuos ryšius ir pradeda bendrauti ir su užsimezga ryšys<...>“ [SD1].	2

Remiantis Mikulionienės ir kt. (2018) atliktu tyrimu, teigiama, kad senyvo amžiaus žmonės dėl savo amžiaus dažnai jaučia sumažėjusį socialinį vertingumą, tačiau teigiama, kad socialinę įtrauktį galima didinti kasdieniu bendravimu ir asmens savarankiškumu bei dalyvavimu viešuose renginiuose. Socialinės problemos, egzistuojančios mūsų aplinkoje, dažnai sudaro terpę silpnesniems jaustis mažiau svarbiems negu kitiems, tai įtakoja menkavertiškumo jausmą ir mažėjančią savivertę.

Atsižvelgiant į atsakymus apie socialines problemas, kurių būtų galima išvengti, efektyviau taikant IKT, didžiausiai dėmesys buvo skirtas tam, kad tai padėtų sumažinti ar net išvengti senyvų žmonių izoliacijos ir vienišumo. Taip pat, remiantis atsakymais, buvo teigiama, kad IKT taikymas su senyvo amžiaus žmonėmis, padėtų jiems įgyti didesnę savarankiškumą., „<...> manau, kad būtų didesnis ugdymas savarankiškumo.“ [SD5]. Dar vienas iš veiksnių, kurį įtakotų IKT taikymą senyvų žmonių kasdienėje veikloje, buvo išskirtas ryšių atkūrimas su seniai pamirštais draugais ar artimaisiais „<...>jie neturi, kaip bendrauti ir kartais tie ryšiai su artimaisiais nutrūksta, tai mes turime labai daug visokių nemokamų programų, su kuriomis galima išmokti naudotis ir tada atkurti visus ryšius ir jų nepaleisti.“ [SD1]. Skatinant vyresnio amžiaus žmones palaikyti ir stiprinti ryšius su esamu socialiniu tinklu, taip pat palaikyti ryšius su šeimos nariais ir artimais draugais, galima padėti jiems išlaikyti priklausomybės ir paramos jausmą, kuris gerintų emocinę savijautą. Atsižvelgdami į unikalius vyresnio amžiaus suaugusiųjų poreikius ir iššūkius, su kuriais susiduria vyresnio amžiaus žmonės, socialiniai darbuotojai taikydami IKT gali padėti jiems sukurti ir palaikyti, tvirtus socialinius santykius, kurie yra labai svarbūs jų bendrai gerovei ir gyvenimo kokybei

IKT naudojimo su senyvo amžiaus žmonėmis reikšmė socialinio darbo, kaip profesijos ateičiai. Socialinio darbo ateitis yra labai svarbi visoms pažeidžiamoms grupėms, kurios dažniausiai būna daug ir dalinai priklausomos nuo socialinių paslaugų teikėjų. Tampa svarbu, kad socialinio darbo sritis dar labiau tobulėtų ir siektų naujovių. 9 lentelėje buvo pateikiami atsakymai, susiję su IKT įtaką socialiniam darbui.

8 lentelė

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių skaičius
	Daugiau naujovių socialiniame darbe ir kokybiškesnės paslaugos	„Be informacinių technologijų ateityje nei vienas socialinis darbuotojas nesuteiks kokybiškų paslaugų.“ [SD4].	3

Informacinių komunikacinių technologijų įtaka socialinio darbo ateičiai	IKT dėka didėja senyvo amžiaus žmonių įtrauktis	„Žmonės<...>dėka informacinių technologijų gali dalyvauti su vis didesne jėga, daugiau įtraukties, reiškia daugiau matymo<..>“. [SD3].	2
	Lengvesnis paslaugų prieinamumas	„Bus lengviau gauti paslaugas ir jos bus dar įvairesnės.“ [SD6]	2

Socialinis darbas didelę prasmę suteikiantis veiklose su senyvo amžiaus žmonėmis. Darbas su asmenimis, kuriems dažnai reikalinga pagalba, gali padėti visuomenėje atkurti pusiausvyrą tarp labiau savarankiškesnių ir mažiau gebančių tinkamai savimi rūpintis. Remiantis Žalimienės ir kt. (2018) nuomone, galima teigti, kad technologijos gali būti naudojamos tiek palengvinti klientų gyvenimą, tiek palengvinti socialinių darbuotojų praktiką.

Analizuojant gautus atsakymus dėl IKT reikšmės socialiniam darbui, buvo gauti atsakymai, kurie nukreipė į dvi sritis. Viena iš jų - IKT socialiniame darbe gali integruoti daugiau naujovių ir kokybiškesnių paslaugų. „*Socialinis darbas neatsiliks nuo naujovių ir visos informacinės technologijos suteiks dar daugiau galimybių.*“ [SD6]. Tai labai svarbu dabartinėje nuolatos besikeičiančioje visuomenėje. Kitas aspektas, kuris buvo išskirtas, tai, kad IKT dėka didės senyvo amžiaus žmonių įtrauktis ir paslaugų prieinamumas „*Tai tas paslaugų prieinamumas lengvesnis<...> tos technologijos jos priartina žmones prie mūsų.*“ [SD2]. Paslaugos tampa labiau prieinamos ir pasiekiamos, kurios labai svarbios senyvo amžiaus žmonėms. Nors IKT suteikia įvairių galimybių socialiniame darbe, taip pat svarbu apsvaistyti jų naudojimą ir poveikį, ypač atsižvelgiant į darbuotojo ir kliento santykius ir specifinius pagyvenusių žmonių poreikius.

3.2. IKT naudojimas socialiniame darbe, remiantis senyvo amžiaus žmonių patirtimis

Tikslai, kuriems naudojamas IKT/internetas. Lentelėje išskiriamos dvi kategorijos, kurios atskleidžia IKT naudojimo tikslus senyvo amžiaus žmonių tarpe.

9 lentelė

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių skaičius
	IKT pasitelkiamos laisvalaikiui, poilsiui.	„<...>socialiniai tinklai<...>tai spauda, pažaisti, irgi filmus pažiūrėti<...>“ [I5].	4

IKT naudojimas neformaliam laiko praleidimui	IKT bendravimui su artimaisiais, giminaičiais, draugais, pažįstamais, kolegomis	„<...>ir šiaip susiskambini su kitais, susirašai žinutėmis, nuotraukom pasidalini, pasveikinti su gimtadieniu labai paprasta<...>“ [I1].	3
Informacijos gavimas ir įstaigų pasiekimas tampa lengvesnis, naudojant IKT	Technologijos naudojamos informacijos rinkimui	„<...> nu tai dažniausiai informacijos rinkimas<...>“ [I1].	2
	Technologijos naudojamos registruojantis gydymo įstaigose	„Registruojusi pas gydytoją per telefoną<...>“ [I3].	2

Iš pateiktų atsakymų galima matyti, kad IKT naudojimas yra taip pat dažnai neatsiejamas nuo senyvo amžiaus žmonių ir jų kasdienių veiklų. Teigiama, kad IKT dažnai pasitelkiamos laisvalaikiui ir poilsiui. „<...>naudoju žiūrėti filmus, skaityti elektronines knygas, piešti, kurti.“ [I2]. Turiningas laisvalaikis, laiko praleidimas, kuris atneša gerą emociją yra labai svarbus senyvo amžiaus žmogui. Kuo jis aktyvesnis, turi daugiau veiklos, bendravimo ir geba rasti būdų, kaip jaustis aktyviu ir dalyvaujančiu, tuo sėkmingesnis ir sveikesnis gali būti. IKT taip pat naudojamos bendravimo vystymui su darbuotojais, draugais, artimaisiais ir kitais. Bendravimas neatsiejamai būtinas visuose santykiuose, nepriklausomai nuo amžiaus, lyties ir aplinkos. Kaip teigia Perron (2010), internetiniai santykiai gali pasižymėti išlaisvinimo savybėmis, kurios prilygsta arba pranoksta paprastus santykius, nes internetiniai santykiai paprastai yra labiau pagrįsti abipusiais interesais, minčių laisvumu ir didesniu atsipalaidavimu. Taip pat, naudojant IKT, išskiriamas ir informacijos rinkimas. Naudojimas informacinėmis komunikacinėmis technologijomis gali palengvinti senyvo amžiaus žmonių gyvenimą, padėti jiems lengviau dalyvauti nuolatos besikeičiančioje ir tobulėjančioje visuomenėje. Remiantis gautais atsakymais, registravimas nuotoliniu būdu pas gydytojus, išskiriamas, kaip vienas iš esminių aspektų, kuris įtakoja lengvesnę paslaugų gavimą ir priėjimą prie jų. „Registruojusi pas gydytoją per telefoną<...>“ [I3]. „<...>kai reikia registruojusi pas gydytoją<...>“ [I4]. Tokios paslaugos ypatingai naudingos senyvo amžiaus žmonėms dėl jų galimybės greičiau susitarti dėl vizito pas gydytoją. Kontaktinis būdas ne visiems senyvo amžiaus žmonėms gali būti galima ir įmanomas. Išsiskiria ir didesnis savarankiškumo aspektas, kai žmogus pats gali užsiregistruoti ir nereikia prašyti kitų žmonių pagalbos.

Programėlės, tinklalapiai, kurie yra naudojami daugiausia (priedas nr. 3, 7 lentelė).

Buvo išskirtos įvairios programėlės, kurios buvo daugiausia naudojamos senyvo amžiaus asmenų tarpe bendravimui, laiko praleidimui, poilsiui ir įvairiems hobiams įgyvendinti. „Daugiausia naudojamės google programa, interneto naršyklėmis, facebook, messenger.“ [I2]. „Facebook, youtube, messenger, banko programėlėmis, elektroniniu paštu naudojuos..“ [I4]. „Wordas, facebookas, paštai įvairūs. Nu excelio dabar jau nebereikia man.“ [I5]. Pagal tyrime dalyvavusių atsakymus ir jų pasikartojimo dažnumą, galima matyti, kad pagrindinės programos, kurios naudojamos – tai bendravimo programėlės. Jos dažniausiai naudojamos norint susisiekti, komunikuoti, dalintis mintimis, įrašais, patarimais ir požiūriu. Taip pat gana daug yra naudojama „google“ žiniatinklis, kuris pasak senyvo amžiaus žmonių labai dažnai reikalingas, norint susirasti tam tikrą informaciją: orų prognozių apžvalgai, receptams, informacijos suradimui, kuri tuo metu domina ir pan.

Respondentų atsakymai parodo, kaip svarbu senyvo amžiaus asmenų tarpe yra naudotis įvairiomis IKT įrankiais, kurie lengvina bendravimą, susisiekimą su reikiamomis įstaigomis, ryšių palaikymą ir atnaujinimą.

Veiksniai, įtakoję pradėti naudotis informacinėmis komunikacinėmis technologijomis. Lentelėje pateikiama informacija, kuri nusako, kas senyvo amžiaus žmones paskatino domėtis apie informacines komunikacines technologijas.

10 lentelė

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių skaičius
Individualus poreikis	Santykių palaikymas	„<...>tai jei nori palaikyti santykius, nebūti va vienas pastoviai, tai ir turi mokėti naudotis.“ [I4].	2
	Asmeninis tobulėjimas	„<...> dėl savęs norisi tobulėti.“ [I1].	2
Aplinkos įtaka	Darbinė veikla įtakojo būtinybę naudotis technologijomis senyvo amžiaus žmonių tarpe	„Tai paprasčiausiai darbe reikėdavo naudoti<...>“ [I1].	2
	Šiuolaikinė visuomenė įtakoja technologijų naudojimo būtinybę	„<...>esi priverstas šiais laikais viską mokėt<...>“ [I3].	2

Vyrauja daugelis veiksnių, kurie daro didelę įtaką technologijų įsisavinimui, tobulinimui ar išmokimui. Tačiau žmogus šiuolaikinėje visuomenėje yra skatinamas mokytis, tobulėti ir siekti daugiau. Senyvo amžiaus žmonės išskiria tam tikrus, jų naudojamą informacinėmis komunikacinėmis technologijomis, skatinančius veiksnius. „*Naudotis išmaniaisiais telefonais ir kompiuteriais privalėjau išmokyti, kad galėčiau atlikti įvairias programas savo profesinėje srityje<...>nu ir taip pat profesijos kėlimo kursuose privalėjau naudotis.*“ [12]. Kiti respondentai teigė, kad įtakojantys veiksniai siejosi su šiuolaikine, nuolatos skubančia ir besikeičiančia visuomene, kuri nepalieka žmogui kitos išeities, tik eiti kartu, tobulėti ir mokytis. Tai skatina ir savarankiškumo, kurio sumažėjimas anot Motamed-Jahromi (2021), turi nemalonių pasekmių ir gali lemti priklausomybę nuo kitų asmenų kasdienėje veikloje, pabloginti gyvenimo kokybę ir pakenkti sveikatai. Jeigu žmogus nenori atsilikti, nori suprasti ir atlikti įvairias operacijas bei suvokti, kas vyksta aplink jį technologiniu požiūriu, tampa reikalinga įgyti naujus arba ugdyti jau turimus įgūdžius.

Sunkumai, kurie yra patiriami, naudojantis informacinės komunikacinėmis technologijomis. Senyvo amžiaus žmonės sunkiau išgyvena sunkias emocijas, stresą, kuriuos įtakoja gyvenimiškos situacijos. Šioje lentelėje pateikiami aspektai, kurie susiję su kliūtimis, kurios trukdo efektyviai naudotis informacinėmis komunikacinėmis technologijomis.

12 lentelė

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių skaičius
Asmeninės problemos, trukdančios naudotis IKT	Žinių stoka lemia sunkumus naudotis IKT	„<...>Nemokėjimas naudotis pilnai, viską reikia užsirašyti, kaip ką spausti<...>“ [14]. „<...>jeigu programos pasikeičia kas nors. Tikrai ne taip greitai įsisavinti juos galima<...>būna tie sunkumai tokie, kad tiesiog visko nežinai, bijai, kad neprisidaryti nesąmonių“ [11]	4
	IKT naudojimui trukdo baimė	„<...>jaučiu kartais baimę, kad galiu kažkur suklysti ir kažką ne taip padaryti<...>“ [12]	2

Patiriami sunkumai, naudojantis IKT, gali pasireikšti įvairiais aspektais, tokiais kaip žinių stoka, atsirandanti naudojimosi baimė dėl nepakankamų žinių tai daryti. „<...> jeigu

programos pasikeičia kas nors. Tikrai ne taip greitai įsisavinti juos galima <...> būna tie sunkumai tokie, kad tiesiog visko nežinai, bijai, kad neprisidaryti nesąmonių“ [11]. Pasak Joranson (2023), IKT naudojimo kliūtys gali būti susijusios su sveikatos problemomis, jutimų praradimu, techninių įgūdžių stoka arba nenoru naudotis technologijomis. Tačiau senyvo amžiaus žmonės labiausiai išskyrė tai, kad jie dažniausiai bijo naudotis tuo, ko nesupranta arba galvoja, kad negebės tinkamai panaudoti. Tokia baimė dažniausiai lemia, kad yra užkertamas kelias papildomų įgūdžių įgijimui, nes jie nesuteikia sau galimybės to padaryti. Reikia šalinti kliūtis, trukdančias vyresnio amžiaus žmonėms pradėti naudotis informacinėmis komunikacinėmis technologijomis, būtina kuo labiau padidinti teigiamą šių technologijų poveikį ir suteikti vyresnio amžiaus suaugusiesiems galimybę sėkmingai jomis naudotis (Joranson, 2023). Kaip teigia Finkelshtein (2023), nors informacinės komunikacinės technologijos turi didelį potencialą padėti vyresnio amžiaus žmonėms įveikti su senėjimu susijusius sunkumus, dėl prieigos kliūčių ir žemo skaitmeninio raštingumo ši populiacija ne visada gali pasinaudoti numatytais IKT teikiamomis galimybėmis.

Lengvesni informacinių komunikacinių technologijų prieinamumo būdai. Šioje lentelėje pateikiamos priemonės, kurios senyvo amžiaus žmonių nuomone atlieka paskirtį geresniam ir greitesniam informacinių komunikacinių technologijų įsisavinimui.

13 lentelė

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių skaičius
Veiksniai, įtakoiantys didesnę IKT prieinamumą	Žinios ir įgūdžiai gali būti įgyjami iš mokymų ir kursų	„<...> vedami įvairūs kursai, seminarai, kad galėtume prisijungti, tobulintis, mokytis<...>“ [I2]. „<...>Kompiuterių kursai man padėtų<...>nu va gal eičiau mokyčiausi ir kažkaip geriau viską atsiminčiau ir išmokčiau.“ [I4].	5
	Papildoma informacija, kuri įtakotų geresnę IKT įsisavinimą	„<...> šiaip informacijos ir tobulėjimui tikrai norėčiau<...>“ [I1].	2

Kaip pateikiama 13 lentelėje, senyvo amžiaus žmonės labiausiai išskiria kursus, seminarus, įvairius mokymus, kurie gali palengvinti bet kokios informacijos įsisavinimą ar

įgijimą. Bet kokio amžiaus tarpsnio žmonėms yra labai svarbu mokytis, gauti žinių ir pagalbos iš tai išmanančių specialistų. Šiuo atveju, remiantis tyrimo dalyvių atsakymais, galima matyti, kad ir senyvo amžiaus žmonių noras mokytis, plėsti savo žinias yra aktyvus ir vyraujantis. „<...>Kompiuterių kursai man padėtų<...>nu va gal eičiau mokyčiausi ir kažkaip geriau viską atsiminčiau ir išmokčiau.“ [14]. Mokymai, kursai, seminarai tyrimo dalyvių nuomone yra labai reikšmingi, norint geriau įsisavinti žinias ir įgyti įgūdžius, reikalingus tinkamam informacinių komunikacinių naudojimui. Technologijų naudojimui dažnai būtini specifiniai įgūdžiai, be kurių būtų labai sunku tinkamai naudoti prietaisus, įrankius ar programėles, kurios dažniausiai daugiausia dominuoja senyvo amžiaus žmonių veiklose, kasdienybėje. Pagirtina, kad tyrimo dalyviai labai nori mokytis, tobulėti, įgauti naujų žinių, tai rodo, kad yra didelis susidomėjimas plėsti savo įgūdžių spektrą, kas galėtų nulemti mokymąsi visą gyvenimą.

Informacinių komunikacinių technologijų nauda kasdieniame gyvenime senyvo amžiaus žmonių požiūriu. Senyvo amžiaus žmonės pasitelkdami technologijas, gali labiau praplėsti savo veiklų spektrą, daugiau matyti, dalyvauti ir vystyti komunikaciją su kitais. Didėja galimybė tobulėti ir pasiekti informaciją bei įvairias reikalingas paslaugas daug paprasčiau.

11 lentelė

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinančių teiginių pavyzdžiai	Teiginių skaičius
Didėja paslaugų ir informacijos pasiekiamumas	Paprasciau pasiekiamos paslaugos	„<...>Nereikia eiti į banką, apsimokėti sąskaitas gali namuose<...>“ [14].	3
	Lengvesnis informacijos prieinamumas	„<...>susirasti kokios informacijos, susijusios su visokiomis veiklomis<...>“ [15].	3
Galimybė tobulėti	Paprastesnė galimybė pasiekti norimus mokymus internete	„<...>Mokytis gali, ką tik sugalvoji ir ko tuo metu nori, kad ir kalbą kokią visai įdomu būtų išmokti, kad dar įdomesnis kaip žmogus būtum ir pačiai smagu būtų.“ [12].	
	Galimybė neatsilikti nuo tobulėjančios visuomenės	„<...>Tobulėja žmogus gauna daugiau informacijos, žmogus neatsilieka nuo gyvenimo<...>o kažkaip atsilikti nesinori, bendrauti norisi, ryšius išlaikyti,	

		savarankiškumą, kad kuo mažiau kas nors turėtų padėti iš šono, dar norisi pačiam viską tvarkyti ir suprasti.“ [11].	
--	--	---	--

Atsižvelgiant į visus atsakymus, kurie siejasi su IKT nauda vyresniame amžiuje, galima teigti, kad nauda, bet kokių atveju, yra visapusiška, apimanti daug gyvenimiškų situacijų, kasdienę veiklą bei tobulėjimą. Tampa lengvesnis įvairių paslaugų prieinamumas. IKT palengvina nuotolines gydytojų ir specialistų konsultacijas, todėl sveikatos priežiūra dažnai tampa prieinamesnė pagyvenusiems asmenims, ypač turintiems judėjimo problemų. Galimybė konsultuotis ne tik su gydytojais, galima dalyvauti nuotolinėse konsultacijose ir su kitais specialistais, kurių tuo metu reikia. Remiantis Perron (2010) idėjomis, technologijos suteikia veiksmingus ir efektyvius būdus žmonėms ir idėjoms organizuoti, suteikia geresnę prieigą prie žinių ir išsilavinimo, didina darbo efektyvumą, dalyvavimą ir bendradarbiavimą.

Taip pat technologijos įtakoja ir mokymosi prieinamumą, galimybę tobulėti ir įgyti daugiau visaverčių žinių. „Gali plėsti savo žinias, sužinoti kas pasaulyje, kas dedasi mūsų galaktikoje ne tik pasaulyje.“ [14]. Įvairios elektroninės platformos leidžia mokytis bei tobulėti bei ugdyti savo įgūdžius. Tampa lengvesnis informacijos prieinamumas bei galimybės neatsilikti nuo skubančios visuomenės. IKT suteikia galimybes vyresnio amžiaus žmonėms gauti informacijos, susijusios su laisvalaikiu, sveikata, poilsiu ir pan. Galimybė tobulėti padeda save labiau realizuoti, atliepti savo poreikius, kuriuos anksčiau reikėdavo slopinti dėl žinių ir įgūdžių stokos. Dėka informacinių komunikacinių technologijų, tampa įmanoma turėti galimybę daugiau pamatyti, pažinti, išmokti ir įsisavinti. Prasiplečia pažinčių ratas, atnaujinami santykiai, paslaugų prieinamumas tampa didesnis ir efektyvesnis.

IKT taikymo socialiniame darbe su senyvo amžiaus žmonėmis tyrimo rezultatu apibendrinimas

Gretinant ir apibendrinant gautus kokybinio tyrimo duomenis, galima aktualizuoti informacinių komunikacinių taikymo naudingumą socialiniame darbe su senyvo amžiaus žmonėmis. Atliktas empirinis tyrimas padėjo atskleisti senyvo amžiaus žmonių poreikį tobulėti, mokytis, įgyti daugiau žinių, kurias būtų galima pritaikyti mūsų visuomenėje. Gauti tyrimo rezultatai atskleidė, kad socialinio darbo praktikos lauko tyrinėjimas gali būti labai reikšmingas socialinio darbo ateičiai. Atsižvelgiant į abiejų grupių pateiktus atsakymus, galima teigti, kad IKT naudojimas sparčiai didėja ir plečiasi. Tampa labai svarbus naudojimas ir pritaikymas. Informacinės komunikacinės technologijos kiekvienoje žmogaus veikloje vaidina svarbų vaidmenį, kuris įtakoja lengvesnį dalyvavimą visuomenėje, darbo rinkoje ir kitose srityse.

Atsižvelgiant į socialinių darbuotojų pateiktas patirtis, galima teigti, kad komunikacijai su paslaugos gavėju nebūtinai gyvas kontaktas. Šiuolaikinės technologijos leidžia jiems palaikyti nuotolinį bendravimą, jei tam yra būtinybė. Lengvėja ir duomenų valdymas bei sisteminimas apie paslaugų gavėjus. Informacijos atnaujinimas ir papildymas tampa lengvesnis, o taip pat ir visa informacija tampa lengviau ir greičiau pasiekama. Veiklos, užimtumas tampa labiau kompiuterizuoti, kai galima užsiimti ne tik į meną orientuotomis veiklomis, tačiau tampa įmanoma ir naudojantis planšetiniais kompiuteriais užsiėmimus paversti labiau šiuolaikiškais.

Remiantis senyvo amžiaus žmonių patirtimis, galima teigti, kad IKT tampa neatsiejamai naudingos jų gyvenime. IKT pagalba bendravimas, ryšių palaikymas tampa vienareikšmiškai veiksmingesnis ir produktyvesnis. Galimybė nuolatos palaikyti ar atkurti ryšius su kitais, skatina senyvo amžiaus žmones jaustis svarbiais ir pilnavertiškais. Vienišumas yra neatsiejamas nuo senyvo amžiaus žmonių, todėl komunikacija ir bendravimas naikina ir mažina pačią izoliaciją ir jos pasekmes. Vyresnio amžiaus žmonės teigiamai atsiliepia apie nuotolines sveikatos priežiūros paslaugas. Nuotolinės konsultacijos vertinamos labai teigiamai dėl galimybės gauti konsultacijas ir patarimus nenuvykstant į gydymo įstaigą. Jie tampa savarankiškesni, mažiau priklausomi nuo kitų, aktyvesni ir labiau savimi pasitikintys.

Gautų duomenų analizė leidžia teigti, kad IKT taikymas socialiniame darbe yra reikšmingas tiek socialinių, tiek senyvo amžiaus žmonių atžvilgiu.

DISKUSIJA

Tyrimo rezultatai atskleidė, kokį vaidmenį atlieka informacinės komunikacinės technologijos socialinio darbo veikloje, dirbant su senyvo amžiaus žmonėmis. Tyrimo metu buvo galima analizuoti socialinių darbuotojų požiūrį į darbą su senyvo amžiaus žmonėmis bei tuo pačiu išgirsti senyvo amžiaus žmonių patirtis ir nuomonę. Atliktas tyrimas atliepia šių laikų būtinybę šviestis, mokytis ir tobulėti. Šių veiksnių kombinacija gali nulemti mažėjančią socialinę atskirtį, didesnes augimo galimybes bei dalyvavimą įvairiose veiklose ir mokymuose. Kaip teigia Harris et al. (2022), technologijų naudojimas gyvenime teikia įvairios naudos, pavyzdžiui, dėl automatizavimo didėja produktyvumas ir savarankiškai stebima sveikata. Išmaniosios technologijos ypač naudingos vyresnio amžiaus žmonėms, nes padeda atlikti kasdienę veiklą ir kompensuoja su amžiumi susijusius pokyčius. Trečio amžiaus universitetas šiandien yra ta terpė, kur senyvo amžiaus žmonės gali tobulinti savo mąstyseną, gludinti jau turimas žinias arba įgyti naujas, kurios dominuoja dabartinėje aplinkoje. Kalbėjimas apie tai, kaip darbas vykdomas, kokios veiklos kuriamos ir kaip informacinės komunikacinės technologijos gali prisidėti prie efektyvaus darbo organizavimo, parodė, kaip svarbu pačius socialinius darbuotojus ir senyvo amžiaus žmones nuteikti nuolatiniam tobulėjimui ir naujų patirčių įsisavinimui.

Socialiniams darbuotojams ir senyvo amžiaus žmonėms dalintis savo patirtimi tampa potencialiai naudinga, nes tik išgirdus visus pastebėjimus apie tai, ką jiems reiškia informacinės komunikacinės technologijos, galima tikėtis tęstinumo ir pokyčių. Nes tik kalbėdami žmonės gali spręsti bėdas, rasti kompromisus ir efektyvinti tarpusavio bendradarbiavimą, kad viskas įneštų kuo didesnę naudą tiek vienai, tiek kitai pusei. Ne visi vyresnio amžiaus suaugusieji turi šeimą ar institucinę paramos tinklą, padedantį jiems mokytis technologijų, tačiau bendruomenės organizacijos gali teikti papildomą paramą. Tyrėjai ir praktikai turėtų žinoti, kad vyresnio amžiaus suaugusiųjų grupėje yra įvairių žinių ir kompetencijų (Schloman et al., 2022).

Mace et al. (2022) teigimu, senyvo amžiaus žmonės vis dažniau naudojami nuotoline sveikatos priežiūra, išmaniųjų telefonų programėlėmis ir kitomis skaitmeninėmis sveikatos technologijomis, kad sumažintų kliūtis sveikatos priežiūrai, palaikytų paciento ir paslaugų teikėjo ryšį ir skatintų savarankišką ligos valdymą. Vis dėlto daugelis sveikatos priežiūros specialistų laikosi pasenusių įsitikinimų, pagrįstų visuomenės senėjimu, kad skaitmeninė sveikata ir vyresnio amžiaus suaugusieji yra nesuderinami. Dėl to senyvo amžiaus žmonės, palyginti su jų jaunesniais, neproporcingai dažnai negali naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis. Neatsiejamai reikalinga taikyti technologijas pačių socialinių darbuotojų veiklose, taip pat labai didelį vaidmenį informacinės komunikacinės technologijos vaidina ir senyvų žmonių gyvenime. Atsižvelgiant į gautus tyrimo rezultatus, galima teikti

rekomendacijas ir siūlymus įstaigose dirbantiems socialiniams darbuotojams, skatinti vystyti informacinių komunikacinių technologijų taikymą veiklose su senyvo amžiaus žmonėmis, tobulėti patiems ir padėti tobulėti paslaugų gavėjams. Skaitmeninės atskirties mažinimas tampa visuomenės dalimi, padedančia prisitaikyti prie technologijų pokyčio ir tobulėjimo. Tolimesni tyrimai gali būti atliekami tokiomis kryptimis, kurios padėtų išsiaiškinti veiksmingumą, problemas ir galimus tobulinimus informacinių komunikacinių technologijų taikymo socialiniame darbe su senyvo amžiaus žmonėmis kontekste.

IŠVADOS

1. Remiantis mokslo literatūros analize, atskleistos informacinių komunikacinių technologijų taikymo galimybės socialiniame darbe. Paaikškėjo, kad šiuolaikinis socialinis darbas tampa vis labiau susijęs su technologijomis, kur labai svarbų vaidmenį atlieka socialinis darbuotojas, bet tuo pačiu ir paslaugų gavėjas. Informacinių komunikacinių technologijų taikymas veikia daugelyje sričių, bet daugiau aktualizuojasi prie senyvo amžiaus žmonių savarankiškumo didėjimo, izoliacijos išvengimo, komunikacijos ir bendravimo augimo. Paslaugų tiekėjai turi galimybes lengviau ir greičiau susisiekti su paslaugų gavėjais, bendrauti, gauti ir perduoti bei valdyti informaciją.
2. Remiantis socialinių darbuotojų patirtimis, paaikškėjo, informacinės komunikacinės technologijos patiems paslaugų tiekėjams tampa svarbiu įrankiu jų profesinėje praktikoje. Tyrimo dalyvių patirtys patvirtina teorinius aspektus - vystosi didesnis bendravimas tarp darbuotojų ir paslaugų gavėjų, kuris skatina komunikaciją, gerina ryšį su senyvo amžiaus žmonėmis. Informacinių komunikacinių technologijų naudojimas socialiniame darbe veikia tikslingai ir privalomų, todėl norint užtikrinti vienodą prieigą, įgyvendinant technologijomis grindžiamas priemones, būtina sudaryti visiems vienodas sąlygas jomis naudotis, suteikti mokymus, turėti laiko rezervų padėti tiems, kuriems tos pagalbos reikia daugiau.
3. Remiantis empirinio tyrimo rezultatais, galima teigti, kad informacinės komunikacinės technologijos socialiniame darbe su senyvo amžiaus žmonėmis atlieka svarbią funkciją senyvo amžiaus asmenų tarpe. Nepriklausymas nuo kitų, įgytas didesnis savarankiškumas, gebėjimas patiems naudotis elektroninėmis paslaugomis, didesnė komunikacija ir izoliacijos sumažėjimas. Informacinių komunikacinių technologijų integravimas į socialinį darbą su pagyvenusiais žmonėmis gali padidinti jų saviraiškos ir pasitikėjimo savimi lygį, skatinti nepriklausomumą ir socialinius ryšius. Tačiau norint užtikrinti, kad technologijų naudojimas būtų įtraukus, pagarbus ir atitiktų pagyvenusių žmonių vertybes bei pageidavimus, būtina apsvarstyti tinkamus integravimo būdus į veiklas ir užimtumus, atsižvelgiant į paslaugų gavėjų poreikius, baimes ir kitus faktorius, trukdančius naudotis informacinėmis komunikacinėmis technologijomis.
4. Kokybinio tyrimo duomenų analizė išryškino, kad socialinis darbas tampa nebeatsiejamas nuo informacinių komunikacinių technologijų. Socialiniai darbuotojai ir senyvo amžiaus žmonės, taikydami informacines komunikacines technologijas savo

gyvenime ir veiklose, gali pasiekti labai teigiamų rezultatų. Paslaugų gavėjų įtraukimas į veiklų organizavimą ir planavimą, gali padidinti teikiamų paslaugų efektyvumą. Socialinių darbuotojų ir senyvo amžiaus žmonių nuomonės į informacinių komunikacinių technologijų naudojimą, teikiant socialinio darbo paslaugas, gali skirtis, tačiau radus bendrų sąlyčio taškų tarpusavio veiklose, galima užtikrinti veiksmingesnę ir įtraukesnę technologijų diegimą veiklų ir bendravimo kontekste. Būtinai nuolatinis dialogas bei bendradarbiavimas tarp socialinių darbuotojų ir paslaugų gavėjų.

REKOMENDACIJOS

Rekomendacijos socialiniams darbuotojams, teikiantiems paslaugas senyvo amžiaus asmenims:

1. Numatyti mokymus, kursus, seminarus, kur senyvo amžiaus žmonės galėtų tobulinti jau turimas žinias arba įgyti naujų, susijusių su informacinėmis komunikacinėmis technologijomis. Atsižvelgti į pagrindinių ir esminių gebėjimų stiprinimą.
2. Leisti paslaugų gavėjams dalyvauti veiklų planavimo procese, išsakant savo nuomonę, poreikius bei lūkesčius ir į juos atsižvelgti.
3. Atsižvelgiant į įstaigos suteikiamas galimybes, suteikti įrankius ir vietą paslaugų gavėjams, kur galėtų tobulinti savo žinias, naudodamiesi IKT. Taip pat rekomenduojama paslaugų gavėjus/senyvo amžiaus žmones labiau skatinti naudotis IKT.
4. Atsižvelgti į etinius aspektus, privatumo problemas ir skaitmeninę atskirtį integruojant IKT į savo praktiką. Nes tik atsakingai ir apgalvotai naudojant technologijas galima gerokai padidinti socialinio darbo intervencijų veiksmingumą ir aprėptį. Socialiniai darbuotojai turi atkreipti dėmesį į IKT prieinamumo skirtumus ir užtikrinti, kad visi pagyvenę asmenys, nepriklausomai nuo socialinės ir ekonominės padėties, turėtų vienodas galimybes naudotis technologijomis.

LITERATŪRA

1. Acheampong, F. ir Anto, B.P. (2015) Perceived Barriers to Pharmacist Engagement in Adverse Drug Event Prevention Activities in Ghana using Semi-Structured Interview. *BMC Health Serv Res*, 15: 361
2. Akpan I.V., Igwe A., Mpamah I., Okoro Ch. (2020). Social Constructivism: Implications on Teaching and Learning. *British Journal of Education* Vol.8, Issue 8, p.49-56.
3. Algilani, S., Langius-Eklöf, A., Kihlgren, A. ir Blomberg, K. (2017). An interactive ICT platform for early assessment and management of patient-reported concerns among older adults living in ordinary housing—Development and feasibility. *J. Clin. Nurs.*, 26: 1575–1583.
4. Aleknevičienė J., Pocienė A. ir Šupa M. (2020). Kaip parašyti mokslinį rašto darbą? Mokomoji priemonė Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto kriminologijos ir sociologijos studentams. ISBN 978-609-07-0381-6.
5. Bagdonas A., Kairys A., Zamalijeva O. (2017). Senų žmonių funkcionavimo, senatvės ir senėjimo tyrimų gairės: biopsichosocialinio modelio prieiga. *Socialinė Teorija, Empirija, Politika Ir Praktika*, 15, 80-102. Vilniaus universitetas, Specialiosios psichologijos laboratorija.
6. Barsky, A. (2020). Ethical exceptions for social workers in light of the COVID19 pandemic and physical distancing. *New Social Worker. The new social worker*, PhD, JD, MSW.
7. Beswick A. D., Goberman-Hill R., A. Smith A., Wylde V., Ebrahim S. Maintaining independence in older people (2010). *Reviews in Clinical Gerontology* 20; 128–153.
8. Berzin S. C., Singer J., Chan C. (2015). *Practice Innovation through Technology in the Digital Age: A Grand Challenge for Social Work*. Grand Challenge: Harness Technology for Social Good. American Academy of Social Work and Social Welfare. 12-3.
9. Blažun H.V., Bobek S., Kokol P., Krečič M.J. (2016). Attitudes of *active older Internet users towards online social networking*. *Computers in human behavior* p. 230-241.
10. Blok, M., Van Ingen, E., De Boer, A.H. ir Slotman, M. (2020) The use of information and communication technologies by older people with cognitive impairments: from barriers to benefits. *Computers in Human Behavior*, 104: 1-9.
11. Brijūnaitė R., Ž. Metrikienė Ž., Eitmonaitė Ž., Topicha V. (2010). Senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo įgūdžių palaikymas ir atstatymas.

12. Bullock, A.N. ir Colvin, A.D. (2015). Communication Technology Integration into Social Work Practice. *Advances in Social Work*, 16 (1): 1-14.
13. Chan C., Holosko M., (2018). Technology for Social Work Interventions. Oxfords Bibliographies.
14. Dauderys V., Bandzevičienė R. (2008). Socialinių paslaugų inovacija: dienos globos centro senyvo amžiaus žmonėms patirtis. V. *Socialinio darbo teorija ir praktika*. Socialinis darbas 7(1).
15. Dunajevus E., (2009). Kas yra socialinis darbas? Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika. *Vilniaus universiteto Specialiosios psichologijos laboratorija*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. Nr. 5, p. 17-28.
16. Erhag H. F., Nilsson U.L., Sterner T. R. (2022). A multidisciplinary approach to capability in age and ageing. *International Perspectives on Aging* 31. 1-3.
17. Estebarsari F., Dastoorpoor M., Khalifehkandi Z. R., Nouri A., Mostafaei D., Hosseini M., Esmaeili R., Aghababaeian H. (2020). The Concept of Successful Aging: A Review Article. *Current Aging*. Bentham science. 13, 4-10.
18. Fedirko N. (2022). Digital social protection in Ukraine: prerequisites and strategic challenges. *Social and labour relations: theory and practice*, 12(1), 1-13. Prieiga per internetą: doi:10.21511/slntp.12(1).2022.0.
19. Finkelshtein R., Wu Y., Brenna – Ing M. (2023). Older adults' experiences with using information and communication technology and tech support services in New York City: findings and recommendations for post-pandemic digital pedagogy for older adults. *Brookdale Center for Healthy Aging, Hunter College, City University of New York, New York, NY, United States*.
20. Frederic G. Reamer (2016). New Technology Standards for Social Work: Ethical Implications. *Eye on ethics*. Social work today.
21. Freeman Sh., Marston H.R., Ross Ch., Morgan D.J., Wilson-Menzfeld G., Gates J., Kolochuk S., Mcaloney R. (2022). Progress towards enhanced access and use of technology during the COVID-19 pandemic: A need to be mindful of the continued digital divide for many rural and northern communities. *Healthcare Management Forum* 35(1):1-5. Follow journal.
22. Gečienė, J., Gudžinskienė, V. (2018). Socialinės globos įstaigų, dirbančių su senyvo amžiaus asmenimis, teikiamų paslaugų kokybės vertinimas. *Socialinis ugdymas / Sumanioji edukacija – visuomenės kokybės sąlyga*, 49 (2), 93-110.
23. Goransson, C., Eriksson, I., Ziegert, K., Wengström, Y., Langius-Eklöf, A., Brovall, M., Kihlgren, A. ir Blomberg, K. (2018). Testing an app for reporting health concerns—

- Experiences from older people and home care nurses. *Int. J. Older People Nurs.*, 13: e12181.
24. Gustainienė L., Burauksaitė M., (2018). Sėkmingas senėjimas. Daugiadimensis požiūris. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*. 21 (1). Prieiga per internetą: DOI: [10.7220/2029-5820.21.1.4](https://doi.org/10.7220/2029-5820.21.1.4)
  25. Gvaldaitė L., Švedaitė B. (2005). Socialinio darbo metodai.
  26. Harris M.T., Blocker A.K., Rogers W.A. (2022). Older Adults and Smart Technology: Facilitators and Barriers to Use. *Kinesiology & Community Health Department, University of Illinois Urbana-Champaign, Champaign, IL, United States*. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.3389/fcomp.2022.835927>
  27. Hill, R., Betts, L. R. ir Gardner, S. E. (2015). Older adults' experiences and perceptions of digital technology: (Dis)empowerments, wellbeing and inclusion. *Computers in Human Behavior*, 48, 415–423.
  28. Jachajeva E. ir Levickaitė K. (2013). Pasaulinis senėjimas. Vši Psichikos sveikatos perspektyvos. Vilnius.
  29. Jankūnaitė D., Naujanienė R, (2012). Sėkmingos senatvės prielaidos: senyvo amžiaus asmenų perspektyvos. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*. 10(2).
  30. Rachel Johnson R., Hegarty J.R. (2003). Websites as educational motivators for adults with learning disabilities. *British Journal of Educational Technology*. V-34.
  31. Joranson N., Zechner M., Yaylagul N.K., Efthymiou A., and Silva R. (2023). Experienced barriers in the use of ICT for social interaction in older adults ageing in place: a qualitative systematic review protocol. *National library of medicine*. 10;12(1):192.
  32. Juozulynas A., Jurgelėnas A, Stukas R., Venalisi A, Paliliūnaitė J., Narkauskaitė L. (2011). Gyvenimo kokybės raidos prioritetai. *Sveikatos mokslai. Visuomenės sveikata*. 2 (5-8).
  33. Kavaliauskienė V. (2005). Socialinio darbo vertybių ir principų sistemos problemos. *Tiltai : humanitariniai ir socialiniai mokslai. Klaipėda : Klaipėdos universiteto leidykla*. 2005, Nr. 1 (30), p. 77-84.
  34. Kucharczyk M. (2022). AGE Platform Europe Policy Brief. *Older Persons in Ukraine and EU Neighbouring Countries Must Not Be Forgotten*.
  35. Labutė Ž., Žemaitaitytė I. (2015). Informacinių komunikacinių technologijų pritaikymo galimybės. *Mykolo Romerio Universitetas. Socialinių technologijų fakulteto Edukologijos ir socialinio darbo institutas*. 5, 7(2), p. 292–304.

36. Lamanauskas V. (2013). Informacinės komunikacinės technologijos: ugdymo kokybės aspektas. Šiaulių universitetas. Švietimas: politika, vadyba, kokybė.
37. Liakh T., Spirina T., Dulia A., and Horchynskiy R. (2022). Analysis of the Needs of Social Workers Regarding Their Utilization of ICT in the System of Provision of Social Services (Kyiv City, Ukraine). *International Journal of Research in E-Learning*, 8(2), 1-21.
38. Lietuva 2030 (2012). Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimas Nr. XI-2015 „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo“ Nr. 61-3050.
39. Litvinas A. (2021). IT priemonių panaudojimo galimybės profesiniam kvalifikacijos kėlimui nuotoliniu būdu. *Kauno technologijos universitetas, Informatikos fakultetas. Konferencijos Lietuvos magistrantų informatikos ir IT tyrimai darbai*. 64-70p.
40. Llorente-Barroso C., Kolotouchkina O., Manas-Viniegra L. (2021). The Enabling Role of ICT to Mitigate the Negative Effects of Emotional and Social Loneliness of the Elderly during COVID-19 Pandemic. *Int. J. Environ. Res. Public Health*. 18(8), 3923.
41. Mace RA, Mattos MK, Vranceanu AM., (2022). Older adults can use technology: why healthcare professionals must overcome ageism in digital health. *Transl Behav Med*. 30;12(12):1102-1105. Prieiga per internetą: doi:10.1093/tbm/ibac070.
42. Machado L.R., Jantsch A., De Lima D.S., Behar P.A. (2014). Cyberseniors and quality of life: A focus on social networking. *Graduate Program in Computer Education at Federal University of Rio Grande do Sul*. Prieiga per internetą: [https://www.researchgate.net/publication/289485542_Cyberseniors_and_quality_of_li fe_A_focus_on_social_networking/citations](https://www.researchgate.net/publication/289485542_Cyberseniors_and_quality_of_life_A_focus_on_social_networking/citations).
43. Mahalakshmi, M. ir Velusamy M.A. (2018). The Role of Social Worker with Elderly Care in Tamil Nadu. *International Journal of Innovative Knowledge Concepts*, 6 (4): 9-11.
44. Mikulionienė S. (2011). Socialinė gerontologija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
45. Mikulionienė S., Rapolienė G., Valavičienė N. (2018). Vyresnio amžiaus žmonės, gyvenimas po vieną ir socialinė atskirtis. Monografija. Lietuvos socialinių tyrimų centras.
46. Mogilicharla, Y. (2021). Information Communication Technology in Social Work Practice- An Overview. *IJIRT*, 7 (9): 148-150.

47. Mohajan, H.K. (2018). Qualitative Research Methodology in Social Sciences and Related Subjects. *Journal of Economic Development, Environment and People*, 7 (1): 23-48.
48. Morkūnienė J. (1995). Humanizmas. Filosofinės teorijos metmenys. Filosofijos, sociologijos ir teisės institutas,
49. Motamed-Jahromi M., Kaveh MH. (2021). Effective Interventions on Improving Elderly's Independence in Activity of Daily Living: A Systematic Review and Logic Model. *Front Public Health*. 15;8:516151.
50. Nedeljko M., Bogataj D., Kaučič B.M. (2021). The use of ICT in older adults strengthens their social network and reduces social isolation: Literature Review and Research Agenda. *IFAC Papers On Line* 54-13, p. 645–650.
51. Nordin S., Sturge J., Ayoub M., Jones A., McKee K., Dahlberg L., Meijering L., Elf M. (2021). The Role of Information and Communication Technology (ICT) for Older Adults' Decision-Making Related to Health, and Health and Social Care Services in Daily Life A Scoping Review. *Int. J. Environ. Res. Public Health*. 19, 151
52. Piščalkienė V., Krasuckienė D., Lamsodienė E., Beseckas P. (2014). Pagyvenusių ir senų asmenų bendravimo patirties su sveikatos ir socialinės priežiūros specialistais vertinimas. *Sveikatos mokslai*. 24 tomas, Nr. 6, p. 5-16.
53. Perron B. E., Taylor H. O., Glass J., Margerum L. J. (2010). *Information and communication technologies in social work*. *Advances in social work*. Vol. 11 No. 1. Prieiga per internetą: DOI: [10.18060/241](https://doi.org/10.18060/241)
54. Petružytė D., Gevorgianienė V., Charenkova J., Seniutis M., Šumskienė E., Žalimienė L. (2023). Technologijų integravimas į socialinio darbo praktiką ir studijas: poreikiai, iššūkiai ir galimybės. *Acta Paedagogica Vilnensia* 50, pp. 23-26.
55. Randolph, K., Latham, D., Gross, M. ir Constantino, C. (2022). Information Communication Technology and the Social Worker-Client Relationship: Lessons from Communication Theory. *Technology and Swεκr client relationship*, 22 (3): 916-935.
56. Ratheeswari K. (2018). Information Communication Technology in Education. *Journal of Applied and Advanced Research*. 3. S45-S47.
57. Rowe JW, Kahn RL (1997). Successful Aging, *The Gerontologist*, Volume 37, Issue 4, Pages 433–440.
58. Rupšienė L. (2007). Kokybinių tyrimų duomenų rinkimo metodologija. Klaipėdos universitetas.
59. Ruslin, Mashuri, S., Rasak, M.S.A., Alhabsyi, F. ir Syam, H. (2022). Semi-structured Interview: A Methodological Reflection on the Development of a Qualitative Research

- Instrument in Educational Studies. *IOSR Journal of Research & Method in Education (IOSR-JRME)*, 12 (1): 22-29.
60. Ruškus J, Mažeikis G. (2007). Neįgalumas ir socialinis dalyvavimas.
  61. Ruškus J., Mažeikienė N., Naujanienė R., Motiečienė R., Dvarionas D. (2013). Įgalinimo samprata socialinių paslaugų kontekste. *Socialinis darbas*.
  62. Santana-Mancilla P. C., Anido-Rifón L. E. (2017). The Technology Acceptance of a TV Platform for the Elderly Living Alone or in Public Nursing Homes. *International journal of environmental research and public health*. 14(6), 617.
  63. Scheerder, A., Van Deursen, A., Van Dijk, J. (2019). Internet use in the home: Digital inequality from a domestication perspective, *New Media & Society*, 21 (10), 2099–2118
  64. Schlomann A., Even C., Hammann T. (2022). How older adults learn ICT-Guided and self-regulated learning in individuals with or without disabilities. *Frontiers in computer science*. Network Aging Research, Heidelberg University, Heidelberg, Germany. Prieiga per internet: <https://doi.org/10.3389/fcomp.2021.803740>.
  65. Semygina T. (2016). On-line technology in social work practice. *Tenth international scientific and practical conference*. P. 119-121.
  66. Servetkienė V (2012). Lietuvos gyventojų gyvenimo kokybės pokyčiai: statistika ir realybė. *Societal Innovations for Global Growth*. No. 1(1).
  67. Singh A, Misra N. (2009). Loneliness, depression and sociability in old age. *Ind Psychiatry J*. 8(1):51-5.
  68. Sixsmith A., Horst B. R., Simeonov D., Mihailidis A. (2022). Older People’s Use of Digital Technology During the COVID-19 Pandemic. *Bulletin of Science, Technology & Society*. SAGE Publications. 42(1-2) 19–24.
  69. Soloviova V. (2021). Communications Associate, UN Recovery and Peacebuilding Programme. Computer literacy centres for people aged 50+ opened in eastern Ukraine. Prieiga per internetą: [Computer literacy centres for people aged 50+ opened in eastern Ukraine \[EN/UK\] - Ukraine | ReliefWeb](#).
  70. Skučienė D., Bartkus A., Moskvina J., Uleckienė A. Senėjanti visuomenė: Kaip mes pasirengę? 2015 m.
  71. Strategy and action plan for healthy ageing in Europe, 2012–2020 (2012). World Health Organization. Regional committee for Europe. EUR/RC62/10 Rev.1
  72. Šukytė E., Čepukienė V. (2017). Senyvo amžiaus žmonių požiūrio į senatvę ir psichologinio atsparumo reikšmė jų gyvenimo kokybei. *Visuomenės sveikata*, 1(76). Vilniaus priklausomybės ligų centras, Vytauto Didžiojo universitetas.

73. Šuminas, A., Gudinavičius, A., Aleksandravičius, A. (2018). Skaitmeninės atskirties požymiai ir lygmenys: Lietuvos atvejo analizė. *Informacijos mokslai*, 81, 7–17.
74. Teresevičienė M., Rutkienė A. (2012). *IKT svarba andragogų profesionalizacijai Grundtvig programos kontekste*. Profesijos rengimas: tyrimai ir realijos. 12.
75. Trečiokienė E., Gedvilienė G., Karasevičiūtė S. (2011). Pagyvenusių žmonių saviraiškos galimybės mokymosi visa gyvenimą Grundtvig programoje. *Vilniaus pedagoginis universitetas, Vytauto Didžiojo universitetas*. *Andragogika*. Nr. 2, p. 230-242.
76. Ugwu, C.N. ir Eze, V.H.U. (2023). Qualitative Research. *IDOSR JOURNAL OF COMPUTER AND APPLIED SCIENCES*, 8 (1): 20-35.
77. Urtamo A, Jyvakorpi SK, Strandberg TE (2019). Definitions of successful ageing: a brief review of a multidimensional concept. *Acta Biomed*. 90(2):359-363.
78. Van Deursen (2020). Digital Inequality During a Pandemic: Quantitative Study of Differences in COVID-19–Related Internet Uses and Outcomes Among the General Population. *J Med Internet Res*. Prieiga per internetą: doi: [10.2196/20073](https://doi.org/10.2196/20073)
79. Vaičekauskaitė R. (2020). Negalios studijų kritinis diskursas sveikatos mokslų kontekste. *Klaipėdos universitetas*.
80. Zhu H., Andersen S.T., (2021). ICT-mediated social work practice and innovation: professionals' experiences in the Norwegian Labour And Welfare Administration, *Nordic Social Work Research*, 11:4, 346-360.
81. Žemaitaitytė, I. ir Katkonienė, A. (2019). Competences of older people to use smartphones as a factor of wellbeing in contemporary society. *SHS Web of Conferences*, 68: 1-9.
82. Žėkaitė J., Adomaitytė-Subačienė I., Schoroškienė V., Speičytė-Ruschhof E. (2021). Skaitmeninės atskirties veidai: formaliojo ugdymo dalyvių požiūris į skaitmeninę atskirtį ir jo kaita nuotolinio ugdymo laikotarpiu pandemijos sąlygomis. *Vilniaus universitetas*.
83. Žydžiūnaitė V., Sabaliauskas S. (2017). Kokybiniai tyrimai. Principai ir metodai.
84. Žukauskienė R. (1998). Raidos psichologija.
85. Walsh J., (2018). Theories for direct social work practice. *Virginia commonwealth university*. Wadsworth Cengage Learning.
86. Wang Q. (2012). The needs of older people in later life. *Akademin For Halsä Och Arbetsliv. Hogskolan i Gävle*. Social work, Specialisation in International Social Work.

Laura Matačiūskienė

**APPLYING OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN
SOCIAL WORK WITH ELDERLY PEOPLE**

The Master's degree thesis

SUMMARY

Research problem and relevance. Lithuania, like most developed countries, is experiencing an ageing trend. The phenomenon of ageing is associated with demographic factors such as declining birth rates and increasing life expectancy (Skučienė et al. 2015). Old age changes many aspects of a person's life: retirement, loss of social roles, various bereavements and changes in social status. Changes in social relations, economic and demographic factors lead to psychosocial problems and a decrease in the independence of the elderly. Society constructs old age and social structures that hinder the elderly from living a meaningful and fulfilling life (Jankūnaitė & Naujanienė, 2012).

Adult life can be divided into three main periods, one of which is old age, roughly starting at the age of 65 (Žukauskienė, 1998). According to the insights of the authors Žemaitytė and Katkonienė (2019), according to Eurostat data, the average ageing rate of the population of European Member States was 1.9%. This is the percentage of the population aged 65 years and over in relation to the rest of the population. According to the Lithuanian Statistics Department, in 2003, more than 20% of the Lithuanian population was aged 60 and over, and the share of the population aged 60 and over is projected to reach more than 27% by 2030. According to Žemaitytė and Katkonienė (2019), as societies age, more attention should be paid to the quality of life of older people. According to the World Health Organization (2012) strategy, investment in healthy ageing has become essential for the sustainability of health and social policies in Europe. One of the most important reflections of modern society is the use of information and communication technologies. Although the spectrum of technologies is relatively recent, their use in Lithuania dates back 20-30 years. Many older adults do not have the skills, the intention or the opportunity to use ICT, which is essential for the success of society. One of the goals of Lithuania 2030 is to create an effective lifelong learning system that effectively applies the potential of ICT to ensure the acquisition and development of knowledge and skills necessary for a dynamic society (Seimas of the Republic of Lithuania, 2012).

It emphasises that ICT skills are essential for all social groups and backgrounds. Modern ICT is used in many areas of society, so the ability and skills to use it are important for all

groups. According to Nordin et al. (2021), ICT can support older people in decision-making and increase their participation in decision-making processes. It is important to explore and discover the potential of ICT applications in the lives of older people, facilitating their daily routines and challenges. Everyone needs to be able to be independent, communicative and interested, and it is important to look at how society can make a greater contribution to reducing the social exclusion of older people and thus to increasing their well-being and creating a successful old age (Mikulionienė et al. 2018). Information and communication technologies play an important role in today's world. The development of information technology is relevant for every member of modern society, and its use opens up new perspectives, shapes skills, develops orientation, and fosters a desire to improve (Labute et al. 2015). The elderly tend to improve, develop, acquire and communicate knowledge, appreciate and be appreciated (Brijūnaitė & Metrikienė, 2010). The application and use of information and communication technologies is essential for both social workers and older people. ICT is becoming an integral and indispensable part of life and an essential 21st century skill. It is internationally recognised that the availability and use of ICT improves quality of life, reduces social exclusion and enhances personal participation, while inaccessibility creates social, economic and political barriers (European Agency for the Development of Special Needs Education, 2013). The use of ICT in social work is a relatively new topic. While a wide variety of technical products have proliferated in different areas of social life, there is a lack of knowledge about the impact of ICTs on older adults' decision-making in everyday situations. It is also important to look into the potential of ICT applications in the social services sector, taking into account the basic skills and knowledge needed by social workers. As Petružytė et al. (2022) argue, in Lithuania the integration of smart technologies into social work practice is still at an introductory stage of development. Theoretical discussions on the possible paradigmatic changes that the introduction of technology will trigger prevail. At the practical level, the use of technology is not widespread, with fragmented research on the impact of technical assistance tools on the quality of services, and the debate on values and ethics about the benefits, risks and challenges of using technology is still in its infancy.

Research questions: How are information and communication technologies used in social work with older people? What are the experiences of social workers and older people in the use of ICT?

The object of the study is the experience of the use of information communication technologies in social work.

The aim of the study is to reveal the experiences of the use of information communication technologies in social work.

Objectives:

1. To describe the concept of social work with the elderly, based on the analysis of the scientific literature, updating the possibilities of the application of information and communication technologies.
2. To identify the objectives and barriers to the use of ICT in social work, based on the experiences of social workers, using qualitative research methods.
3. To identify the experiences of older people in the use of ICT.
4. Based on the results of the empirical research, to update the possibilities of the application of information communication technologies in social work, based on the analysis of the experiences of social workers and elderly people.

Research methods: literature analysis, semi-structured interview method, content analysis method.

Sample: the sample was selected by criterion sampling. The sample consisted of 6 social workers providing social services and 6 elderly people receiving services.

Timeframe: the study was carried out between September and October 2023.

Study design and organisation: formulation of the topic; statement of the problem; identification of the object and purpose; development of the objectives; choice of the method; selection of the participants; development of the research instrument; organisation of the study; conduct of the study; management of the data; analysis of the data; results of the study; conclusions and suggestions/recommendations.

Structure of the Master's thesis: The thesis consists of an abstract, an introduction, three chapters, conclusions, discussion, recommendations, 74 literature sources used in the thesis, the abstract is 15 pages in English. The thesis contains 3 figures, 14 tables and 4 annexes.

Theoretical aspects of the application of information communication technologies in social work with older people

Definition of information communication technologies in the context of social work. In recent decades, information and communication technologies (ICT) have provided an increasing number of opportunities to facilitate people's daily lives (Blok et al, 2020). The growth of the internet and the use of ICT has changed the way we communicate and work. The field of social work is facing a critical need to incorporate ICT into the training of social workers, the delivery of social work services and the conduct of social work research (Hill et al, 2015). It is clear that the thoughtful and effective use of ICTs can enhance a range of social work practice activities (i.e. service delivery, education and research). A diversity of conceptualisations of ICT is observed. According to Perron (2010), information communication

technologies (ICTs) are electronic tools used to transmit, manage and store information. According to Nedeljko (2021), ICT is an umbrella term consisting of the words 'information', 'communication' and 'technology'. These technologies include hardware, software, networks and applications that facilitate the creation, storage, processing, transmission and exchange of data and information.

Recently, as Labutė and Žemaitaitytė (2015) argue, information and communication technologies have become an integral part of various areas of life. They enable the receipt, transmission and processing of information in the most appropriate and acceptable way. With the rapid development of society, the dominance of various technologies in the environment is quite important for everyone. In today's information society, the penetration of new technologies into our lives and work activities is very rapid. This requires constant learning and updating of knowledge, skills, information and information management. In the information society, people's knowledge and competences are of particular importance. ICT is an important tool for enhancing this competence, as it allows quick and convenient access to important sources of information and to perform personal and work-related activities. According to Lamanauskas (2013), in Lithuania there is a prevailing opinion that some of the problems related to ICT are caused by a lack of technical resources, computer literacy, methodology and methodologies, and an inappropriate approach to the use of technology in general.

Perron et al (2010) point out that ICTs have received some attention, but argue that this attention is insufficient given their prevalence, growth and influence, especially when it comes to adherence to social work ethics. Considerable attention is needed to help ensure that social workers are responsive to technological changes in the healthcare system, including healthcare infrastructure and the use of technology among clients. Social workers also need ICT competencies to effectively lead a range of social change initiatives or to collaborate with other professionals who use ICT as part of existing strategies (Perron et al 2010). A large part of a social worker's job is to interact directly with clients, and they rely on technology to help manage time and clients. The use of technology in the workplace has both advantages and challenges. According to Johnson (2003), social work practice is based on a value system, which is most often expressed in terms of the value and dignity of the individual and the freedom of self-determination. ICT in social work is a very important and useful tool to activate and improve communication, communication and information transfer. According to Teresevičienė (2012), in today's information society, the penetration of new technologies into our lives and work activities is very rapid and requires constant learning and updating of knowledge, skills development, and information gathering and management.

According to Lamanauskas (2013), information and communication technologies increase people's ability to compete more successfully in the labour market and make it easier to access digital market services. This becomes particularly relevant for older people, where adult education in ICT remains important. The author also stresses that what is even more important in this respect is not technological provision, but the formation of a positive attitude that people need to continuously improve their skills and acquire new skills and competences. According to Žėkaitė et al. (2021), one of the most significant changes during the pandemic period was the emergence of the need for internet connectivity. Before the quarantine during the pandemic period, some people were able to function freely both socially and economically without using the internet. However, at that time, without the Internet connection and other communications that enabled communication, learning and other functions, it would have been very difficult to survive the period properly and without major losses, which further increased the consumption of all technologies. The use of certain types of technology (e.g. e-mail or text messages) can interfere with information gathering and networking during the assessment phase. However, social workers are increasingly expected to use ICT tools to carry out assessments (Randolph et al, 2022). Integrating technology into social work and innovating practice through ICT can enable transformative social change. Integrating technology can create practices that include flexible, on-demand, personalised and customised services (Berzin et al, 2015).

According to Ratheeswari (2018), the exponential growth of internet access and ICTs has had a profound impact on social, political and economic processes in the United States and around the world. Regardless of the level of practice, ICTs will continue to influence the careers of social workers and the clients they serve, which will affect. ICT affects all aspects of human life. They play an important role in the workplace, business, education and entertainment. ICT is also recognised as an agent of change in working conditions, information management, teaching methods, learning approaches and research. ICT is still a relatively broad and evolving field, encompassing all technologies used to manage and transmit information. These technologies play a quite important role in various areas of modern life, be it education, healthcare, etc. Any type of communication between two or more people using mobile phones, computers, etc. is called interpersonal communication where devices are used to develop communication (Randolph et al, 2022).

The concept of social work with the elderly. According to Stuko (2012), ageing is one of the most important issues of the 21st century. It is argued that by 2050, birth rates in Europe will increase only slightly, life expectancy will increase and the number of elderly people will inevitably increase steadily. As societies age, the need for care and support for the

elderly will increase. According to Jankūnaitė and Naujanienė (2012), based on a social constructivist perspective, old age is a social construct that is the product of social processes and interactions. According to Mikulionienė et al. (2018), old age is a natural stage of the life course, which some people dream of as a period of "well-deserved rest", while others believe they will not live to see it. According to modern humanist theory, a person is not a person until he or she has fulfilled his or her potential and possibilities (Morkūnienė, 1995). Particularly in old age, it becomes very important for a person to be valued, heard and accepted. According to Dauder (2008), the concept of healthy and active ageing highlights not only the issues of maintaining health, but also the issues of quality of life, social activity, development and independence of older people. Lithuania, together with the other Baltic countries, is one of the most ageing countries in the world, which makes the vulnerability of the elderly, social support and care, and the aim of ensuring their quality of life particularly important (Gudžinskienė & Gečienė, 2018).

The ageing of societies is driven by demographic changes: the proportion of older people is increasing, especially at the oldest ages (Skučienė, Bartkus, 2015). The ageing of the population is mostly influenced by the decline in fertility rates and, at the same time, the increase in life expectancy. Metrikienė and Eitmonaitė (2010) argue that ageing as a phenomenon has both positive and negative consequences, and that the richness of life experience and wisdom, social skills, and new freedoms and opportunities reveal themselves as the strengths and even the potential of older people. Older people can forge meaningful links with younger generations, bridging the generation gap and fostering the mutual understanding, respect and empathy that are essential in today's society to ensure equal opportunities. It is important to recognise and value the contribution of older people and ensure their well-being, social inclusion and active participation in society.

According to Gvaldaitė (2005), social work is a very complex and complex activity, but it is very necessary for every person. Especially in old age, the help of another person is very important and irreplaceable. A core value of social work is the importance of the relationship between worker and client (Randolph et al, 2022). Social workers aim to establish and maintain relationships with service users as partners in the helping process. Social work with older people focuses on maintaining and developing performance and quality of life (Mahalakshmi and Velusamy, 2018). By focusing on the care and wishes of older people and being able to believe in the challenges they face from different perspectives, social workers play a unique and valuable role in this field by providing appropriate and balanced care and support that meets the multiple wishes of older people and their families. Professional boundaries are the limits or parameters within which the worker and the client interact with

each other, they aim to establish and maintain roles and patterns of interactional relationships that meet the client's needs, and these boundaries are often the determinants of successful client outcomes (Randolph et al, 2022).

According to Piščialkienė et al. (2014), social work focuses on what people can do to maximise both opportunities and quality of life, taking into account their social system, their needs and rights. It can be argued that in old age, not only is there a loss of independence due to declining health, but also impaired social communication (Topicha et al., 2010). In old age, people are often afflicted by various illnesses or even disabilities. As a result, independence and the ability to make decisions for oneself are often or at least partially lost. In order to be able to support and help the elderly, the worker working with the elderly needs to be very strong spiritually and emotionally. According to Johnson (2003), people need to be treated with respect and dignity, to have maximum control over their lives and to be encouraged. The main challenge for our society today is to make older people as active, healthy and independent as possible. Regular activity can have a positive impact on older people's general well-being and well-being. Being active has a positive impact on mental health, which leads to better mood and overall psychological well-being. Communication is also an integral part of everyone's life, as good interpersonal relationships built through shared activities can help slow down the progression of old age and alleviate feelings of isolation and loneliness. By engaging in favourite activities, older people increase their overall level of satisfaction and improve their emotional state. According to Šukytė (2017), psychological resilience is very important in old age, which allows maintaining a high quality of life despite adverse situations such as illness, retirement, death of relatives or financial deprivation. It is important to ensure that older people are able to live with dignity and security, and that they are provided with all the social guarantees that guarantee a beautiful and meaningful ageing process. According to Jachjaeva and Levickaite (2013), there is a need to develop a culture that helps to shape society's attitudes towards the ageing process and older people, and to promote and encourage the understanding that they can be full and active members of society, just like the younger generation who have more opportunities.

Ageing well. Nevertheless, old age can also be a time when people enjoy their freedom, feel less stressed and have more time to spend on their hobbies, family, friends or social activities. It can also be a time when people gain more experience and wisdom to share with others. Singh and Misra (2009) see the positive side of old age, stating that old age can be an opportunity to make new friends, discover new hobbies, and spend more time with God. Thus, we can assume that old age does not only have negative effects on people, but also has

some advantages. Mikulionienė (2011) sees a selective approach to ageing, noting that old age is underestimated in our society because of the prevailing cult of youth. People tend to perceive old age in a negative light due to declining health, social and economic status (Šukytė & Čepukienė, 2017).

According to Urtam et al (2019), successful ageing has become an important concept describing the quality of ageing. It is a multidimensional concept and focuses on how to extend functional years in later life. According to the authors, the concept has evolved from a biomedical approach to a broader understanding of the social and psychological processes of adaptation in later life. Successful ageing is a very important factor in helping to better adapt and feel comfortable in an increasingly changing environment, which is the goal of every elderly person, and is heavily influenced by the person's view of themselves, known as the self-concept (Urtamo et al, 2019). As Jankūnaitė and Naujanienė (2012) argue, as a counterbalance to the negative characterisation of old age, the phenomenon of successful ageing has become a topic of interest, the main aspects of which are that more and more people of retirement age are remaining active and are not satisfied with passive consumption, which is why chronological age may not always be an accurate description of the abilities of all people.

According to Piščalkienė et al. (2014), healthy ageing involves lifelong learning, working longer, retiring later and staying active. Being active has a positive impact on mental health, which leads to better well-being, better mood and improved overall psychological well-being. Communication is an integral part of everyone's life, as good interpersonal relationships built through shared activities can help slow down the progression of old age and ease feelings of isolation and loneliness. By engaging in favourite activities, older people increase their overall level of satisfaction and improve their emotional state. According to Šukytė (2017), psychological resilience is very important in old age, which allows maintaining a high quality of life despite adverse situations such as illness, retirement, death of relatives or financial deprivation.

Many people enjoy having more free time in old age to devote to their hobbies and to socialising with family and friends. In old age, people are often more experienced and wiser, which can help them deal with difficult situations or prepare for future challenges. For many people, old age is less stressful because they no longer have as many duties and responsibilities as before. One of the main tasks of any community activity is to empower the person, to help them express their strengths and suspend their weaknesses (Ruškus and Mažeikis, 2007). Moreover, in old age, many people are characterised by a certain reflexivity and a commitment to taking ownership of their experience and knowledge. This may mean that they become important resources for family and community members who need advice and support.

The importance of information and communication technologies in social work with older people. Although modern computer technology has been around for 50 years and is now indispensable in industries such as banking, travel booking and medical care, it has not yet made a serious impact on social work practice (Mogilicharla, 2021). The role of the social worker is evolving and social workers need to adapt to changes in social work practice in the age of modern technology. However, it is important to note that the integration of information communication technologies into social work practice (including with older people) poses as many challenges as it creates new opportunities for the field of social work itself (Bullock and Colvin, 2015).

According to Žemaitytė and Katkonienė (2019), the focus in Lithuania is on the ability of older people to participate in the labour market and the demographic and social consequences of ageing. To address this issue, the Member States of the European Union, in line with the Lisbon Strategy, are seeking to implement measures to benefit the employment and social inclusion of older people. Today, the main public policy instrument for older people is the National Strategy to tackle the consequences of ageing, which is the first time that Lithuania has addressed this issue at national level. As Fedirko (2022) argues, given the current trends in ICT development, digital transformation is becoming a key requirement in many social areas. Digital technologies have proven their importance not only in terms of significantly increasing operational efficiency, but also in terms of overall user-friendliness and a wide range of possibilities for users. The digital shift is particularly important in the field of social protection, as it is crucial for the well-being of the population, social security and social stability in a country, especially in times of crisis.

According to Machado (2014), the use of ICTs can help seniors enjoy and engage in the knowledge society, mainly through digital social networks where they can keep in touch with family and friends. Digital social networks promote changes in social relationships, and they are a medium that allows for changes in social relationships. The impact of technology is particularly significant for older people, for whom ICTs play a crucial role in improving quality of life and enabling active ageing. According to Machado et al (2014), quality of life is a growing concern among the population and includes a wide range of factors, making it a multidimensional issue. Quality of life refers to biological, educational, psychological and social aspects, which include new changes in society. Using search engines and websites, seniors can find information on health and wellness, discover new hobbies and various other topics of interest. Online banking and online shopping can also contribute to making life easier. Also important is the impact of the use of ICTs on relational boundaries, which may lead to a

reconceptualisation of the social worker's roles as a 'creator' or 'facilitator' of multifaceted service structures in virtual environments, thus expanding support networks for clients who are often isolated (Berzin et al., 2015).

The importance of integrating new technologies is particularly highlighted by the global pandemic of the 2020s, which has shifted some activities, including social work, to a remote location. The pandemic, which has led to increased use of ICT, has also highlighted the challenges and benefits in the worker-client relationship (Randolph et al, 2022). The COVID-19 pandemic was particularly severe for older people as they are particularly vulnerable to the virus. Their confinement to prevent the spread of the virus has led to social isolation, often associated with unwanted loneliness, which interferes with their emotional well-being. Particular attention has been paid to the potential of ICTs to overcome the negative effects of this isolation (Llorente - Barosso et al, 2021). The use of ICTs was essential to maintain social connectedness and increase access to health and social services during the COVID-19 pandemic (Finkelshtein et al, 2023).

The COVID-19 pandemic had a major impact on the lives of all people, but especially on health and the well-being of older people. It has also disrupted individuals' ability to access services and communicate with each other, and has made digital communication a necessity due to physical distance and 'stay-at-home' orders (Sixsmith et al 2022). During the pandemic, electronic communication has fundamentally changed the relational aspects of social work. This transformation challenges and benefits the worker-client relationship (Randolph et al, 2022). As Barsky (2020) notes, it is important that the use of ICTs during the pandemic was ethically consistent with not abandoning clients. Some interactions required contact methods of communication when one needed to be present, but other ICT methods, such as texting, were relied upon to enhance social relationships when one could be available and accessible.

Access to ICT was particularly important for older adults who were subject to the strictest seclusion protocols (Llorente Barroso et al., 2021). While early reports provided optimistic projections of older adults' use and ownership of ICTs over the years, particularly during the pandemic (Kakulla, 2021; Faverio, 2022), many studies cautioned that such growth often only meant a shift from 'haves' to 'have-nots' (Freeman et al., 2022). In other words, the mere possession of ICT devices is not a sufficient condition for meaningful digital access and participation. Compared to younger adults, older adults tend to be less digitally literate in general and are less successful in effectively achieving their goals and accurately satisfying their needs for online use (Van Deursen, 2020; Finkelshtein et al, 2023).

Research methodology and results

In order to identify the specificities of the use of information communication technologies in social work with older people, a content analysis method was chosen. Qualitative research is research into the nature of phenomena, including their quality, their different manifestations, the context in which they occur or the perspectives from which they can be perceived, but does not include their range, frequency and place in an objectively defined chain of cause and effect. Qualitative research aims at a comprehensive understanding of social phenomena in their natural environment. The latter draw on the direct experience of people as meaning-making agents in their everyday lives and focus on the 'why' of social phenomena rather than the 'what' (Ugwu and Eze, 2023). This research strategy helped to gather relevant, qualitative and in-depth information in relation to the problem under study (Mohajan, 2018). Other reasons for choosing qualitative research include the holistic approach to the object, the acquisition of qualitative data, the openness of the research, the researcher's status as a cognitive instrument, and the experience gained and used in describing the object (Žemaitytė & Katkonienė, 2019). Taking into account the aim of the research and the problem under study, as well as similar topics studied by researchers, which analysed the use of information communication technologies in working with the elderly, it was decided that the method of a semi-structured interview would be used to interview social workers and the elderly, who are confronted with the use of information communication technologies, is the most appropriate research method to not only identify the specificities of the use of ICT in social work with older people, but also to provide suggestions for improving the use of ICT in social work with older people by gathering qualitative information based on the experience and knowledge of the workers and older people. Semi-structured interviews are considered superior to other types of interviews for qualitative research as they allow researchers to obtain detailed information and evidence from interviewees, in line with the purpose of the research (Ruslin et al, 2022). Semi-structured interviews also provide flexibility and adaptability (Acheampong and Anto, 2015).

The study focused on social workers and service users. The sample of informants was estimated based on the literature, which defines that 8-12 informants are usually sufficient in qualitative research (Aleksnevičienė et al., 2020). It is also important to note that as interviews are conducted and responses begin to repeat, the research data collection can be paused and read to ensure that the data collected is representative of the domain under study (Ruslin et al, 2022). A total of 6 social workers providing services and 6 older people receiving social services were interviewed for this study.

The participant selection was based on the length of time the service was provided or received, the experience of using ICT and the involvement of the organisation in question. A criterion sampling method was used, which is applied when the sample units are selected mainly

according to the researcher's criteria (Rupšienė, 2007). At this point, it was important that the social workers who participated in the study had worked with older people and had experience of applying ICT in their work activities. The selection of older people was based on the following criteria: whether they receive social services and whether they use ICT in their lives.

The survey data were considered reliable and valid, taking into account the responses of the participants, which were recorded by dictaphone and later transcribed, thus ensuring the accuracy of the information in this study.

According to Žydžiūnaitė and Sabaliauskas (2017), the reliability and validity of the qualitative parameters of a study are essential aspects of any qualitative research. The expert method was chosen to validate the survey data. Two social workers with extensive experience in the field of social work were selected. The experts were also involved in the study as participants. The experts analysed the data and found that the responses of both groups were important for the application of ICT in social work with the elderly. The most emphasised was the reduction of isolation and the increase of independence of the elderly. A number of sub-categories have been adjusted in the light of the experts' observations and comments.

Researchers' responsibilities and their limits are defined in the course of the ethical principles research (Aleksnevičienė et al., 2020). The 4 principles of confidentiality and anonymity, respect for personal privacy, beneficence and justice were followed in this study. The anonymity of the participants' answers was ensured (the participants were coded in the interview protocol, e.g. "I1" for informant 1, "SD1" for social worker 1), and the collected data were analysed as a whole, taking into account the content of the answers, not the identity. Verbal consent was obtained from the participants prior to the study.

Data were collected and analysed between September and October 2023 with the verbal consent of participants. The time and date of the interviews were agreed separately with each participant, and the interview material was tape-recorded and later transcribed. In the first phase of the study, interviews were conducted with social workers and older people, in the second phase, the data collected were analysed and interpreted using content analysis, and in the last phase, the results of the study were summarised and suggestions were made for improving the use of ICT in social work with older people.

Results of a study on the use of ICT in social work with older people. Comparing and summarising the data obtained in the qualitative research, it is possible to highlight the usefulness of information communication applications in social work with elderly people. The empirical research carried out has helped to reveal the need of elderly people to improve themselves, to learn, to acquire more knowledge that could be applied in our society. The results

of the study revealed that exploring the field of social work practice can be very significant for the future of social work.

The responses from both groups suggest that the use of ICT is growing and expanding rapidly. Use and adaptation are becoming very important. ICT plays an important role in every human activity, influencing easier participation in society, the labour market and other activities and places.

In the light of the experiences reported by social workers, it can be argued that live contact with service users is not necessary for communication. Modern technology allows them to communicate remotely if necessary. It also facilitates the management and systematisation of data on service users. Updating and updating information becomes easier, and all information becomes more easily and quickly accessible. Activities and employment are becoming more computerised, where it is not only possible to carry out art-oriented activities, but it is also possible to make the activities more modern and computerised by using tablet computers.

Based on the experiences of older people, it can be argued that ICT is becoming an integral part of their lives. Communication and networking are clearly more effective and productive with the help of ICT. The ability to maintain or re-establish regular contact with others makes older people feel important and fulfilled. Isolation is inherent in older people, so communication and interaction eradicate and reduce isolation itself and its consequences. Older people can respond positively to telehealth services. Tele-consultation is seen very positively because of the possibility to receive advice and counselling without having to go to a medical institution. They become more independent, active and self-confident. The analysis of the data suggests that the use of ICT in social work is significant for both social and elderly people.

Conclusions:

1. Based on the analysis of scientific literature, the possibilities of application of information communication technologies in social work are revealed. It showed that modern social work is becoming increasingly technology-oriented, with a very important role for the social worker, but also for the service user. The application of information and communication technologies has an impact in many areas, but it is more relevant to the increase in the autonomy of the elderly, the avoidance of isolation, and the growth of communication and interaction. Service providers have the ability to connect more easily and quickly with service users, to communicate, to receive and transmit and to manage information.
2. Based on the experiences of social workers, it has become clear that information and communication technologies are becoming an important tool in the professional practice of service providers themselves. The experiences of the participants in the

study confirm the theoretical aspects that social workers' use of information and communication technologies in their service delivery increases the quality and accessibility of services. Greater communication between workers and service users develops, which leads to better communication and better contact with the elderly. The use of ICT in social work with the elderly has its advantages, but in order to ensure equal access and convenience for the elderly, the implementation of technology-based measures requires equal access for all, training, and the availability of time to help those who are more in need of assistance.

3. Based on the results of the empirical study, it can be concluded that information communication technologies have an important function in social work with the elderly among the elderly. Independence from others, greater independence, the ability to use electronic services themselves, increased communication with others and a reduction in isolation. The integration of ICT in social work with older people can increase their level of self-expression and self-confidence, and promote independence and social contacts. However, to ensure that the use of technology is inclusive, respectful and in line with older people's values and preferences, it is necessary to consider appropriate ways of integrating it into activities and occupations, taking into account the needs, fears and other factors that hinder the use of ICT by the users of services.
4. The analysis of the qualitative research data highlighted that social work is becoming more and more dependent on information and communication technologies. Both social workers and older people can achieve very good and achievable results by applying ICT in their lives and activities. Involving service users in the organisation and planning of activities can increase the effectiveness of the services provided. Social workers and older people may have different views on the use of ICT in social work services, but finding common points of contact in their activities can lead to a more effective and inclusive use of technology in the context of activities and communication. Continuous dialogue and cooperation between social workers and service users is essential.

REFERENCES

1. Acheampong, F. ir Anto, B.P. (2015) Perceived Barriers to Pharmacist Engagement in Adverse Drug Event Prevention Activities in Ghana using Semi-Structured Interview. *BMC Health Serv Res*, 15: 361
2. Barsky, A. (2020). Ethical exceptions for social workers in light of the COVID19 pandemic and physical distancing. *New Social Worker. The new social worker*, PhD, JD, MSW.
3. Berzin S. C., Singer J., Chan C. (2015). *Practice Innovation through Technology in the Digital Age: A Grand Challenge for Social Work*. Grand Challenge: Harness Technology for Social Good. American Academy of Social Work and Social Welfare. 12-3.
4. Blok, M., Van Ingen, E., De Boer, A.H. ir Slotman, M. (2020) The use of information and communication technologies by older people with cognitive impairments: from barriers to benefits. *Computers in Human Behavior*, 104: 1-9.
5. Brijūnaitė R., Ž. Metrikienė Ž., Eitmonaitė Ž., Topicha V. (2010). Senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo įgūdžių palaikymas ir atstatymas.
6. Dauderys V., Bandzevičienė R. (2008). Socialinių paslaugų inovacija: dienos globos centro senyvo amžiaus žmonėms patirtis. V. *Socialinio darbo teorija ir praktika*. Socialinis darbas 7(1).
7. Fedirko N. (2022). Digital social protection in Ukraine: prerequisites and strategic challenges. *Social and labour relations: theory and practice*, 12(1), 1-13. Prieiga per internetą: doi:10.21511/slrtp.12(1).2022.0.
8. Freeman Sh., Marston H.R., Ross Ch., Morgan D.J., Wilson-Menzfeld G., Gates J., Kolochuk S., Mcaloney R. (2022). Progress towards enhanced access and use of technology during the COVID-19 pandemic: A need to be mindful of the continued digital divide for many rural and northern communities. *Healthcare Management Forum* 35(1):1-5. Follow journal.
9. Finkelshtein R., Wu Y., Brenna – Ing M. (2023). Older adults' experiences with using information and communication technology and tech support services in New York City: findings and recommendations for post-pandemic digital pedagogy for older adults. *Brookdale Center for Healthy Aging, Hunter College, City University of New York, New York, NY, United States*.

10. Gečienė, J., Gudžinskienė, V. (2018). Socialinės globos įstaigų, dirbančių su senyvo amžiaus asmenimis, teikiamų paslaugų kokybės vertinimas. *Socialinis ugdymas / Sumanioji edukacija – visuomenės kokybės sąlyga*, 49 (2), 93-110.
11. Gvaldaitė L., Švedaitė B. (2005). Socialinio darbo metodai.
12. Hill, R., Betts, L. R. ir Gardner, S. E. (2015). Older adults' experiences and perceptions of digital technology: (Dis)empowerments, wellbeing and inclusion. *Computers in Human Behavior*, 48, 415–423.
13. Jachjajeva E. ir Levickaitė K. (2013). Pasaulinis senėjimas. Vši Psichikos sveikatos perspektyvos. Vilnius.
14. Jankūnaitė D., Naujanienė R, (2012). Sėkmingos senatvės prielaidos: senyvo amžiaus asmenų perspektyvos. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*. 10(2).
15. Rachel Johnson R., Hegarty J.R. (2003). Websites as educational motivators for adults with learning disabilities. *British Journal of Educational Technology*. V-34.
16. Lamanuskas V. (2013). Informacinės komunikacinės technologijos: ugdymo kokybės aspektas. Šiaulių universitetas. Švietimas: politika, vadyba, kokybė
17. Labutė Ž., Žemaitaitytė I. (2015). Informacinių komunikacinių technologijų pritaikymo galimybes. Mykolo Romerio Universitetas. Socialinių technologijų fakulteto Edukologijos ir socialinio darbo institutas. 5, 7(2), p. 292–304.
18. Lietuva 2030 (2012). Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimas Nr. XI-2015 „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo“ Nr. 61-3050.
19. Llorente-Barroso C., Kolotouchkina O., Manas-Viniegra L. (2021). The Enabling Role of ICT to Mitigate the Negative Effects of Emotional and Social Loneliness of the Elderly during COVID-19 Pandemic. *Int. J. Environ. Res. Public Health*. 18(8), 3923.
20. Machado L.R., Jantsch A., De Lima D.S., Behar P.A. (2014). Cyberseniors and quality of life: A focus on social networking. *Graduate Program in Computer Education at Federal University of Rio Grande do Sul*. https://www.researchgate.net/publication/289485542_Cyberseniors_and_quality_of_life_A_focus_on_social_networking/citations.
21. Mahalakshmi, M. ir Velusamy M.A. (2018). The Role of Social Worker with Elderly Care in Tamil Nadu. *International Journal of Innovative Knowledge Concepts*, 6 (4): 9-11.
22. Mikulionienė S., Rapolienė G., Valavičienė N. (2018). Vyresnio amžiaus žmonės, gyvenimas po vieną ir socialinė atskirtis. Monografija. Lietuvos socialinių tyrimų centras.

23. Mikulionienė S. (2011). Socialinė gerontologija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
24. Mohajan, H.K. (2018). Qualitative Research Methodology in Social Sciences and Related Subjects. *Journal of Economic Development, Environment and People*, 7 (1): 23-48.
25. Mogilicharla, Y. (2021). Information Communication Technology in Social Work Practice- An Overview. *IJIRT*, 7 (9): 148-150.
26. Morkūnienė J. (1995). Humanizmas. Filosofinės teorijos metmenys. Filosofijos, sociologijos ir teisės institutas,
27. Nedeljko M., Bogataj D., Kaučič B.M. (2021). The use of ICT in older adults strengthens their social network and reduces social isolation: Literature Review and Research Agenda. *IFAC Papers On Line* 54-13, p. 645–650.
28. Nordin S., Sturge J., Ayoub M., Jones A., McKee K., Dahlberg L., Meijering L., Elf M. (2021). The Role of Information and Communication Technology (ICT) for Older Adults' Decision-Making Related to Health, and Health and Social Care Services in Daily Life A Scoping Review. *Int. J. Environ. Res. Public Health*. 19, 151
29. Petružytė D., Gevorgianienė V., Charenkova J., Seniutis M., Šumskienė E., Žalimienė L. (2023). Technologijų integravimas į socialinio darbo praktiką ir studijas: poreikiai, iššūkiai ir galimybės. *Acta Paedagogica Vilnensia* 50, pp. 23-26.
30. Perron B. E., Taylor H. O., Glass J., Margerum L. J. (2010). *Information and communication technologies in social work*. *Advances in social work*. Vol. 11 No. 1.
31. Piščalkienė V., Krasuckienė D., Lamsodienė E., Beseckas P. (2014). Pagyvenusių ir senų asmenų bendravimo patirties su sveikatos ir socialinės priežiūros specialistais vertinimas. *Sveikatos mokslai*. 24 tomas, Nr. 6, p. 5-16.
32. Randolph, K., Latham, D., Gross, M. ir Constantino, C. (2022). Information Communication Technology and the Social Worker-Client Relationship: Lessons from Communication Theory. *Technology and Swεκr client relationship*, 22 (3): 916-935.
33. Ratheeswari K. (2018). Information Communication Technology in Education. *Journal of Applied and Advanced Research*. 3. S45-S47.
34. Ruškus J, Mažeikis G. (2007). Neįgalumas ir socialinis dalyvavimas.
35. Singh A, Misra N. (2009). Loneliness, depression and sociability in old age. *Ind Psychiatry J*. 8(1):51-5.
36. Sixsmith A., Horst B. R., Simeonov D., Mihailidis A. (2022). Older People's Use of Digital Technology During the COVID-19 Pandemic. *Bulletin of Science, Technology & Society*. *SAGE Publications*. 42(1-2) 19–24.

37. Skučienė D., Bartkus A., Moskvina J., Uleckienė A. Senėjanti visuomenė: Kaip mes pasirengę? 2015 m.
38. Šukytė E., Čepukienė V. (2017). Senyvo amžiaus žmonių požiūrio į senatvę ir psichologinio atsparumo reikšmė jų gyvenimo kokybei. *Visuomenės sveikata*, 1(76). Vilniaus priklausomybės ligų centras, Vytauto Didžiojo universitetas.
39. Teresevičienė M., Rutkienė A. (2012). *IKT svarba andragogų profesionalizacijai Grundtvig programos kontekste*. Profesijos rengimas: tyrimai ir realijos. 12.
40. Ugwu, C.N. ir Eze, V.H.U. (2023). Qualitative Research. *Idos Journal of Computer and Applied Sciences* 8 (1): 20-35.
41. Urtamo A, Jyvakorpi SK, Strandberg TE (2019). Definitions of successful ageing: a brief review of a multidimensional concept. *Acta Biomed.* 90(2):359-363.
42. Van Deursen (2020). Digital Inequality During a Pandemic: Quantitative Study of Differences in COVID-19–Related Internet Uses and Outcomes Among the General Population. *J Med Internet Res*. Prieiga per internetą: doi: [10.2196/20073](https://doi.org/10.2196/20073)
43. Žemaitaitytė, I. ir Katkonienė, A. (2019). Competences of older people to use smartphones as a factor of wellbeing in contemporary society. *SHS Web of Conferences*, 68: 1-9.
44. Žėkaitė J., Adomaitytė-Subačienė I., Schoroškienė V., Speičytė-Ruschhof E. (2021). Skaitmeninės atskirties veidai: formaliojo ugdymo dalyvių požiūris į skaitmeninę atskirtį ir jo kaita nuotolinio ugdymo laikotarpiu pandemijos sąlygomis. Vilniaus universitetas.
45. Žydžiūnaitė V., Sabaliauskas S. (2017). *Kokybiniai tyrimai. Principai ir metodai*.
46. Žukauskienė R. (1998). *Raidos psichologija*.

PRIEDAI

PUSIAU STRUKTŪRUOTO INTERVIU PLANAS SOCIALINIAMS DARBUOTOJAMS

Gerbiamas (-a) tyrimo dalyvi (-e),

Baigiamajame darbe atlieku tyrimą, kurio tikslas – informacinių komunikacinių technologijų taikymas socialiniame darbe su senyvais žmonėmis. Jūsų atsakymai yra konfidencialūs ir viešai nepublikuojami. Gauti tyrimo duomenys bus apibendrinti ir naudojami tik mano baigiamajame darbe.

IKT socialiniame darbe

1. Jūsų nuomone, kuo yra svarbios informacinės komunikacinės technologijos (IKT) socialiniame darbe?
2. Kokiais būdais Jūs naudojate IKT (pvz. kompiuteriai, planšetiniai kompiuteriai, mobilios programos) savo darbe?
3. Kur ir kada dažniausiai socialiniai darbuotojai integruoja IKT į savo darbinę veiklą?
4. Koks Jūsų požiūris į IKT naudojimą dirbant su vyresnio amžiaus žmonėmis?

IKT naudojimo poreikis, kliūtys, taikymo tikslai

5. Kokios kliūtys vyrauja socialinio darbo praktikoje, trukdančios taikyti IKT su senyvo amžiaus žmonėmis?
6. Su kokiais iššūkiais susiduria senyvi žmonės naudodamiesi IKT?
7. Kaip IKT gali būti naudojamos, siekiant pagerinti vyresnio amžiaus žmonių socialinį užimtumą?
8. Kaip IKT gali padidinti socialinio darbo paslaugų prieinamumą?

IKT svarba ir reikšmė socialiniame darbe

9. Kokių socialinių problemų (izoliacijos, mažo/mažėjančio savarankiškumo) galima išvengti, skatinant senyvo amžiaus žmones naudotis technologijomis?
10. Kokią reikšmę vis platesnis IKT naudojimas su senyvo amžiaus žmonėmis turi socialinio darbo kaip profesijos ateičiai?
11. Gal galite pasidalinti patirtimi iš savo darbo praktikos? Galite paminėti tiek sėkmingus ir mažiau sėkmingus pavyzdžius.

Ačiū už nuoširdžius Jūsų atsakymus ir interviu skirtą laiką!

PUSIAU STRUKTŪRUOTO INTERVIU PLANAS SENYVO AMŽIAUS ŽMONĖMS

Gerbiamas (-a) tyrimo dalyvi (-e),

Baigiamajame darbe atlieku tyrimą, kurio tikslas – informacinių komunikacinių technologijų taikymas socialiniame darbe su senyvais žmonėmis. Jūsų atsakymai yra konfidencialūs ir viešai nepublikuojami. Gauti tyrimo duomenys bus apibendrinti ir naudojami tik mano baigiamajame darbe.

IKT prieinamumas

1. Kokiomis IKT priemonėmis ir kaip dažnai Jūs naudojate (pavyzdžiui, televizorius, planšetinis kompiuteris, internetas, mobilusis telefonas, fotoaparatas, video kamera ir pan.)?
2. Kokiems tikslams Jūs naudojate IKT/internetą?
3. Kokiomis programėlėmis, tinklalapiais Jūs dažniausiai naudojate (pavyzdžiui, interneto naršyklės, Whatsapp, Viber, Facebook (Messenger), Zoom ir kt.)? Galbūt galite įvardinti programėles/tinklalapius, kurie Jums asmeniškai yra labai naudingi? Pakomentuokite.

IKT naudojimos poreikis, kliūtys ir naudojimo tikslai

4. Kaip manote, ar turite pakankamai žinių apie IKT naudojimą(si)? Jei taip, gal galite papasakoti, kas Jums labiausiai padėjo išmokti ir įprasti naudotis IKT priemonėmis arba su kokiomis kliūtimis susidūrėte.
5. Kokia Jūsų nuomonė apie IKT naudojimo galimybes?
6. Papasakokite, kaip taikote IKT priemonės bendraujant su socialiniais darbuotojais?
7. Kas jus paskatino/skatina išmokti naudoti išmaniaisiais telefonais, planšetėmis ir panašia IKT įranga? Įvardinkite ir trumpai pakomentuokite.
8. Kokius sunkumus patiriate, naudodantis IKT priemonėmis?
9. Jūsų patirtimi, kas labiausiai trukdo naudotis IKT priemonėmis?
10. Jūsų nuomone, kas galėtų palengvinti naudojimąsi IKT priemonėmis?

IKT reikšmė ir svarba

11. Kokia Jūsų nuomonė apskritai apie technologijų naudojimą vyresniame amžiuje? Kokią išvelgiate jų naudą/pasekmes kasdieniame gyvenime? Trumpai pakomentuokite.

Ačiū už nuoširdžius Jūsų atsakymus ir interviu skirtą laiką!

Socialinių darbuotojų atsakymai

1 lentelė. Informacinės komunikacinės technologijos socialiniame darbe

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių skaičius
Socialinių darbuotojų ir paslaugų gavėjų komunikacija Darbe	Efektyvesnis informacijos apie klientą rinkimas	„<...> lengviau sisteminti visą informaciją apie klientą, pasitelkiant IKT.“ [SD1] „<...>IKT socialiniame darbe yra svarbios dėl įvairių priežasčių, tokių kaip informacijos rinkimas.“ [SD4]. „<...>informacinės komunikacinės technologijos labai svarbios mūsų darbe, tiek dirbant asmeniškai ir pildant įvairius dokumentus apie klientus, tiek dirbant su pačiu žmogumi<...>“ [SD6]	3
	Lengvesnis bendravimas su klientais	“<...> lengviau susisiekti per facebook, messenger, nes jie labai tuo naudojami<...>” [SD2] „<...> bendravimas su paslaugų gavėjais<...>“ [SD4]. „<...> praplečia taip savo bendravimo ratą, sakykim, taip susiranda ten kažkokių draugų, kažkokius tai būrelius lanko.“ [SD5]	3
	Įgyjami įgūdžiai, kurie reikalingi dalyvavimui visuomenėje	„<...> įgyja naujų socialinių įgūdžių ir bando kažkaip integruotis į visuomenę socialiai“ [SD1] „<...> paprasčiau ir lengviau pradeda naudotis internetu, sumokėti mokesčius, sakykim, patogiau.“ [SD5].	2
Socialinio darbo procesas ir turinys	Fiksuojamas klientų pokytis	„<...> paprasčiau stebėti pokytį tiek pačio proceso esmėje, tiek kliento gyvenimo pokyčiuose<...>“ [SD3]. „Sisteminant informaciją, vėliau galima matyti, kaip klientai keičiasi, progresuoja<...>[SD].	2

2 lentelė. Informacinių komunikacinių technologijų panaudojimo būdai socialiniame darbe

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių skaičius
Naudojamos ryšio priemonės ir kitą įranga	Kompiuterių naudojimas	<p>„<...> tai tikriausiai naudojame visi tiek kompiuterį, tiek planšetinį kompiuterį, tiek mobiliuosius telefonus.“ [SD5].</p> <p>„<...> tikriausiai labiausiai naudojama priemonė yra kompiuteris<...>“ [SD4].</p> <p><...> taip pat kompiuterius, kai sisteminame informaciją apie juos<...>“ [SD3].</p> <p>„<...> labiausiai kompiuteris yra naudojamas, tiek informacijai rinkti, tiek įvairioms veiklos organizuoti.“ [SD1].</p> <p>„Žinoma, naudojamas kompiuteris, dirbant su senyvo amžiaus žmonėmis.“ [SD6].</p>	5
	Mobiliųjų telefonų naudojimas bendravimui ir ryšių su klientais palaikymui	<p>„<...> antroje vietoje būtų galima įvardinti telefoną“. [SD4].</p> <p>„<...> tai daugiausiai naudojame telefonus, kai bendraujame ir palaikome ryšius su klientais<...>“ [SD3].</p> <p>„<...>kai dalyvauja žmonės grupinėse veiklose, visi mobilius telefonus išmaniuosius turi.“ [SD2].</p> <p>„<...> tikriausiai naudojame visi tiek <...> mobiliuosius telefonus.“ [SD5].</p> <p>„<...> naudojame, dirbant su senyvo amžiaus žmonėmis, tai <...> mobilieji telefonai.“ [SD6].</p>	5
	Planšetiniai kompiuteriai, kaip dar vienas IKT įrankis	<p>„<...> pasiimkim galbūt kažkokią tai planšetę ar telefoną ir pabandykim susikurti<...>“ [SD1].</p> <p>„<...>Tai darom visokias apklausas, kur galim parodyti ant ekrano iškart atsakymus<...>“ [SD2].</p> <p>„<...>žinoma, naudojame su senyvo amžiaus žmonėmis <..> tai planšetiniai kompiuteriai.“ [SD6].</p>	4

		„<...> tikriausiai naudojame visi tiek tiek planšetinį kompiuterį <...>.“ [SD5].	
	Susisiekimas, bendravimas vyksta daugiausia per facebook/messenger	„<...> pandemijos metu labai daug kalbėjom su žmonėm per mesendžerį <...>“ [SD2]. „<...> viešiname savo veiklas fasebooke, kuo naudojasi mūsų klientai.“ [SD2]. „<...> visas komunikavimas ir vyksta per įvairias platformas, programas, tinklus, vyksta dalinimasis straipsniais, moksliniais straipsniais, duombazėmis ar ne.“ [SD3].	3
IKT paskirtis socialiniame darbe	Bendravimas vienas iš esminių IKT naudojimo tikslų	„Nes pagrinde tai bendravime.“ [SD5]. „<...> bendraujant su klientais tai labai svarbu<...>visas komunikavimas ir vyksta per įvairias platformas“ [SD3]. „<...> susisiekiant su paslaugų gavėjų artimaisiais<...>“ [SD4].	3
	IKT naudojama veikloms, paskaitoms, užsiėmimams.	„<...>su senyvo amžiaus žmonėmis tai dažniausiai planšetiniai kompiuteriai įvairioms veikloms, nes jie patogesni savo dydžiu<...>“ [SD6]. „<...> dažnai turim įvairių paskaitų ir socialinių įgūdžių veiklų<...>naudojam labai populiarias programėles Power point, Microsoft Jam Board<...>“ [SD1].	2

3 lentelė. Gaunamas poveikis, taikant IKT socialiniame darbe su senyvo amžiaus žmonėmis

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių skaičius
Didesnis senyvo amžiaus pasitikėjimas savimi ir atskirties mažinimas Efektyvesnis paslaugų prieinamumas	Mokantis naudotis IKT, stiprėja senyvo amžiaus žmonių savivertė	„<...> kai mokėmės, tarkim, naudoti įvairias priemones <...> ir sakė, oi aš čia nieko nemoku, man niekas neišeis, bet iš tikrųjų, jie jautėsi kažką išmokę po užsiėmimo.“ [SD2]. „<...> parodyti, tai, ką galbūt sugeba daryti, kuom domisi, kas jam yra svarbu<...>“ [SD4]. „<...> paprasčiau nupasakoti<...> kas yra tos informacinės technologijos, kuom jos gali būti naudingos, išsklaidyti tam tikrus ir pagrįstus, ir nepagrįstus nuogastavimus, išsklaidyti mitus.“ [SD3]. „Tai gali padėti žmogui atsiskleisti, parodyti tai, ką galbūt sugeba daryti, kuom domisi, kas jam yra svarbu.“ [SD4].	4
	IKT naudojimas komunikacijai, kaip senyvo amžiaus žmonių atskirties mažinimo galimybė	„<...> kai žmogus daugiau bendrauja, komunikuoja, tai ir ta atskirtis mažėja<...>“ [SD]. „<...>senyvo amžiaus klientus turime įtraukti į visuomenę, kad jie nepatirtų jokios socialinės atskirties.“ [SD1].	2
Efektyvesnis paslaugų prieinamumas	Didesnė komunikacija tarp socialinių darbuotojų ir senyvo amžiaus žmonių	„<...>būtų lengviau pasiekiami klientai, didėtų bendravimas<...>“ [SD5]. „<...>mes galime jau susiskambinti, o jeigu nesusiskambinti, tai tada susirašyti trumposiomis žinutėmis ir tai jau yra išmanių technologijų taikymas<...>“ [SD1].	2
	Lengvesnis paslaugų pasiekimas, pasitelkiant IKT	„<...> savitarnos platformų atsiradimas, laiko reiškia eilėse trumpinimas patiems senjorams yra didelė pagalba.“ [SD3]. „<...> sutrumpėja pats laukimo laikas, norint gauti tam tikras socialines paslaugas, ypatingai tiek senjorams, tiek socialiai	2

		pažeidžiamoms grupėms.“ [SD3].	
	Informacijos rinkimas, naudojantis technologijomis	„<...>socialiniame darbe jau yra būtinės informacinės technologijos, pradedant nuo paramos rinkimo, baigiant paprasčiausia paslaugų gavėjų bylų pildymu, ISGP sudarymu.“ [SD4]. „<...>vien nuotolinės konsultacijos gal gali palengvinti tiek socialinio darbuotojo, tiek žmogaus norus, lūkesčius.“ [SD6].	2

4 lentelė. IKT naudojimo poreikis ir kliūtys socialiniame darbe su senyvo amžiaus žmonėmis.

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių skaičius
IKT taikymo kliūtys dėl senyvo amžiaus žmonių asmeninių savybių ir socialinių darbuotojų įgūdžių trūkumo	Senyvo amžiaus žmonių priešinimasis naujovėms	„Visų pirma senyvo amžiaus asmenys dažnai priešinasi tam, ko bijos patys, jiems sunku priimti naujoves, nes galvoja, kad nesugebės išmokti.“ [SD2]. „<...>senyvo amžiaus žmonės jie dažniausiai sako, kad jie jau per seni toms technologijom, jiems sunku įsisavinti naujoves.“ [SD5]. „<...> jiems labai sunku išmokti naujų dalykų<...>“ [SD6]. „<...> sunkiai priimamos naujovės, gali sukelti išankstinį pasipriešinimą.“ [SD4].	4
	Senyvo amžiaus žmonių nepasitikėjimas savimi, naudojantis IKT.	„<...> jie bijo tų technologijų, atrodo kažkas labai baisaus, kad aš paspausiu kažką ir viskas dings <...>“ [SD2]. „<...> ne visada klientai nori mokytis, ne visada galvoja, kad jie gali<...> moka naudotis išmaniaisiais, pavyzdžiui, telefonais ir baisu naudotis kompiuteriu, nes ten atrodo kažkas kitokia<...>“ [SD1]	2
	Socialinių darbuotojų įgūdžių trūkumas, naudojant IKT dirbant su senyvo amžiaus žmonėmis	„<...>per mažai informacijos patiems sau, nes išties ne, ne viską galime žinoti, trūksta darbinės praktikos<...>“ [SD3]. „<...>darbuotojams pritrūksta kantrybės juos mokant naujų dalykų<...>“ [SD4].	2
IKT taikymo kliūtys dėl priemonių nepakankamumo ir pagalbos poreikio senyvo amžiaus žmonių tarpe	Senyvo amžiaus žmonių nesinaudojimas technologijomis dėl įrangos neturėjimo	„<...>Yra tokių, kurie neturi tų išmaniųjų įrenginių<...>“ [SD5]. „<...> neturi prieigos prie tokių technologijų<...>dauguma neturi iš tikrųjų tam tikrų įgūdžių ir kartais net finansų įsigyti tam tikroms priemonėms, kad jie galėtų naudotis.“ [SD1].	2
	Senyvo amžiaus žmonių pagalbos poreikis	„Nenoras prašyti pagalbos<...>tas prašymas pagalbos parodo, kad žmogus yra nebe savarankiškas, kad jam reikia pagalbos<...>“ [SD6]. “Su baime turbūt didžiausia dalis susiduria, su baime padaryti kažką tai ne taip<...>.” [SD3].	2

5 lentelė. Kokių socialinių problemų galima išvengti, skatinant senyvo amžiaus žmones naudotis technologijomis?

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių skaičius
IKT nauda, išvengiant socialinių problemų senyvo amžiaus žmonių gyvenime	Senyvo amžiaus žmonių izoliacijos ir vienišumo išvengimas.	<p>„<...> išsprendžia izoliacijos problemą, kad žmonės pradeda burtis į bendruomenes<...>“ [SD1].</p> <p>„<...> daugiau įtraukties, reiškia daugiau matymo<...>“ [SD3].</p> <p>„<...> dažniausiai senyvo amžiaus žmonės akcentuoja, kad yra vieniši<...>didesnės galimybės susirasti tų bendraminčių, praplėsti bendravimą.“ [SD5].</p> <p>„<...>jie susiranda grupių, jie susitinka gyvai, eina į edukacijas<...>“ [SD1].</p> <p>„<...>dauguma senyvo amžiaus žmonių yra atskirti<...> nuo bendravimo su artimaisiais, draugais, dauguma turi judėjimo problemų<...>daugiau galimybių nesijausti tokiam izoliuotam, nepamiršti to bendravimo su aplinkiniais.“ [SD6].</p> <p>„<...> naudojant informacines technologijas, galima tą vienišumą sumažinti ir skatinti bendravimą su panašaus amžiaus asmenimis ir artimaisiais.“ [SD4].</p>	6
	Savarankiškumo skatinimas senyvo amžiaus žmonių tarpe.	<p>„<...> daugiau savarankiški, nes būna, sėdi ir sako, laukiu ten, kada anūkė atvažiuos ir ten kažką padarys<...>“ [SD2].</p> <p>„<...> manau, kad būtų didesnis ugdymas savarankiškumo.“ [SD5].</p>	2
	Senyvų žmonių ryšių atkūrimas/sukūrimas su kitais, pasitelkiant IKT.	<p>„<...>atkuria bendravimą su esamais, buvusiais draugais, giminaičiais<...> atranda tuos ryšius ir pradeda bendrauti ir su užsimezga ryšys<...>“ [SD1].</p> <p>„<...>jie neturi, kaip bendrauti ir kartais tie ryšiai su artimaisiais nutrūksta, tai mes turime labai daug visokių nemokamų programų, su kuriomis galima išmokti naudotis ir tada atkurti visus ryšius ir jų nepaleisti.“ [SD1].</p>	2

6 lentelė. IKT naudojimo su senyvo amžiaus žmonėmis reikšmė socialinio darbo, kaip profesijos ateičiai

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių skaičius
Informacinių komunikacinių technologijų reikšmė socialiniam darbui	Daugiau naujovių socialiniame darbe ir kokybiškesnės paslaugos	„Be informacinių technologijų ateityje nei vienas socialinis darbuotojas nesuteiks kokybiškų paslaugų.“ [SD4]. „Socialinis darbas neatsiliks nuo naujovių ir visos informacinės technologijos suteiks dar daugiau galimybių.“ [SD6]. „Socialinis darbas irgi eis koja kojon į modernizmą<...>su klientais dirbusimės ne tik tiesioginiu kontaktu, bet, manau ir per nuotolį daug kas vyks ateityje.“ [SD1].	3
	IKT dėka didėja senyvo amžiaus žmonių įtrauktis.	„Žmonės<...>dėka informacinių technologijų gali dalyvauti su vis didesne jėga, daugiau įtrauktis, reiškia daugiau matymo<..>“. [SD3]. „Didesnė įtrauktis, efektyvumas.“ [SD6].	2
	Lengvesnis paslaugų prieinamumas	„Tai tas paslaugų prieinamumas lengvesnis<...>tos technologijos jos priartina žmones prie mūsų.“ [SD2]. „Bus lengviau gauti paslaugas ir jos bus dar įvairesnės.“ [SD6].	2

Senyvo amžiaus žmonių atsakymai

7 lentelė. Dažniausia naudojamos IKT įrankiai ir programos

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių skaičius
Susiekimo, pramogų, informacijos ieškojimo, bendravimo programėlės ir įrankiai	Telefonas	„Telefonas<...> aišku ten socialiniai tinklai, ryšio galimybės tai.“ [I5]. „<...> ir telefonu<...> [I6] „<...>išmanusis mobilusis telefonas.“ [I4]. „<...>mobilus telefonas<...> [I2]. „Nu daugiau tai einamos žinutės ir taip toliau.“ [I1].	5
	Kompiuteris	<...>anksčiau dar kompiuteriu naudojaus.“ [I3]. „<...> kompiuteris yra namuose.“ [I5]. „Aš viskuo ir kompiuteriu<...>“ [I6]. „Nešiojamą kompiuterį naudojame rečiau, kelis kartus per savaitę.“ [I2]. „<...>kompiuteris dar aišku<...>“ [I1].	5
	Televizorius	„Televizorius<...> [I6]. „Kasdien naudojamas televizorius<...>“ [I2]. „Kasdien televizorių žiūriu.“ [I3]. „Televizoriu <...>“ [I4].	4
	Planšetinis kompiuteris	„<...> ir planšete viskuo kas tikrai yra, viską turiu.“ [I6]. „Planšetė <...>“ [I5] „<...> nu va planšetinis kompiuteris.“ [I4].	3
	Elektroninis paštas	„<...>paštai įvairūs <...>“ [I5]. „<...>elektronins paštas<...>“ [I1].	2

8 lentelė. Tikslas, kuriam naudojami IKT/internetas

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių skaičius
IKT naudojimas neformaliam laiko praleidimui	IKT pasitelkiamos laisvalaikiui, poilsiui.	„<...>socialiniai tinklai<...>tai spauda, pažaisti, irgi filmus pažiūrėti<...>“ [I5]. „<...>naudoju žiūrėti filmus, skaityti elektronines knygas, piešti, kurti.“ [I2]. „Aš moku fotografuoti su telefonu, kai reikia.“ [I3]. „Dėl kinų, dėl teatrų lankymo, nu pažintinėms kelionėm vat mėgstu pasižiūrėti<...>“ [I6].	4
	IKT bendravimui su artimaisiais, giminaičiais, draugais, pažįstamais, kolegomis	„<...>ir šiaip susiskambini su kitais, susirašai žinutėmis, nuotraukom pasidalini, pasveikinti su gimtadieniu labai paprasta<...>“ [I1]. „<...> bendrauju su socialiniais darbuotojais, kai reikia<...>“ [I4]. „<...>žinutes moku parašyti telefonu kitiems<...>“ [I3].	3
Informacijos gavimas ir įstaigų pasiekimas tampa lengvesnis, naudojant IKT	Technologijos naudojamos informacijos rinkimui	„<...> nu tai dažniausiai informacijos rinkimas<...>“ [I1]. „<...>facebooku naudojuosi receptam pasiskaityti, nusirašau ir facebooko<...>“ [I4].	2
	Technologijos naudojamos registruojantis gydymo įstaigose.	„Registruojuosi pas gydytoją per telefoną<...>“ [I3]. „<...>kai reikia registruojuosi pas gydytoją<...>“ [I4].	2

9 lentelė. Veiksniai, paskatinę naudotis IKT

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių skaičius
Individualus poreikis	Santykių palaikymas	„<...>tai jei noripalaikyti santykius, nebūti va vienas pastoviai, tai ir turi mokėti naudotis.“ [I4]. „<...> bendravimas su giminėmis, gyvenančiais toli.“ [I5].	2
	Asmeninis tobulėjimas	„<...> dėl savęs norisi tobulėti.“ [I1]. „Pačiai irgi naudinga žinoti, šviestis <...>“ [I2].	2
Aplinkos ir darbo įtaka	Darbinė veikla įtakojo būtinybę naudotis technologijomis senyvo amžiaus žmonių tarpe.	„Tai paprasčiausiai darbe reikėdavo naudoti<...>“ [I1]. „Naudotis išmaniaisiais telefonais ir kompiuteriais privalėjau išmokti, kad galėčiau atlikti įvairias programas savo profesinėje srityje<...>nu ir taip pat profesijos kėlimo kursuose privalėjau naudotis.“ [I2].	
	Šiuolaikinė visuomenė įtakoja technologijų naudojimo būtinybę.	„<...>esi priverstas šiais laikais viską mokėt<...>“ [I3]. „<...>Gyvenimo būtinybė, tokie laikai dabar<...>“ [I4]. „<...>norisi neatsilikti nuo gyvenimo<...>“ [I1].	

10 lentelė. Sunkumai, su kuriais susiduriama naudojantis IKT

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių skaičius
Informacinių komunikacinių technologijų naudojimo sunkumai senyvo amžiaus žmonių tarpe.	Senyvo amžiaus žmonių žinių stoka lemia sunkumus naudotis IKT.	<p>„<...>Nemokėjimas naudotis pilnai, viską reikia užsirašyt, kaip ką spausti<...>“ [I4].</p> <p>„<...>jeigu programos pasikeičia kas nors. Tikrai ne taip greitai įsisavinti juos galima<...>būna tie sunkumai tokie, kad tiesiog visko nežinai, bijai, kad neprisidaryti nesąmonių“ [I1].</p> <p>„Kartais nemoku susimokėti mokesčius arba nemoku įdėti skelbimo į internetą, kartais ką nors paspaudžiu ir neberodo“. [I3].</p> <p>„Sunku pasidaryti paskyrą elektros arba interneto, visur reikia susikurti paskyrą, kitaip neleidžia prieiti pasižiūrėti.“ [I4].</p>	4
	Atsirandanti baimė senyvo amžiaus žmonių tarpe, kuri įtakoja sunkumus naudojantis IKT.	<p>„<...>jaučiu kartais baimę, kad galiu kažkur suklysti ir kažką ne taip padaryti<...>“ [I2]</p> <p>„<...>Nusiųsti ne taip, arba išsireikšti ne taip<...>“ [I1].</p>	2

11 lentelė. Kas galėtų palengvinti naudojimąsi IKT priemonėmis?

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių skaičius
Lengvesnis IKT įsisavinimas ir preinamumas.	Žinios ir įgūdžiai gali būti įgyjami iš mokymų ir kursų.	<p>„<...> vedami įvairūs kursai, seminarai, kad galėtume prisijungti, tobulintis, mokytis<...>“ [I2].</p> <p>„<...>Nu tai gal kokie kursai<...> [I3].</p> <p>„<...>Kompiuterių kursai man padėtų<...>nu va gal eičiau mokyčiausi ir kažkaip geriau viską atsiminčiau ir išmokčiau.“ [I4].</p> <p>„<...>viena pažįstama pradėjo lankyti trečiojo amžiaus universitetą tuos kompiuterinio raštingumo kursus<...>“ [I6].</p> <p>„<...>kursai, bet ne pradedantiesiems, bet truputį labiau pažengusiems, nu maždaug va mano lygio<...>“ [I5].</p>	5
	Papildoma informacija, kuri įtakotų geresnį IKT įsisavinimą senyvo amžiaus žmonėms.	<p>„<...> šiaip informacijos ir tobulėjimui tikrai norėčiau<...>“ [I1].</p> <p>„<...> ir šiaip papildoma informacija apie informacines komunikacines technologijas tikrai praverstų, kad ir iš kitų šaltinių.“ [I5].</p>	2

12 lentelė. IKT naudojimo

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai	Teiginių skaičius
Didėja paslaugų ir informacijos pasiekiamumas	Paprasčiau pasiekiamos paslaugos	„<...>Nereikia eiti į banką, apsimokėti sąskaitas gali namuose<...>“ [I4]. „<...> gali neišėjęs iš namų, daug reikalų susitvarkyti, kas padeda lengviau viską pasidaryti pačiam.“ [I1]. „<...> su gydytoju lengviau susisiekti, vizitui užsirašyti elektroninėje sistemoje<...>“ [I2].	3
	Lengvesnis informacijos prieinamumas	„<...>susirasti kokios informacijos, susijusios su visokiomis veiklomis<...>“ [I5]. „Nauda labai didelė<...>susirasti reikiamos informacijos, tarkim reikia kokio recepto, iškart gali ir susirasti, nebereikia turėti receptų knygos, kad va pasižiūrėti.“ [I2].	3
Galimybė tobulėti	Galimybė pasiekti norimus mokymus internete	„<...>Mokytis gali, ką tik sugalvoji ir ko tuo metu nori, kad ir kalbą kokią visai įdomu būtų išmolti, kad dar įdomesnis kaip žmogus būtum ir pačiai smagu būtų.“ [I2]. „Visiems čia reikia mokytis ir naudotis ar vyresniam, ar jaunesniam, visiems reikia mokytis ir naudotis.“[I3]. „Gali plėsti savo žinias, sužinoti kas pasauly, kas dedasi mūsų galaktikoje ne tik pasaulyje.“ [I4].	2
	Galimybė neatsilikti nuo tobulėjančios visuomenės	„<...>Tobulėja žmogus gauna daugiau informacijos, žmogus neatsilieka nuo gyvenimo<...>o kažkaip atsilikti nesinori, bendrauti norisi, ryšius išlaikyti, savarankiškumą, kad kuo mažiau kas nors turėtų padėti iš šono, dar norisi pačiam viską tvarkytis ir suprasti.“ [I1].	

		„<...>yra ta nauda, bet plusų ir minusų vienodai sakyčiau<...>gyvenimas yra gyvenimas, reikia pratintis prie jo tėkmės ir niekur čia nedingsi.“ [16].	
--	--	---	--